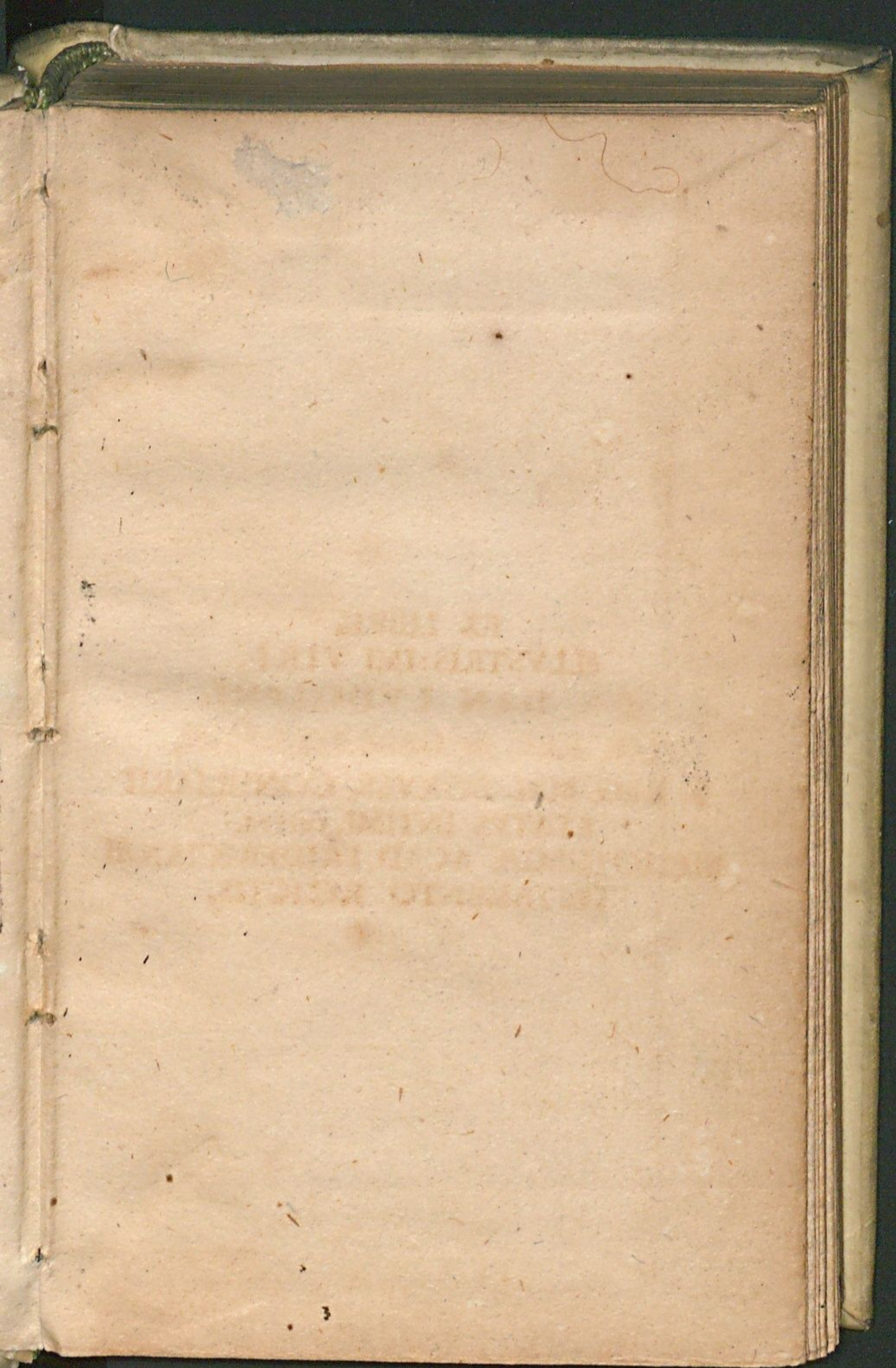

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI;
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAL. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

Lib. 4. A.

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF SACHSEN-ANHALT

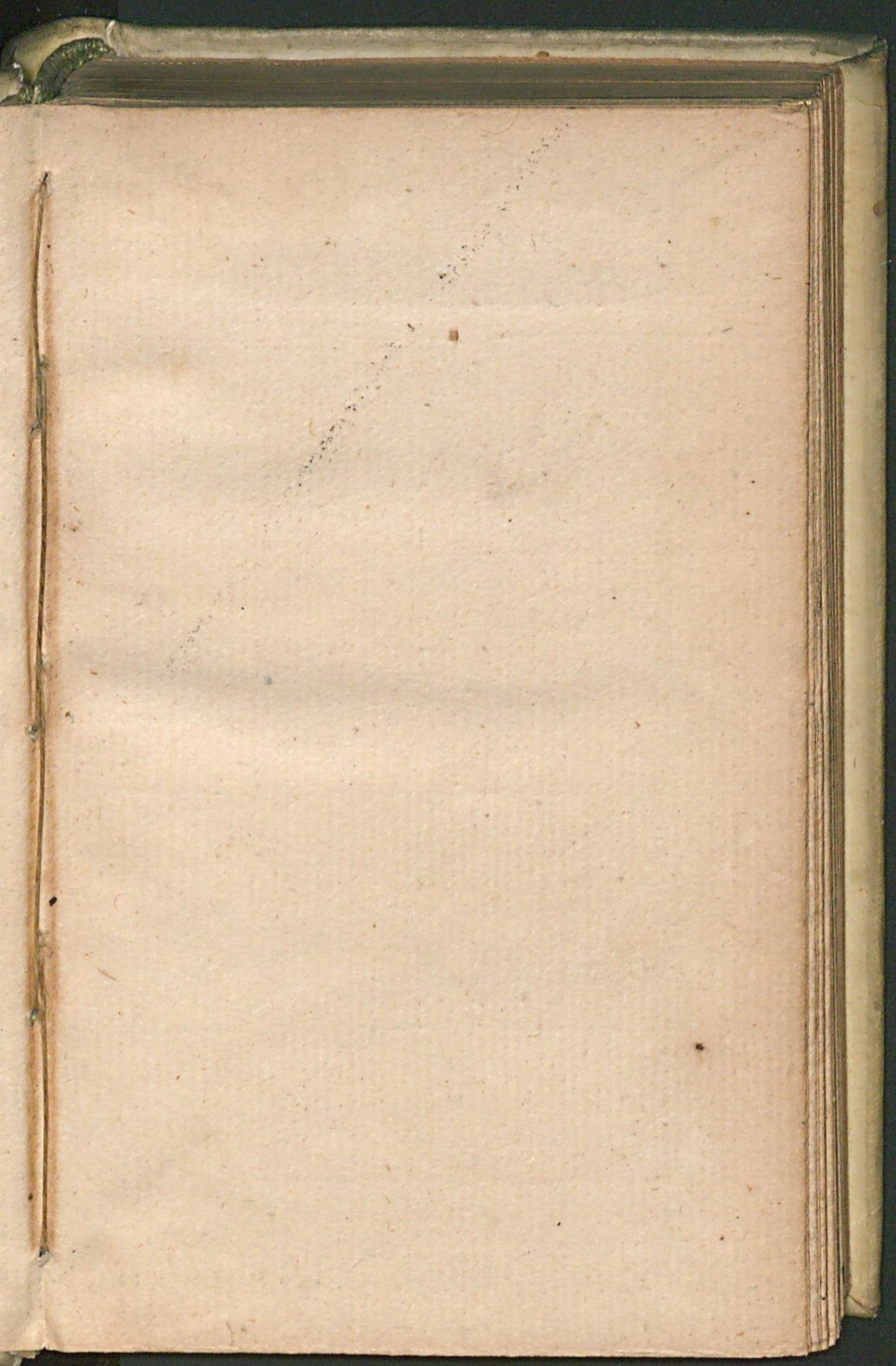
UNIVERSITÄTS- und Landesbibliothek
SACHSEN-ANHALT
MAGDEBURG

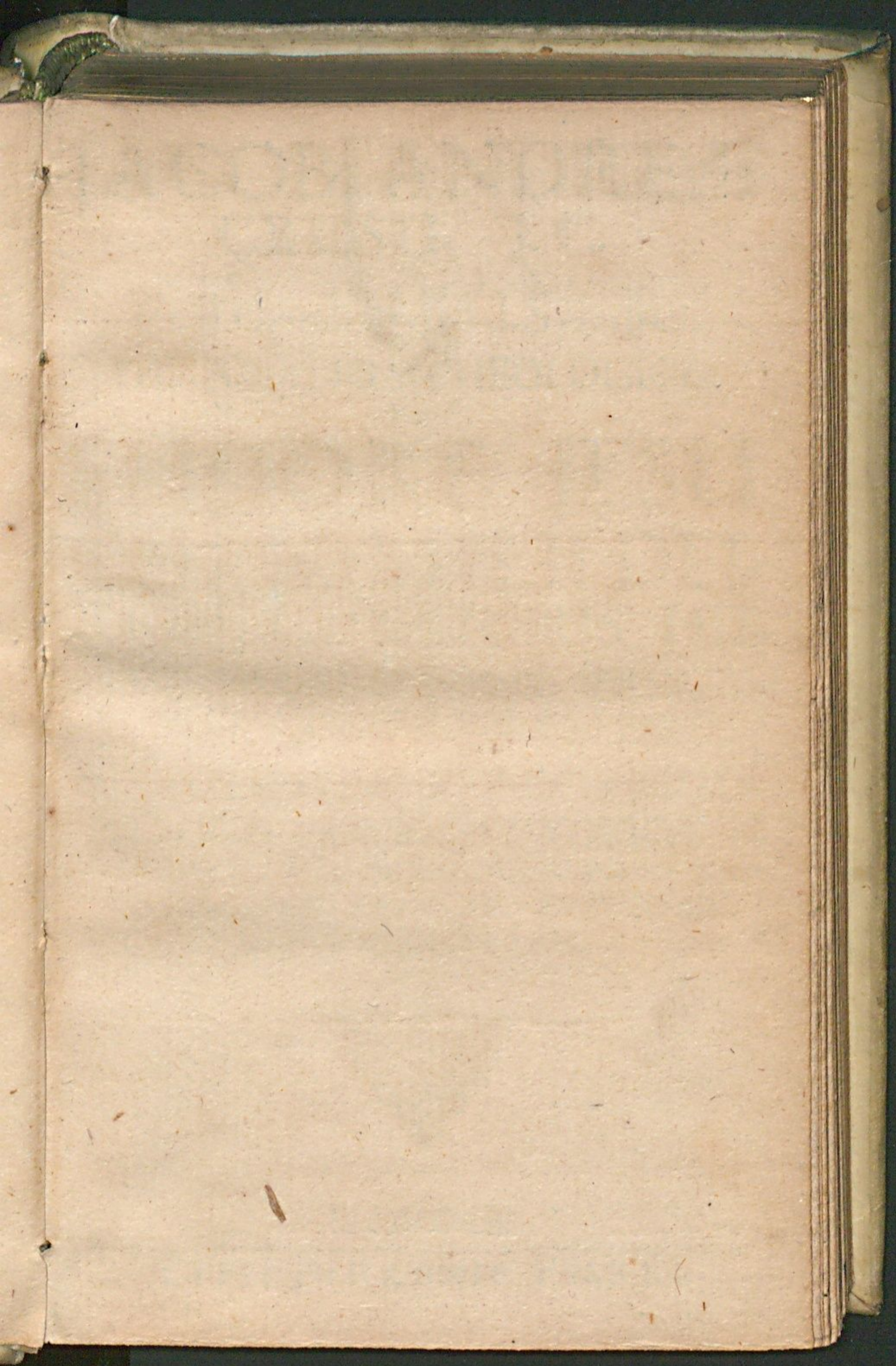

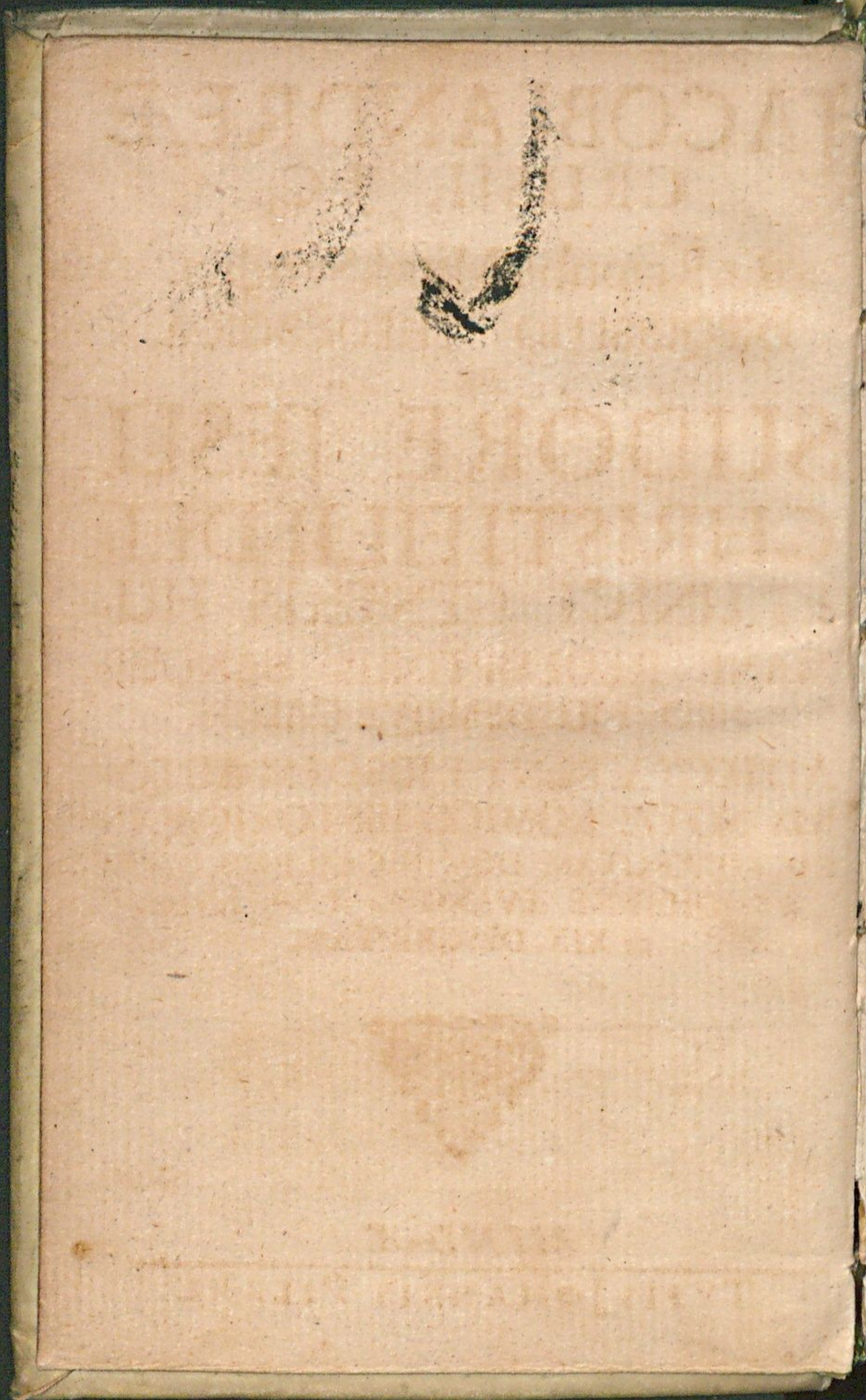

JACOBI ANDREÆ
CRUSII, J. C.

Et Reipubl. Mind. Syndici.
DISQUISITIO THEOLOGICA.

DE

SUDORE JESU
CHRISTIFILII DEI,
ET UNICI GENERIS HU.
MANI REDEMPTORIS SANGUI-
NEO, EJUSDEMQUE CAUSIS.

ADJECTÆ SUNT EJUSDEM AUTO-
RIS NOTÆ NOMICO-HISTORICÆ IN
SACROSANCTAM DOMINICAM PASSIONEM
à S. JOHANNE EVANGEL. CAP. XVIII.
& XIX. DESCRIPTAM.

MINDÆ

TYPIS JOHANNIS PILRRI.

KÖN. PR. FR.
UNIVERS.
ZVHALLE

PRAEILLVSTRI, REVERENDIS-
SIMO, AC EXCELLENTISSIMO
DOMINO,

DN. OTTONI
LIBEROBARO-
NI de SCHWERIN,

SERENISSIMI AC PO-
TENTISSIMI DOMINI ELECTO-
RIS BRANDEBURGICI. &c. &c.

Consiliario primario ac secre-
tiori, necnon summo Præsidenti, Do-
minicæ Brandenburgensis Præposito &c.
Domino in Altenlandsberg, Oldevvigs-
hagen, Drevvitz &c.

DOMINO MEO CLEMENTI
FELICITATEM!

*Eterum monumenta evol-
ventibus obscurum esse non
) (2 pote-*

poterit, solemne quasi apud Gentiles
 fuisse, ut Diis Deabusq; suis ades splen-
 didissimas, statuas ingentes, spolia opi-
 ma, aliq; historicis tam Græcis Pausa-
 niæ, Diogeni Laërtio aliisq; quam Ro-
 manis Dionysio scilicet Halicarnassen-
 si, Plinio, Appiano, & Alexandro ab A-
 lexandro laudata munera offerrent ac
 dedicarēt. Quæ consuetudo deinde: sibi
 bus Cicerone, Apuleio, & Plutarcho à di-
 vinis ad humana derivata, hinc Magna
 tibus Virisq; de Republicâ præclarè me-
 ritis idem delatus cultus. Transit
 postmodum mos ille ad literatos, obla-
 tag; Illustribus & ad ornatum seculi na-
 tis Viris eruditorum lucubrationes &
 præclara ingenii monumenta, ut inde
 non solum splendorem quendam fene-
 rentur, sed etiam tanquam sub tutela-
 ri aliquo Numine eo securius in publi-
 cum procedant. Receptum hunc in-
 ter eruditos morem secutus Præillu-
 stri

Al(o)re

stri T. Generosit. & Excell. & hunc cultum deferre, hasq; exiguas lucubrationes Theologico-historicas, in perpetua observantia testimoniū cum pio & fide-
li omnium prosperrimarum rerum voto inscribere, & ex veteri formulā, dare, dicare, & dedicare volui, scilicet ut quibus alioquin parvum pretium, à
Præillustri Tui nominis præscriptione maximum accedat. Quotus quisq;
enim non miratur illam Præillustr. T. Excell. incomparabilem prudentiam politicam, inconcussam in Serenissimum fidem, intaminatam justitiæ amorem, jurium Electoralium asserendorum indefessum studium, & comitatem in summo apice dignitatum, mitto alia, quæ commemorari verè possent, necessario tamen dissimulanda sunt, ne in virtutes Præillustr. T. Excell. peccare, & ad adulationem accedere videatur ingenuitas mea. Id ta-

) 3

men

Se(o)z

men cum omnibus profiteri cogor, Prae-
illustr. T. Excell. non modo maximum
Eruditorum Patronum esse, sed meri-
to suo ob virtutem spectatam inter re-
liquos Consiliarios Electorales omnes
eminere

Quantum lenta solent inter viburna
cupressi.

Equidem cum summus Praeillustr. T.
Excell. erga studia Theologica sit amor,
summa quoque in eorundem cultores
propensio, hasce Theologico-historicas
lucubrationes potius, quam alia, quae
ad manus erant, ad illustrationem ju-
ris tam publici quam privati spectan-
tia scripta offerre volui, neque video,
quo jure tot extantibus praclarissi-
morum Ictorum scriptis Theologicis,
me quis temeritatis arguere aut argu-
mentum à professione meâ alienum heic
suscepisse, falcemque, quod dicitur, in a-
lienam immisisse messem, objicere pos-
sit:

sit: Equidem non nobis heic imputan-
 da culpa, sed menti ampliori & arctis-
 simo scientiarum vinculo, prater ea
 non esse interdictum aut à rerum na-
 turâ, aut à lege aliquâ atq; more ut sin-
 gulis hominibus ne amplius, quam sin-
 gulas artes nosse liceat, præclarè tra-
 dit eloquentia parens Tullius. Porro
 ut non dixerim cum Antonio de Gue-
 varra Catoli V. Imperatoris gloriosissi-
 mi consiliario & historico omnem Chri-
 stianum obligatum esse conicere in
 chartam, quæ Salvator mundi pas-
 sus est in cruce, aut cum doctissimo
 Theodoro Beza. Jurisprudenti-
 am nostram ita coherere cum Theo-
 logiâ, ut quasi inde verbotenus
 transcripta videatur, negari sane non
 poterit, plurima in sacris ex antiqui-
 tate, & historiâ Romanâ, lucem cape-
 re. Quis enim ignorat, quantum ad
 demonstrandam Christianæ religionis
 ve.

veritatem, praesertim quoad gentiles, adjuvanti adferant externa disciplina, ostenderunt id ipsum jam olim Christiani scriptores quamplurimi, inque his praecipue Eusebius Caesariensis, quantum quoque ad res divinas pro dignitate tractandas vel explicandas cognitio historica ac bonarum literarum studia conferant, professi dudum sunt Clemens Alexandrinus, Origenes, Basilus, Nazianzenus & duo illa eximia primitiva Ecclesiae lumina S. Augustinus & Hieronymus, quorum posteriorum Patrum monumenta divina nunquam & tero manibus, & oculis lustro, quin haeream tacitus, incertus, divinorumne oraculorum scientiam summam, cum incomparabili morum sanctitate conjunctam; an eruditionem literarum in illis, tam variam, tam infinitam, ac inusitatam demirer magis? Sane quamvis Religio inni-

xa opibus propriis, externis praesidiis
 nihil indigeat, sic delectata semper est
 tamen comitatu Musarum ac mini-
 sterio, ut destituta his satellitibus ho-
 norem ac decus perdidisse Domina
 rerum videatur, quod ipsum, ut de
 Theologis nihil dixerim nostro seculo
 clarissimi Viri & Icti, quos inter in-
 comparabilis Hugo Grotius, Iacobus Go-
 thofredus, Edmundus Merillius aliq, in
 scriptis suis passim probatum dederunt,
 quinimo vel Notæ nostræ ad domini-
 cam passionem disquisitioni de sudore
 JESU CHRISTI sanguineo ejusq, causis
 subjectæ, quantum adjuventi adferat
 cognitio antiquitatis, historia Romana,
 & ipsarum legum nostrarum tum ad
 verum intellectum dominicæ passionis
 tum ad ejusdem illustrationem, & re-
 movendas occurrentes difficultates te-
 stari poterunt. Hasce verò lucubra-
 tiones ut T. Præillustr. Excell. sereno
 vul-

℞(o)℞

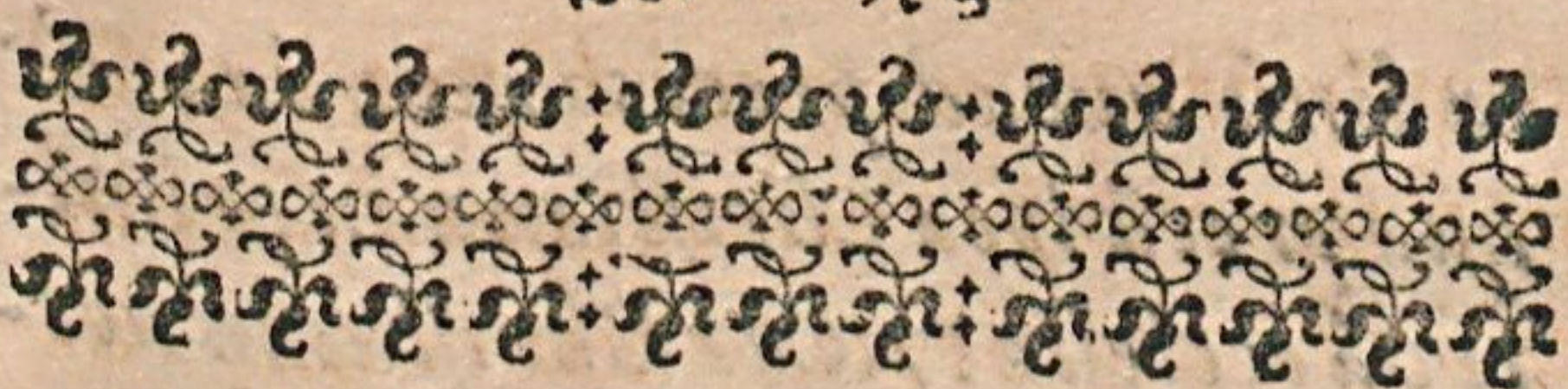
vultu admittat, ut aequi boniq; consu-
lat, ut si licuerit per otium, quod sane in
summâ istâ dignitatis eminentiâ ra-
rum, haut gravatim inspiciat, ac de-
niq; mihi, qui cum devotione & obser-
vantiâ erga T. Præillustr. Excell. cedam
nemini, meisq; studiis favere velit, si
pluribus rogem; illam etiam profecto
humanitatem vel exteris notam igno-
rare, aut mihi antehac coram comper-
te oblitus videri possim. Deum vene-
ror, ut Præillustr. T. Excell. bono publi-
co cum totâ familiâ præillustri ac ge-
nerosissimâ in incorruptæ sanitatis
omnisq; prosperitatis statu florentissi-
mo, quâ diutissimè conservet, Da-
bam Minda Anno mundi redempti
clō lōc LXXII. d. 23. Ianuarij.

Præillustr. T. Excell.

devotus & observantissimus Cultor.

Jacobus Andreas Crusius D.

CAPUT I.

De Sudore JESU Christi
Filii DEI sanguineo, ejusq; anxie-
tate & pavore in horto Gethse-
mane ineffabili.

Summaria.

1. **P**orta Hierusalem altâ pace præ-
cipue diebus festis non occlusa
fuere. 2. An Moloch olim liberi
immolati, an tantummodo per i-
gnem traducti? 3. In horto Gethse-
mane & ibidem edificato templo
vestigia genuum Salvatoris lapi-
dibus impressorum Bedæ tempore
visa. 4. Rejecta hac de re Cardi-
nalis Baronii sententia. 5. Christus
quoties maximâ intentione ad Pa-
trem preces fundere voluit, sece-
dere à discipulis solitus fuit. 6. Soli-

A tu-

tudinis quoad preces encomia, & qua precū loca Christianis in primitivā ecclesia? 7. Cur Christus in horto passionem suam inchoare voluerit? 8. Anxietas Christi in horto Gethsemane describitur. 9. Christiani primitivae ecclesiae exemplo Christi non nisi genibus flexis orabant, existimantes hanc devotione se Deum magis propitium sibi reddere. 10. Confortatio Angeli in horto Gethsemane ad augendos an vero leniendos dolores Christi facta? 11. Adducuntur de sudore sanguineo Christi lectu digna ex Drexelio & Ludvico de Ponte. 12. Christus passus fuit concurrente utrāq; naturā ad munus mediatorium.

Vangelistarum Collegium uno quasi ore testatur Salvatorem sumptā

ptâ cum discipulis Paschali cœnâ ex do-
 mo, in quâ comederat Pascha, non è
 villâ Gethsemane, ut Rupertus Tuitien-
 sis existimavit, nocte, quâ observante
 incomparabili *Hugone Grotio ad c. 18.*
Johann. portæ urbis Hierusalem altâ ^{I.}
 utpote pace, præcipue diebus festis non
 occlusæ fuere, cum tantæ multitudini
 populi locus ad quietem intra urbem
 non esset, egressum fuisse per vallem
 Josaphat vel Hinnon (in quâ supersti-
 tiosi liberos suos, ut volunt *Moses Ge-
 rundensis* & *Isaacus Abravanel adductâ*
authoritate Jerem. 7. v. 31. olim immo-
 larunt Moloch, quem non Mercurium,
 ut *Arias Montanus in Commentar. ad*
Judic. 11. & *Amos 1.* aut Priapum, ut
Antonius Fonseca & *Oleastrus ad Le-
 vit. 20.* neque solem, ut *Dionys. Voss.*
loco modo adducendo, sed Saturnum fuis-
 se rectè asseruit *Joann Seldenus Syntag.*
1. de Diis Syrorum c. 6. aut per ignem 2.
 tantummodo traduxerunt; quæ sen-
 tentia est *Aben-Ezra. Vid. H. Grot. in*
prio & erudito opere de Satisfactione Chri-

- sti cap. 10. & Dionys. Vossium ad R. Mos. Maimonid de Idololatr. c. 6. §. 5. p. m. 79.* qui utrumque morem & illum cremandi & alterum per ignem traducendi obtinuisse putat) ad hortum Gethsemane situm ad radices montis Olivarum, quem torrens Cedron ab urbe sanctâ dividebat, teste *Josepho l. 6. de bell. Judaic. c. 3. p. 407.* ad hunc sæpius
3. Redemptorem nostrum, qui ut actiones suas multitudini hominumque frequentia, ita preces quieti locisque ab hominum commercio semotis ferè tribuebat, precum causâ se contulisse constat, unde de ipso Gethsemani horto scribunt *Sigonius l. 8. Rer. Ital. & Polydor. Virgil. de Invent. lib. 7.* quod in templo ibidem ædificato vestigia genuum Salvatoris lapidibus impressorû Bedæ tempore adhuc visa & demonstrata fuerint, prout ex Beda retulit *Baronius in Annal. Eccles. de Anno 34. n. 64.* cui contradicens *Casaubonus ad Baronium* putat ex assiduâ attritione peregrinorum, qui ad precandum magno studio

studio illic convenerunt, & genua flexerunt, excavationem factam. Equidem Christum, quotiescunque maximâ intentione orare Patrem voluerit, solitum esse secedere à discipulis observat *Casaubonus ad Annales Ecclesiasticos Baronii Exercit. 62.* Quo ipso quid aliud Redemptor velût lata lege statuerre voluit, quàm nobis quoque nonnihil quiescendum esse, ut animo minimè turbido cùm Deo versetur, mentemque à rebus vagis & incertis paullum reducamus, hinc Veteres, cum gravioribus occupati essent studiis, ἐρήμιαν eligebant, quam *ἡρεσιον παράγματο* *Amphidis apud Stobæum serm. 54.* indigitat, hinc à primitivæ Ecclesiæ Patribus solitudinem elogiis efferri invenies invidendis, & sane prioribus ferè tribus seculis, aureo illo ævo, quo sanguis Christi adhuc calebat in ecclesiâ, precum loca in ædibus privatis. Vid. *Actorum 1. vers. 13. Actorum 12. vers. 12. Act. 10. v. 2.* in cryptis, in cellulis,

lulis, in cavernis montium, in hortis, sylvis, ac specubus subterraneis, quocunque eos fors improba, ac furor Purpuratorum compulerat, fuisse, ex Origene, Polydoro Virgilio, Mantuano, Platina, aliisque tam est notum quam quod notissimum. Temporis successu hæc orandi loca, quæ olim exigente necessitate precibus fuerunt dicata, sponte à plurimis frequentata sunt, ita commendat orandi studium in eremo per annos LX. exercitum de Paulo Thebano primo omnium Eremitarum *S. Hieronymus in ejus vitâ.* Secutus hunc est S. Antonius, qui vitam eremiticam ad ἀκμὴν perduxit, & in solitudinibus Ægypti degens semper ferè totas noctes precibus invigilabat, & usque dum lucefceret, precari non desistebat, auctore *Sozom. lib. 1. historiae Eccl. c. 13.* qui hanc rationem precandi veterum Monachorum describens. Extramuros urbium, ait, in agris solitariis & in hortis ætatem degunt. Breviter & nervosè S. Ambrosius: Non locus orationem commendat sed devotus animus.

Vid.

Vid. Joach. Hildebrandum in libello de precib. Veter. Christianor. passim. Cæterum ad pavorem & passionem Christi in horto Gethsemane ineffabilem ut redeamus, singulari Dei consilio & decreto factum, ut quemadmodum ab Adami lapsu in horto Paradisi peccata initium duxere abominandum, ita in 7. horto passionem suam, inchoaret, & pro iis satisfaceret Christus servator. Dignum enim erat, ubi ceciderat humana superbia, ibi se inclinaret divina misericordia ut inquit *Theoph. in c. 18. Job.* velut loquitur *Augustinus serm. 71. de tempore*, conveniens erat, ut ibi funderetur sanguis Medici, ubi primum cæperat morbus agroti.

SS. Evangelistæ *Matth. cap. 26. v. 37. & Marcus cap. 14. v. 33.* Redemptorem nostrum tantos scribunt sensisse cruciatus, ut animâ turbatâ 8. cæperit ἐκθαμβείσθαι, λυπεῖσθαι, ἀδημονεῖν. Scilicet Evangelistæ dolorum Christi umbratilem quandam speciem verbis cum vellent assequi, ostenderunt

derunt potiùs quid vellent, quàm quid possint, quid enim tristius & flebilius commemorari poterit, quàm anxietas & agonia filii Dei in horto, cuius memoria, ait *Bernhardus in die parascev.* meritò requirit lachrimas, ad quas nos provocat sancta mater Ecclesia, nigris hodie induta stolis, ad singultus nos excitant Salvatoris preces ardentes ad Deum Patrem, ut si fieri fas, transcat calix ille amarissimus de sese; Veruntamen non ut sua, sed ut voluntas Patris fiat; cum primis verò sudor ille sanguineus, quem peccata mundi totius expresserunt non tam homines, quàm creaturas omnes ad amarè deflendum hunc agonem haud dubiè invitabit. Sane ineffabilis illa anxietas, agonia, & summi dolores Filii Dei non tam ex gestibus illis externis colliguntur, quàm ex ternâ illâ repetitâ oratione agonizantis Salvatoris & in faciem suam prostrati, cuius exemplo primitivæ Ecclesiæ Christiani non nisi genibus flexis, excepto tamen quinquaginta die-

rum,

rum, qui à festo Paschatos ad Pentecosten intercedunt, spatio, quo nec genua in orando flecti, nec jejunia agitari solebant, precibus fundendis operam dabant, existimantes hanc devotione, se Deum magis propitium sibi reddere. Cujus observationis ut ab Apostolis per manus traditæ *Auctor lib. Respons. ad Orthodoxos cap. 109.* meminit his verbis. Εἰ τὸ κλίνειν τὸ γόνυ ἐν ταῖς προσευχαῖς ἢ τῆς ἐστῶτας εὐχεσθαι, μᾶλλον θεῷ τῆς εὐχόμενης παρείησι, καὶ πλεῖον ἐφέλκεται τὴν θείαν συμπάθειαν, δια τι ἐν ταῖς κυριακαῖς ἡμέραις καὶ ἀπὸ τῆς πάσχα ἕως τῆς πεντηκοστῆς γόνυ ἢ κλίνουσιν οἱ οἰχόμενοι. Idest: Si genu flexo orantes, Deum sibi potius conciliant magisque propitium reddunt, quàm qui stantes precantur; quid causæ est, quod dominicis diebus, & per eos dies, qui inter Pascha & Pentecosten interpositi sunt, genua in orationibus minimè flectuntur? Sane quod Christiani in ejusmodi domi-

nicis diebus stantes oraverint, quem morem ab Apostolicis temporibus initium duxisse testatur *Irenæus Lugdunensis Ecclesie Episcopus in orat. de Pasch.* symbolum esse resurrectionis, per quam Dei gratiâ à peccatis & in ipsis contrita peremptaque morte liberati sumus, tradit prælaudatus Auctor lib. *Respons. ad Orthodoxos.*

10. Porro summam Christi anxietatem, ejusque ineffabiles angustias, præter orationem ardentissimam satis quoque arguit confortatio Angeli, quâ non ad augendos, prout post Bedam putant *Salmeron & Franc. Quaresmius Laudens. t. 3. de vuln. Christi c. 3. sect. 9. conf. Cornelium à Lapide in cap. 22. Luc.* qui putat Angelum confortasse Christum non corroborando ejus infirmitatem, sed eximiam ejus fortitudinem collaudando, quæ sententia jam ante placuit Epiphanio, sed leniendos intensissimos dolores animi JESU Christi Angelus usus fuit, quomodo post Hieronymum, Cyrillum, Damascenum,

num, aliosque rectè statuunt Scholastici Dd. & plerique Theologi. Alii existimarunt Angelum non verbis ad hanc rem usum fuisse, sed quâdam assistentiâ solum & societate consolandi explevisse partes, ut & ponderatione eorum, quibus Christi premebatur anima, necnon habitu gestuque simili assumpto, ita ut Christo flectente genua, flecteret & ipse &c. *ita Pineda in Comment. ad Job. 2. v. 23. Conf. Martin. Geier. de Ebraeorum luctu c. 13. §. 3. p. 274.* Equidem dum hæc perpendo & meditor, dum lego & revolve, Redemptorem meum Jesum Christum, qui portat omnia verbo virtutis suæ, per quem facta sunt omnia, per quem universa subsistunt, etiam & Angeli ipsi, ab Angelo confortatum fuisse, & Creatorem à creaturâ suâ, Dominum à servo, Magistrum à discipulo solatium accepisse, horreo prorsus & obstupesco cum devotissimo Bernhardo. Cæterum Salvatoris ineffabilem tristitiam & angorem satis indicat sanguineus

neus sudor, isque fatis copiosus. Nec enim S. Evangelista mentionem facit guttarum sanguinis stillantium, sed decurrentium. Tanto enim impetu sudor ille sanguineus ferebatur in terram, ut non modo vestimentum JESU imbueret, sed etiam humum madefaceret, inquit *Jacobus Gaudensis Frater Ordinis Predicatorum adh. text. Dominice passionis.* In terram verò decurrere sanguinem suum voluit Filius Dei, juxta Cardinalem Ecclesie Romanæ Hugonem de S. Charo, ut sic ostenderet, quod pro terrâ, idest pro ecclesiâ & orabat & patiebatur, ut ipsam suo sanguine irrigatam fecundaret. Hæc considerans meritò cum *Drexelio in Prodromo Aeternitatis cap. 2. §. 26. exclamo.* O Christe! Nondum hîc ullus est Romanus carnifex; nondum hamata te flagella lacerant, nondum aculeati sentes divinum verticem perforant, nondum prægrandes clavi manus pedesque configunt, & tamen jam nunc tam uberes cruoris fonticuli fluunt.

unt. Quid cras fiet, cum totum corpus unus erit livor, vulnus unum? Nimirum hodie rivuli currunt cras dabis cruoris maria. Non minùs eleganter *Ludovicus de Ponte part. 4. meditat. 23.* Christum ait noluisse carnificum verbera, spinas, & clavos expectare, ut sanguinem illi extraherent; sed priùs voluisse imaginatione & sancto suo zelo, tanquam spontaneis à se adhibitis carnificibus, & flagris, & clavis, adeò ad vivum cruciatus omnes, quos in omnibus corporis sui partibus erat postea perpeffurus, apprehendere, ut sanguinem pro sudore effunderet per caput, faciem, dorsum, pectus, & reliquas partes, ita ut illâ horâ spiritualiter & agmine quasi simul factò passus fuerit, quicquid postea succedaneis horis erat perpeffurus. Equidem ex hâc tristitia, & anxietate ineffabili, nec non sudore sanguineo non obscure colligere licebit Christum in passione suâ, quam in horto Gethsemane exordiri voluit exquisitissimos dolores, & horrores

rōres infernales sensisse, quomodo plu-
 rimi ex primitivæ ecclesiæ patribus, &
 inter illos Augustinus, consentienti-
 bus recentioribus Theologis statue-
 runt, & verò concurrente heic juxta
 pervulgatum Leonis Magni Epist. 10.
 ad Fla. ἀξίωμα utrâque formâ, divinâ
 12. & humanâ naturâ, cūm communica-
 tione alteriūs quod proprium est, carne
 scilicet, humanâ naturâ exeqvente
 quod carnis est, nempe patiēdo, at-
 que adeo physicè concurrente, & ver-
 bo, divinâ naturâ operante quod verbi
 est, nempe infinitum valorem conci-
 liando. Vid. præclarè hoc ipsum expo-
 nentes D. Petrum Musæum in *dissert.
 theologicâ de officio Christi mediatorio*, &
 eximium Academiae Rintheliensis de-
 cus Georgium Wolterum Molanum
 Theologum & Philologum insignem
 in *eruditâ dissertat. solenn. de communi-
 cat. & prædicat. idiomatum th. 7.* ubi
 contra quosdam Romano-Catholicos
 Dd. præclare evincit, utramque natu-
 ram in Christo ad munus mediato-
 rium

rium concurriffe, cum passio humanæ naturæ non absolvere potuerit munus mediatorium, nisi divina natura infinitum valorem contribuisset.

CAPUT II.

In quo evincitur, textum de Sudore Christi sanguineo pro Canonico habendum, & male ab aliis erasum, & in nonnullis Græcorum & Latinorum Codicibus omissum fuisse.

Summaria.

1. **S.** Lucas an unus à septuaginta discipulis Redemptoris fuerit?
2. Textus de sudore Christi sanguineo à Pelagianis erasus, in quibusdam verò Græcorum & Latinorum Codicibus omissus.
3. Quas ob rationes hoc ipsum factum?
4. Historia Sudoris Christi sanguinei in sanctum canonem recepta.
5. Probatum id ipsum ex consensu patrum primi-

primi-

primitiva Ecclesia. 6. Necnon recentiorum Theologorum. 7. Extat historia de Sudore Christi sanguineo in Codicibus Græcis vetustissimis nec non in versionibus N. T. antiquissimis. 8. Probatur contra Arrianos, malè eosdem historiam de Sudore Christi sanguineo ad detrahendam ejusdem divinitatem adduxisse. 9. Sudor sanguineus Christi ad Marcionis aliorumq; hæreticorum deliria refutanda facit. 10. Expositus locus Pauli I. ad Timoth. 3. v. 15. & 16.

Sudorem sanguineum Christi, de quo heic & in sequentibus acturi sumus, unicum annotasse S. Lucam (quem unum I. è septuaginta duobus discipulis Redemptoris fuisse putant Epiphanius hæres. 51. & Theophylactus in Evangel. Luc. c. 24. eumq; ætate gravem obiisse,

ille, & ossa ex Achaja Constantinopoli
 delata fuisse anno vicesimo Con-
 stantii tradit *Hieronymus*, quamvis
 Græci Lucam martyrem faciant ex oleâ
 suspensum, quod aridi ligni, unde crux
 pararetur copia non esset. *Nicephor.*
lib. 2. c. 43. & Cedren. in Annal.) cui-
 libet notissimum est. ἐγγέλω, inquit
 S. Lucas cap. 22. v. 44. Evangelii sui
 ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ ῥόμβοι ἀίματι
 καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Quæ
 verba Evangelistæ ut ut clara & per-
 spicua sint, reperti tamen plurimi fue-
 re, qui sudorem Christi sanguineum
 tam expressis verbis posteritati ab Evan- 2.
 gelistâ relictum in dubium vocarunt,
 quin imò hunc versiculum à temerariis
 quorundam unguibus quondam era-
 sum fuisse observarunt, eruditi, & in-
 ter illos doctissimus Erasmus. Sane in
 nonnullis Græcorum & Latinorum
 Codicibus omissum esse illud de guttis
 sanguineis Redemptoris nostri, testan-
 tur eximia illa primitivæ Ecclesiæ lu-
 mina S. Hilarius & S. Hieronymus. Il-
 le lib.

le *lib. 10. de Trinitate* ibi. Nec sanè ignorandum à nobis est, & in Græcis & in Latinis Codicibus compluribus, vel de adveniente Angelo vel de sudore sanguinis nihil scriptum reperiri &c. Hic *lib. 11. ad versus Pelagianos*, ubi itidem observat in quibusdam Bibliorum exemplaribus præmissa S. Lucæ verba desiderata fuisse. Clarissimus & eminentissimæ eruditionis Vir Thomas 3. Bartholinus *in libro de Cruce hypomn. 4.* putat hunc de Sudore Christi sanguineo agentem locum S. Lucæ, utpote vero Christi corpori faventem à Pelagianis erasum fuisse. Sixtus Senensis *lib. 1. Bibliothec. sanct. c. 22.* existimat multos Orthodoxos historiam hanc de Sudore Christi sanguineo eam ob causam prorsus sustulisse, quia scilicet Arianis hoc loco abusi ad detrahendam Christi divinitatem, & alioquin ipsis videbatur fieri non posse, ut in humanam Christi naturam, quæ divinæ personaliter unita, tam ingens consternatio caderet, eadem tradit ex recentioribus

ribus celeberrimus Theologus D. Georgius Calixtus *lib. 6. Concordiæ cap. 8.*

Cæterùm historiam de Sudore Christi sanguineo ad detrahendam ejusdem divinitatem malè allegasse Arianos, & 4. præterea eandem in sanctum Canonem receptam esse, rectè observat Theologorum schola, quamvis enim S. Hilarius loco supra laudato rem in medio relinquere videatur, S. Athanasius tamen *lib. 6. de Beatitudine Filii Dei* non tantum contrarium asseruit, sed etiam tam patres primitivæ Ecclesiæ, quàm Theologi recentiores testantur hanc de Sudore Christi sanguineo historiam semper in Ecclesiâ pro canonicâ habitam fuisse. Ex seculi primi scriptoribus ecclesiasticis, primo omnium adduci meretur Dionysius Areopagita, 5. qui *in libro de cælesti Hierarchia cap. 4.* mentionem facit *περὶ τοῦ Ἀγγέλου τὸν Ἰησοῦν ἐνισχύσαντος*, de angelo ipsum confortante, unde patet ipsius temporibus particulam illam de Angelicâ confortatione & sudore sanguineo
in

in Ecclesiâ lectam & receptam fuisse. Vid Sixt. Senensem loco supra laudato hoc S. Dionysii Areopagitæ testimonium itidem adducentem. Seculo secundo Justinus Martyr *in suo cum Tryphone Judæo dialogo* sudoris Christi sanguinei expressam facit mentionem, neque prætereundus heic ejusdem seculi secundi scriptor Irenæus, quem inter alia veræ incarnationis & assumptæ humanæ naturæ veritatis argumenta, sudorem Christi sanguineum adduxisse constat. Præter Irenæum & Tatianus Alexandrinus hanc de sudore Christi sanguineo particulam in Ecclesiâ pro canonicâ habitam fuisse testatur. Inter tertii seculi scriptores idem attestantes produco tum Ammonium Alexandrinum, qui *in Harmoniâ Evangelicâ*, quæ tom. 7. Bibliothecæ S. Patrum extat. Laborabat, inquit, angore tanto Dominus, ut sudore ejus sanguinolento tellus etiam maderet, cum Cœcilium Cyprianum Carthaginensem Episcopum *in libro de cardinalibus Christi*

Christi operibus. Quarto seculo Athanasius Alexandrinus Episcopus supra laudato loco idem de sudore Christi sanguineo testatur, præprimis verò ejusdem seculi scriptor Epiphanius in *Panario suo sive opere contra 80. hæreses l. 2. t. 2. hæres. 69.* qui observat Arrianos ex prælaudato Lucæ loco de sudore Christi sanguineo, impugnasse veritatem divinæ naturæ Christi. Epiphanio jungendus disertissimus Ecclesiæ pater S. Hieronymus, cujus locum jam antea adduximus, adde S. Johannem Chrysostrum *homil. 83. in Mattheum tom. 2. oper.* Inter quinti seculi patres. Quantum lenta solent inter viburna cupressi, eminent S. Augustinus hanc de sudore Christi sanguineo historiam pro canonicâ agnoscens *tum lib. 3. de consensu Evangelistarum, tum in enarratione Psalm. 93.* Atqui tantum de consensu primitivæ Ecclesiæ, quinque priorum seculorum. Quod sequentes scriptores ecclesiasticos posteriorum seculorum attinet, idem testan-

stantur Anastasius Patriarcha Antio-
 6. chenus scriptor sexti seculi, ac venera-
 bilis Beda, omitto recentiores, utpote
 Rabanum Maurum Abbatem Fulden-
 sem, ejusque discipulum Strabum Ful-
 densem Monachum scriptores noni se-
 culi. Conf. insignis eruditionis virum
 Photium Patriarcham Constantino-
 politanum, qui in Epistolis nuperrimè
 Londini editis Epist. 133. de sanguineis
 Christi grumis latissimè disquirit, nec
 non Theophylactum Bulgarorum Epi-
 scopum, Anselmum Cantuarensesem
 in Angliâ Episcopum, Bernardum, Al-
 bertum Magnum, Nicolaum de Lyra,
 Barradium, Ludovicum de Ponte,
 Gerardum Johannem Vossium, & ex
 nostris Theologis præter Lutherum &
 Melanchthonem, Gerhardum, Chem-
 nicium, Dilherrum, Calixtum, ac infi-
 nitos alios.

Accedit porro, quod hæc de sudore
 7. Christi sanguineo historia non modo
 extet in Codicibus Græcis, iisque vetu-
 stissimis, vel Hieronymo teste, quam-
 vis

vis varietatem quorundam Codicum circa hanc rem ipse observet, sed etiam versionibus N. T. antiquissimis, puta Syriacâ, à Tremellio pro fidelissimâ habitâ, Arabicâ, Æthiopica, cujus authorem monachum quendam Æthiopem Aba Salama hoc est patrem pacis dictum fuisse putat Cornelius à Lapide in proëm. Quatuor Evangelist. necnon Persicâ, quam perinde ut Æthiopicam locum de sudore Christi sanguineo exhibere testatur. Idem Cornelius à Lapide in Comm. in Luc. c. 12. ubi quoque ad determinationem Concilii Tridentini provocavit.

Cæterùm quod Arrianos, quorum supra hoc capite mentionem fecimus, attinet, malè illos hanc historiam de sudore Christi sanguineo ad detrahendam ejusdem divinitatem adduxisse à Theologis ad h. l. S. Lucæ passim ostensum, & verò infirmitates ejusmodi juxta effatum Leonis Pontificis à Redemptore nostro susceptæ sunt ad supplicium, ut impenderentur ad pretium.

Dedit

Dedit scilicet hoc omne amoris generis humani, ut omnia cruciatuum genera mortisque vices experiretur Restaurator generis humani, & verò si Christus ut homo, potuit λυπεῖσθαι, ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, utique etiam potuit sanguinem sudare, & angelicam consolationem admittere? Sane ex hoc loco veritatem incarnationis Christi & assumptæ humanæ naturæ satis evidenter probari rectè observavit Irenæus, quò spectat locus Epiphani in *Panario heresi* 69. ex versione Cornarii Medici. Ab incorporeis, inquit, non procedit sudor, in eo verò, quod hoc factum est, ostendit veram carnem, & non apparentiam à carne in Deitate cognita. Nam sine anima & mente non fit anxietas. Quum autem in anxietate constitutus fuerit, ostendit, se animam & corpus & mentem simul gestasse, unde anxietas apparet.

Equidem sudorem Christi sanguineum egregiè ad Marcionis aliorumque hæreticorum, qui asseruerunt Chri-

Christum putativè apparuisse, idest 9.
 quasi per umbram, & ita quoque non
 in verâ carne passum fuisse, deliria re-
 futanda facere rectè observarunt Theo-
 logi tam veteres quàm recentiores, quò
 etiam spectant textus sacri Codicis à
 summo Jc. to Jacobo Gothofredo in
Exercitat. poster. sacrâ ad 1. ad Timoth.
cap. 3. v. 15. & 16. p. m. 109 adducti, &
 ipse modo laudatus Pauli locus *1. ad Ti-*
moth. 3. v. 15. & 16. ubi Christum ma-
 nifestatū esse ait ἐν σαρκὶ tacitâ ἀντι-
 θεσει ad falsorum Numinum ἐπιφα-
 νείας & apparitiones, quæ inania erant
 φαντάσματα testibus Themistio apud 10.
 Stobæum *serm. 119* & Aristide *Orat.*
Eleusin. p. 446. & vel ex collucentibus
 ignibus, vel apparitionibus in somniis,
 aliisque vanissimis signis noscebantur.

Vid *Diodor. l. 1. p. 15. & Helio-*
dorum Ethiop. l. 3. p. 152.
 & 153.

B

CAP.

CAPUT III.

In quo disquiritur, an verba *ὡσεὶ ἱπόμβοι αἶμα* & verè & simpliciter accipienda sint, an verò nudam comparationem vel proverbialem hyperbolen cum Euthymio & Theophylacto significant, ac quomodo discipulis Christi de sanguineis guttis nocturno tempore quicquam innotescere potuerit?

Summaria.

1. **E**uthymii, Theophylacti & ex recentioribus Grotii de sudore sanguineo Christi sententiæ adducuntur & rejiciuntur. 2. Probat^rur contra Theophylactum proverbialem hyperbolen in particula *ὡσεὶ* statuentem Christum verè sudorem sanguineum emisisse. 3. Particula *ὡς* & *ὡσεὶ* veritatis & rei ipsius sunt notæ. 4. Particula quasi secundum subjectam materiam expres-

expressiva veritatis est. 5. Disqui-
 ritur, quomodo discipulis Christi de
 sudore sanguineo, praesertim tem-
 pore nocturno quicquam innotesce-
 re potuerit? 6. Qua noctu facta
 difficilius habentur probationis.
 7. Testibus de actibus nocturnis sim-
 pliciter, non adjecta depositionis
 ratione deponentibus fides non ha-
 betur. 8. Exempla adducuntur eo-
 rum, qui nocte obscura & in tene-
 bris qualibet videre potuerint. 9.
 Probatur non obstante tempore no-
 cturno potuisse discipulis Christi
 sudorem ejusdem sanguineum in-
 notescere.

Quæterum circa verba S. Lu-
 cæ capite præcedenti de sudo-
 re Christi sanguineo addu-
 cta, praesertim circa illa *ὡς εἰς ἑρπύλλου*
ἀίμα & varia extant Theologorum

1. sententiæ, alii enim heic nudam comparisonem esse putarunt, quos inter Euthymius, alii cum Theophylacto statuunt proverbialem hyperbolen esse, quemadmodum qui amarè flent, proverbialiter sanguinem flere dicuntur, quæ Euthymii & Theophylacti sententia ex recentioribus placuit incomparabili Hugoni Grotio in *Annotat. ad præadducta S. Lucae verba. Hoc loco nihil est, inquit, unde certò colligas sudori huic sanguinem fuisse permixtum. Nam ut Theophylactus & Euthymius notant, non dictum est ἐγέμελο ἰδρῶς αἱμαῖο, sed ἐγέμετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ ἱπόμβοι αἱμαῖο. Quæ verba indicant, verum fuisse sudorem, qui emanavit, non tenuem tamen sed crassum, quales esse solent grumi sanguinis, cum sudor vix soleat ἱπόμβοις εἶναι. Hæc Grotius d. l. Theophylactus & qui eum sequuntur pro stabiliendâ suâ sententiâ urgent vocem ὡσεὶ. Sed infirmam hanc esse rationem vel inde probatur,*
- 2.
- batur,

batur, quod aliis quoque sacri Codicis
 locis particulæ istæ ὡς & ὡσεὶ non
 comparationem modo, sed & confir-
 mationem significant, ac non tam si-
 militudinis sed veritatis & rei ipsius
 sint notæ, prout patet ex *Dan. 7. v. 13.*
 & *Joh. 1. v. 14.* ibi τὴν δόξαν αὐτοῦ, 3.
 δόξαν ὡς μονογενῆς παρὰ πατρός,
 ubi nemo unquam ex interpretibus
 tam impudens fuit, ut hic comparati-
 vam esse locutionem statuisset. Vid.
 præclarè hoc ipsum exponentem Jole-
 phum Scaligerum *l. 6. de emendat. temp.*
pag. 255. ubi verba *Luce 3. v. 23.* ibi
 ὡσεὶ ἑτῶν τεσσακοντα & modo lauda-
 tum locum S. Joannis adducens tra-
 dit, particulâ præmissâ uti sacros scri-
 ptores, cum ita rem affirmant, ut de
 eâ dubitari minimè debeat, quinimo
 ipse Theophylactus dissentiens de par-
 ticulâ ὡς eam veritatis notam esse te-
 statur ad laudatum locum *Joh. 1. v. 14.*
 Sane si particula ὡσεὶ in verbis S. Lu-
 cæ similitudinis aut comparationis

causâ adjecta esset, excludendus etiam esset verus sudor grumofus, quod tamen Grotius non admittit, quinimo vocem ἰρόμβοι etiam nudè & simpliciter sine adjectione τῷ αἵματι positam grumos sanguinis interdum denotare ex vetusto Lexicographo Hesychio patet, ibi αἷμα πεπηγὸς ὡς βυνοὶ grumus, sanguis coagulatus ut tumuli. Porro particulam ὡσεὶ apud scriptores Græcos non semper comparationis sed veritatis notam esse, nemini non constat, eodem modo & apud Latinos, præsertim Ictos nostros particula quasi accipitur, quæ licet interdum nota improprietas sit. *l. 9. in pr. D. de Empt.* ut plurimum tamen secundum subjectam materiam expressiva veritatis est. Vid. *l. 21. in pr. D. de acquir. hered. l. 29. §. 15. D. de lib. & posthum. l. 23. §. 2. & ibi Gloss. D. Ex quib. caus. major. l. 6. D. de Exercitor. act. l. 33. D. de Obligat. & act. l. 17. & l. 18. D. ad SC. Velleian. l. 2. §. 8. l. 15 l. 19.*

l. 19. §. 1. l. 26. l. 36. §. 1. D. de judic.
 Conf. Alex. cons. 15. n. 7. lib 1. Rebuff.
 adl. 101. §. 3. D de V. S. & ex recentio-
 ribus tradita Philipp. Richteri Profess.
 Jenens. in tract. de significatione Adver-
 biorum lit. q. voc. quasi p. 696. & 697.
 unde Glossa adl. si ante nuptias D solut.
 matrim. ad verba quasi dotis. Quasi,
 ait, est expressivum veritatis. Vid.
 Gloss. juris Canonici ad c. Parochianos
 de decim. Ex quibus patet rectè cla-
 rissimum Gerardum Johannem Vof-
 sium in Harmoniâ Evangelicâ de pas-
 sione morte & resurrectione Christi lib. 1.
 c. 20. §. 13. contra Euthymium & Theo-
 phylactum statuisse verba ista S. Lucæ
 ὡσεὶ ἱπόμβοι αἷμα & verè & simpli-
 citer accipienda esse, nimirum sangui-
 nem guttatim manasse, quæ sententia
 nostrorum Theologorum communis
 est. Eleganter Prosper.

*Ferre parans Christus penam, mortem-
 que propinquam
 Inviçtamq; suis ingenerare fidem.*

B 4

Cum

Cum prece sanguineas fundebat corpore
guttas

Et precium mundi sudor erat Domini.
Nec crucis asperitas poterat terrere vo-
lentem

Quæ regnaturæ gloria carnis erat.
Sed cruor ille pares sanctis spondebat ho-
nores,

Orturis toto corpore martyribus.
Nam cum sacra seges terrarum imple-
verit orbem

Omnia ab hoc uno semine messis erit.

6. Porro non diffitemur cuiquam forte an-
dubium oriri posse, quomodo disci-
pulis Christi de eius sanguineis guttis
potuerit innotescere quicquam, cum
illæ tempore nocturno cecidissent, at-
qui in iure nostro ea, quæ de nocte fa-
cta fuerunt non modo difficilioris pro-
bationis habentur. *Gloss. in l. 14. § 3. D.
quod met. caus. Alexand. consil. 4. n. 6.
lib. 6. unde in iis etiam testes inhabiles
recipiuntur, per tradita Prosperi Fari-
nacci de Testib. lib. 2. tit. 6. quest. 62.
n. 33. sed etiam eiusmodi testibus, de
acti-*

actibus nocturnis & de visu simpliciter
deponentibus regulariter fides non ha- 7.
betur, *Bald. in l. si non speciali C. de te-*
stib. Dec. consil. 363. n. 2. & consil. 429.
n. 14. Mascard. de probat. lib. 2. con-
clus. 1114. n. 1. & conclus. 894 n. 7. &
Conclus. 1109. n. 4. nisi rationem de-
positionis, quod luna forte luceret, vel
lumen esset accensum redderent, alio-
quin enim contra naturam deponunt.
Gomez. 3. Resolut. 12. rubr. de probat.
Burfat. consil. 34. n. 6. Viv. in Comm.
opin. vers. deponens nocte. Menoch de 8.
arbit. quest. lib. 2. cas. 297. n. 35. quam
ob rationem testes quosdam Athenis
falsi convictos fuisse scribit Plutarchus
in Alcibiade. Joseph. Mascard. d. lib. 2.
de probat. Conclus. 1114. n. 13. vel nisi
testes ex Medicorum relatione ejus es-
sent naturæ, ut nocte etiam obscurâ & in
tenebris quælibet videre possint, qua-
lis fuit Tiberius, de quo *Svetonius in*
ejus vitâ cap. 68. refert, quod fuerit
oculis prægrandibus & qui, quod mi-
rum, etiâ noctu & in tenebris viderent.

sed ad breve & cum primum à somno
 patuissent, demum rursus hebescerent,
 verba sunt Svetonii. Circa quæ verba
 Vir infinitæ lectionis Caspar Barthius
lib. 23. Advers c. 23, ex Opsopæi Co-
 dice, pro demum mavult legere deinde:
 quia demum sit signum tarditatis: cui
 repugnet, quod Svetonius dicat ad bre-
 ve. Sed vocem demum, iudicio Ger-
 ardi Joannis Vossii *lib. 1. de Orig. Ido-
 lolatriæ c. 26*. simpliciter pro post poni-
 tur, ut Festus exponit, ut sententia sit,
 paullo post videre desiisse. Vid. idem
 de Tiberio referentes Plinium *lib. 11.
 Nat. histor. c. 37*. & Heliodorum La-
 rissæum *in Opticis*. Hoc ipsum cum
 de Tiberio retulisset Cælius Rhodigi-
 nus *lib. 15. Antiqu lect. c. 11*. subjungit de
 se ipso: Id ipsum & mihi quandoque
 obtigit, Deo teste, non mentior. Si-
 militer de se Hieronymus Cardanus
lib 8. de rer. variet. c. 43. aliud exem-
 plum adduxit Philippus Montalto *l. 4.
 optica c. 8. laudatus Vossio*. Eodem mo-
 do Asclepiodotus Philosophus, teste
 Pho-

Photio in *Bibliothecâ*, in densis tenebris & adstantes dignoscebat, & literas legebat, quinimo de tota Albanorum gente scriptum legimus, eam glaucam oculis, idest pictam habere pupillam, adeo ut nocte plus quam die cernat. Solin. *Rer. memorabil. c. 20.* Vide Haac. Casaubon. *Adversar. in Sveton. lib. 3.* & Michael. Piccard. *Decad. 1. Observat. histor. cap. 7. p. 47.* De Scaligeris res notissima est. Habuit scilicet uterque, & Julius Cæsar parens, & Justus Josephus filius oculos $\chi\rho\upsilon\lambda\omicron\varsigma$, hoc est, quòd ex porrectis de nocte, licuerit videre per horam vel amplius objecta, non luce quidem clara, sed instar crepusculi, idque ad annum duntaxat vigesimum tertium. Ita Julius Cæsar Scaliger de se ipso in *Comm. in 1. de histor. animal.* Joseph Scaliger in *vitâ patris & confutatione fabule Burdonianæ.* Vid. ea, quæ hac de re annotavi in *lucubrat. meis historico-philologico-juridicis de nocte & nocturn. offic. tam sacr. quàm prophan. cap. 14. per tot.*

Cæterum ut ad priora revertamur, ad removendum hoc dubium, reponimus cum quibusdam infra adducendis, (1) quod juxta Lucam nostrum cap. 22. v. 41. Christus tantum avulsus fuerit à discipulis, quantum jactus est lapidis, ut adeo non fuerit *πρὸ τῶν ἀδελφῶν* ab illis Christum sanguinem sudantem conspici, præsertim cum neque continuò dormirent, sed cum somno luctarentur, (2) quod secundum quorundam observationem tum fuerit plenilunium, quo casu etiam in civilibus testes de visu & actu nocturno tempore facto deponentes probant, iisque fides habetur. *Jas. in l. si non minorem C. de transact. Dec. consil. 163. accedit,* (3) quod angelus quoque cælesti lumine splendicans, & ad confortationem Redemptoris missus omnia spectari fecit, quod si hæ rationes non satisfecerint, verosimile est (4) Evangelistam, quæ non satis affecutus fuit, vel à Christo post resurrectionem, vel ex Spiritus Sancti revelatione didicisse.

CAPUT

CAPUT IV.

In quo disquiritur an Sudor sanguineus sit possibilis?

Summaria.

1. **R** Ejicitur opinio Iohan. Baptista Sylvatici existimantis Sudorem sanguineum esse impossibilem.
2. Contrarium probatur auctoritate Aristotelis, Theophrasti, Galeni, & plurimorum Medicorum.
3. Necnon experientia.
4. An medicamentis & arte talis sudor educi possit?
5. Refelluntur objectiones dissentientis Sylvatici.
6. Exemplis evincitur, naturam sanguinis copiam, qua frequentissime opprimitur, per vias quasdam evacua-re, per quas sanguinem effundere nunquam antea consueverat.
7. Sudor sanguineus certissimo indicio

cio

cio vitium corporis denotat. 8. Corpora à subito metu aliâve causâ quâcunq; ita mutari possunt, ut pro sanis haberi non possint. 9. Exempla adducuntur eorum, qui ex animi angore, metu, tristitiâ, & mortis timore repente cani facti fuerunt.

Ræcedente capite evidum fuit, Christum non sanguini similes aquei sudoris guttulas, ut ex S. Lucae τὸ ὄσπερ post Theophylactum, Thomam Aquinam plurimi Viri eruditi colligunt, sed verum sanguinem sudasse, consequens est, ut priusquam de causis Sudoris sanguinei Christi agatur, disquiramus, an sudor ejusmodi sanguineus sit possibilis? Negare hoc ipsum ausus fuit Johan. Baptista Sylvaticus *Contr.* 5. ait quippe hunc ordinem humorum nostri corporis à Medicis constitui, quod tenuissima
ma

ma pars totius massæ spiritus sit, deinde vapor, post serum, deinde bilis, post sanguis arteriarum, deinde lac, tandem sanguis venarum, demum pituita, ac ultimo sanguinis fæx melancholia dicta crassior sit: Quare cum sanguis plusquam mediocriter crassus sit inter reliquos corporis humores, inde existimat per insensiles cutis poros ac minimos, visus sensum effugientes liberè fluere non posse, maximè cum sanguis juxta Galenum nobilissima possessio sit, & naturæ thesaurus, quem ipsa totis viribus servare nititur.

Verùm enim verò sanguineum sudorem possibilem esse & veterum sapientum auctoritas, & experientia cunctorum fidem facit. Possibilem esse agnovit Aristoteles (qui juxta Averroem lib. 1. de animâ creatus & datus nobis divinâ providentiâ, ut sciremus, quicquid possit sciri) lib. 3. de part. animal. c. 5. Jam, inquit, nonnullis accidit, ut cruentum quoddam excrementum sudarent propter vitiatum corpo-

corporis habitum, scilicet cum corpus
laxum fluxumque esset; sanguisque præ
cruditate humesceret imbecillitate ca-
loris, qui exiguus venulis inclusus con-
coquere non possit. Possibilem iti-
dem sudorem sanguineum esse agnovit
Aristotelis discipulus Theophrastus
lib. de Sudoribus. Quod si cuilibet in
arte suâ credendum, quis auctoritatem
ferè omnium Medicorum, sanguineum
sudorem possibilem esse statuentium in-
dubium vocabit? Provocamus ad au-
thoritatem Galeni *de util. resp* provo-
camus itidem ad recentiores Medicos,
quales sunt Gregorius Horstius, Dodo-
næus, Johannes Fernelius, Tulpius,
Daniel Sennertus, Thomas Bartholi-
nus & infiniti alii, quorum nonnulli
oculati testes, quis præterea op-
pugnabit experientiam ipsam, quæ te-
3. statur plurimos sanguineum sudasse su-
dorem, nubem testimoniorum heic
allegare possem, nisi exempla homi-
num sanguinem sudantium sequenti
capite adducenda curioso lectori suffi-
cerent,

cerent, præterea possibilem esse hanc
 sudoris sanguinei evacuationem, &
 illud arguit, quod medicamentis & ar- 4.
 te talis sudor educi possit, ut succo cu-
 jusdam herbæ Indos facere tradit Pe-
 trus de Osma apud *Monard. l. 2.* quem
 juncturis applicatum purum sangui-
 nem per sudorem educere ait, cur igi-
 tur naturæ hoc etiam possibile esse ne-
 gabimus? Refert *Zacutus lib. 3. prax.*
miranda Obs 2. se in viro succulento
 febre sanguineâ detento sanguinis su-
 dorem criticum vidisse. Confer *Al-*
bert. in orat. de sudore cruento. Sane
 cum ex modo adductis sudorem san-
 guineum possibilem esse constet, tot-
 que testes habeamus, qui illum vidisse
 affirmant, veritatem ipsam, cujus ta-
 men ea indoles & conditio, ut adver-
 sis contrariorum telis petita ulterius il-
 lustretur, oppugnare videntur, qui cum
 Sylvatico contrarium statuere non du-
 bitant, neque enim rationes Sylvatici
 pro stabiliendâ contraria sententia su-
 pra adductæ quicquam stringunt, cum
 illæ

5. illæ ut observat Caspar à Reies Francus illustrissimæ Urbis Carmonensis Medicus juratus in Elysiis jucundarum quæstionum campo, opere erudito & lecturæ dignissimo *quest. 86. n. 8.* procedant de statu naturali & optimâ corporis constitutione, prout ipse loquitur, multo aliter verò obtinet si vel ob nimiam pororum raritatem, vel ob sanguinis tenuitatem, & seri permixtionem, aut
6. ex malignâ aliquâ qualitate, aut repentina aliquâ conturbatione morbosa dispositio inducta fuerit, quinimo videmus naturam sanguinis copiam, juxta eundem Casp. à Reies laudato loco, quâ frequentissimè opprimitur, per vias quasdam evacuare, per quas sanguinem effundere nunquam antea consueverat, ita per urinæ vias sanguinis humorem natura detrudit, dari quoque homines, qui quemadmodum mulieres, per lotii meatus sanguinem ordinatâ vicissitudine effundant testatur Fabricius Aquapendens *lib. 3. Chirurg. cap. 13.* sic per uberum papillas sanguinem in
fæmi-

fæminis aliquando exiisse animadver-
 sum est, ut referunt Amatus *Cent. 2. cu-
 rat. 21.* adductus præallegato Casp. à
 Reis & Marcellus Donatus *lib. 1. de med.
 hist. cap. 2.* Sane omnem sudorem san-
 guineum certissimo indicio vitium
 corporis denotare universa Medico- 7.
 rum schola statuit, & experientia con-
 firmat, præterea omnium corpora à su-
 bito metu vel aliâ causâ quâcunque ita 8.
 mutari posse, ut pro sanis haberi neuti-
 quâ queant tradit celeberrimus & nun-
 quam sine laude dicendus Thomas
 Bartholinus *in eleganti dissertatione suâ
 de Latere Christi aperto cap. 13.* ita ex
 animi angore, metu, tristitiâ, & mor-
 tis timore non paucos repente canos fa-
 ctos fuisse constat, cujusmodi Hispali
 contigisse dicitur Didaco Osorio, is à
 Catholico Rege in carcerem coniectus,
 adhuc admodum juvenis, unicâ tan- 9.
 tum carcerationis nocte, præ nimiâ
 animi mæstitiâ, cogitationibus men-
 tem exagitantibus totus incanuit velut
 senio confectus. Ludovic. Viv. *in præ-
 fat.*

fat. in somnium Scipionis. Romana
 Republica florente, cum Sergius Gal-
 ba à Nerone ad Hispaniæ sedandos mo-
 tus missus esset ; ac ingressus provin-
 ciam sacrificaret intra ædem publicam,
 puero è ministris acerram tenenti, ca-
 pillus repente toto capite incanuit. Val.
in Chron. Hisp. anno Domini 70. id quod
 jam antea posteritati reliquit C. Sveto-
 nius *in vitâ Sergii Galbæ cap. 8.* Acci-
 ditque, ait Svetonius d. l. ut cum pro-
 vinciam (Hispaniam scilicet Tarraco-
 nensem) ingressus sacrificaret intra æ-
 dem publicam, puero è ministris acer-
 ram tenenti, capillus repente toto ca-
 pite canesceret. Nec defuerunt, qui
 interpretarentur significari rerum mu-
 tationem successurumque juveni se-
 nem, hoc est ipsum Neroni. De Vi-
 perto, juvene in Racemburgensis Ec-
 clesiæ Episcopum electo scribit Cran-
 tzius *lib. 9. Metropol. cap. 47.* quod
 cum Romam profectus dispensationis
 causâ super ætate à Pontifice contem-
 ptus esset, nocte sequenti totus inca-
 nuerit,

nuerit, quo viso miraculo Pontificem confirmasse hominem, addita tum dispensatione, cum consecratione.

CAPUT V.

In quo adducuntur exempla sudorem sanguineum sudantium.

Summaria.

1. **R**ecensentur scriptores veteres, qui exempla hominum sanguinem sudantium observarunt.
2. Illustratur hoc ipsum exemplo Aristobuli ex Iosepho.
3. Necnon alius exemplis lectu dignis.
4. Adducuntur ulterius exempla hominum ex infirmitate & morbis sanguinem sudantium Medicis observata.
5. Ex Thuano prioribus alia duo, & denique
6. recentiora subiunguntur exempla.

Post-

Posteaquam sanguineum sudorem possibilem esse probatum dedimus, ac simul ad experientiam provocavimus, locus postulat, ut exemplis hominum sanguinem sudantium adductis & à nobis observatis rem totam illustremus. Ex veteribus ejus-

- 1.** modi exempla habent Aristoteles *tum lib. 3. hist. animal. c. 19. cum lib. 3. de part. animal c. 5.* Theophrastus *lib. de sudoribus*, & Galenus *de Util. ressp.* Nec omiserim quod Flavius Josephus *lib. 1. de Bello Judaico c. 3.* de Aristobulo posteritati reliquit, quod is interfecto fratre Antigono, confestim sceleris pænitiâ in morbum incidere, sensimque facinoris patrati cogitatione sollicitus, perturbato animo tabuerit, donec mæroris acerbitate visceribus laceratis subito sanguinem miserit. Eodem modo Lutetiæ Parisiorum Anno 1583. hominem robustum auditâ in se capitali sententiâ sanguineum sudorem sudasse scribit Thomas Bartholinus

linus in disertat. de latere Christi aperto
 cap. 13. p. 184. Idem d. l. ex Conimbri. 3.
 censi Episcopo refert mulierem Lusitanam
 oculorum usum ex sanguineis lacrymis
 perdidisse, sive hæc lachrymarum forma
 defectu lacrymalis succi evenerit, ut
 conjicit Collius post Cajetanum, sive ad
 aliam causam referenda, corpus tamen
 enerve ob mœstiam & largos lacrymarum
 rivulos debilitatum satis indicat. Ejusdem
 mulieris mentionem facit Barradius tom 5.
 Concord. & Histor. Evangel. quatuor
 Evangelist. ad locum hunc Luca. Et erat
 sudor ejus &c. lib. 6. cap. 13. addens
 mulierem istam mariti mortem usque
 ad lacrymas sanguineas in Lusitaniæ
 regno deplorasse. Verba Episcopi Conimbri-
 censis in Lucam tract. 225. sequentia
 sunt. Quædam, inquit, matrona in hoc
 regno tot effudit lacrymas orbata viri sui
 conjugio, ut deficiente humore, sanguinem
 per oculos funderet, &c. De gloriosâ Maria
 Virgine narrat Theophylactus sanguineas
 eam lacry-

lacrymas profudisse, quū filii sui crucia-
tus acerbissimo doloris sensu defleret.
Porro Rondoletius *lib. de dignosc morb.*
c. 11. § 18. scribit quosdam poris dila-
tatis sanguinem emisisse. Similem san-
guinis evacuationem per sudorem An-
no 1547. in studioso quodam se vidisse.
Idem memorat. Greg. Horstius *p. 2. sua-
rum observat. 15.* in prægante sudo-
rem sanguineum se vidisse narrat, eo-
dem modo quendam circa ilia, per po-
ros sanguinis libram emisisse testis ocu-
latus est Dodonæus *Medicar. observat.*
cap. 4. Simile exemplum ex Benive-
nio tradit Daniel Sennertus, quod scili-
cet homini alicui singulis mensibus per
cutem, quā ima jecoris pars subjacet,
sanguinis libra, quasi ex venâ aperta ef-
fluxerit, addens neminem discernere
potuisse, unde evacuatio facta esset,
nullâ, apparente cicatrice. Fernelius
lib. 6. c. 4. Patholog. refert se vidisse ex
jecoris imbecillitate sanguinem ab ex-
tremis venis multis è locis effundi.
Tulpius *l. 2. c. 31. Observ. Medic. ob-
servat*

fervat in virgine annosâ , sed summè
 melancholicâ tantum sanguinis per
 exilia cutis foramina erupisse , ut ne-
 cesse fuerit impetum istum compeſce-
 re. Actuarius , quem adduxit Thomas
 Bartholinus *dissertat. de Later. Christi*
aperto cap. 13. l. 1. c. 10. advertit in ju-
 vene quodam globulos sanguinis in cu-
 tem per sudorem ab æstu solis & labo-
 rioso itinere distributos. Lycosthe-
 nes de Prodigiiis tradit mulierem peste
 affectam supremâ corporis parte san-
 guinem sudasse , ac de alia similiter pe-
 ste laborante Agricola 2. *de Peste* idem
 posteritati reliquit , cui Misniæ in Ger-
 maniâ per caput & thoracem sanguis
 emanavit , priusquam à peste , quâ cor-
 repta erat , interiret , eodem modo
 Georgius Fabricius Chemniciensis ad-
 ductus Johanni Wolffio *Centenar. 16.*
Lectio. Memorabil. & reconditar. p.
 647. testatur , quod suo tempore fæmi-
 na quædam morbis infestata , per tri-
 duum sanguineum sudorem emisit.
 Simile idque memorabile exemplum
 C poste-

posteritati reliquit Jacobus Augustus
 Thuanus *lib. 11. ad Annum 1552.* In
 Italia bello Sub-Alpino, inquit, cum
 5, Cæsar Magius à Philiberto Emanuele,
 Sabaudia Duce, jussus, ut Montem-
 Marinum, munitissimum locum, ag-
 grederetur, secum ducto Augusto, Sa-
 luciarum Principis notho filio, eo se
 contulisset; Augustus præsidiariorum
 Ducem, cum quo sibi arctissima inter-
 cedebat amicitia, quasi ad colloquium
 è munimento evocavit. At Magius,
 tum è compacto superveniens, compre-
 hendi illum jussit, & ut locum dede-
 ret, hortatus, cum nihil proficeret, po-
 stremò minas addidit, & ipsum vin-
 ctum quasi ad supplicium in oppidano-
 rum conspectum deduci imperavit.
 Quâ in actione simul fuit observatum,
 hunc præsidiariorum gubernatorem,
 tam indignæ mortis excitato metu ad
 eò mente perculsum fuisse, ut sangui-
 neum sudorem toto corpore funderet.
 Aliud exemplum lectu dignum extat
 apud eundem Thuanum *lib. 82. ad An-*

num 1385. observatum quoque à parente
 meo dilectissimo Dn. Christophoro
 Crusio Jcto in *Considerat. sacr. de
 passione Christi cap. 2. sect. 2. p. 61.* de
 juvene quodam Florentino à Sixto V.
 Pontifice Romano ad mortem damna-
 to, de quo refert, quod ipse præ dolo-
 ris vehementia, lacrymas cruentas
 fundere, & sanguinem, pro sudore to-
 to corpore mittere visus sit, ut recen-
 tiora tangamus parens meus colendus
 laudato loco ex relatione Viri Reve-
 rendi Dn. Joaënis Schlichthaberi Pasto-
 ris in Alsvvede p. m. affinis mei narrat
 in hoc Episcopatu Mindensi Hillæ
 virum agonizantem sudasse sangui-
 nem. Neque prætereundum heic no-
 tabile exemplum in *Theatro Europæo
 tom. 2 p. 115.* annotatum de milite
 quodam Cæsareano Geismariæ Hasso-
 rum sanguinem sudante Anno 1630.
 mense Januario ineunte. Inter re-
 centiora quoque referri meretur, & il-
 lud sudoris sanguinei exemplum enar-
 ratum à Guilhelmo Fabricio Hildano

Cent. 6. observ. Chirurg. Obs. 67. De Virgine quâdam Misnicâ refert D. Salomon Alberti Orat. de sudore cruento, quod illi in lucta & angore mortis, in fronte quædam sanguinis guttulæ proruperint, quod ipsum vehementiam luctæ inter vitam & mortem certò determinasse putat. Quibus modo laudatis exemplis benevolus lector & observata ab ipso exempla addere poterit, cum alius alio plura legere & invenire possit, nemo omnia.

CAPUT VI.

In quo de causis Sudoris sanguinei agitur.

Summaria.

1. **P**recipua causa sudoris sanguinei juxta Medicos est vitiosus corporis habitus.
2. Adducuntur eâ de re verba Aristotelis & Theophrasti.
3. Confirmatur rationibus

bus à Furlano laudatis. 4. Recen-
tiorum Medicorum sententia eâ de
re approbatur. 5. Inter alias sudo-
ris sanguinei causas referenda ve-
hementiores animi passiones. 6.
Quod laudatis testimoniis præcla-
rissimorum Medicorum evincitur.

Inter causas Sudoris san-
guinei primum sibi vindica-
re locum vitiosum corporis
habitum vetant nos dubitare Medico-
rum filii, qui omnem sanguinis sudo-
rem certissimo indicio vitium corporis
denotare asserunt ad experientiam in I.
Scriptis suis provocantes. Ex veteri-
bus producimus Philosophorum Prin-
cipem Aristotelem, de quo Justus Li-
pius *Manuduct. in Phil. Stoicam dissert.*
IV. invidenda quorundam effata habet.
Vid. Virum in Philosophiæ Peripate-
ticæ & sui ævi laudem natum Fortu-
nium Licetum *in duobus quos publico
juris fecit libris de Pietate Aristotelis*

in Deum & homines. Conf. eundem
 de primo quaesitis per Epistolas Epistola
 17. ubi de pietate Aristotelis lectu ju-
 cunda leguntur. Is igitur lib. 3. de par-
 tibus animalium cap. 5. sequentia hac
 2. de re posteritati reliquit. ἤδη δὲ πρὶν
 ἰδρῶσαι συνέβη αἱμαλάδει περιτλώ-
 ματι διὰ καχεξίαν, τὸ μὲν σῶμα ἰσ-
 ρυάδῃ, καὶ μανῶ γενομένῃ, τὸ δ'
 αἷμα ἰσχυρανθέντι, δι' ἀπεψί-
 αν, ἀδυνατήσεως τῆς ἐν τοῖς φλεβίοις
 θερμότητι πέσσειν δι' ὀλιγότητα. h. e.
 Interprete Theodoro Gaza. Jam non-
 nullis accidit, ut cruentum quoddam
 excrementum sudarent, propter vitia-
 tum corporis habitum, scilicet cum
 corpus laxum fluxumque esset, sangui-
 que præ cruditate humesceret imbecil-
 litate caloris, qui exiguis venis inclu-
 sus concoquere non posset. Conf. eun-
 dem Aristotelem lib. 3. de historia ani-
 malium cap. 19. Post Aristotelem ad-
 duci meretur ejusdem discipulus Theo-
 phrastus, eandem cum Aristotele fo-
 vens

vens sententiam in lib. de Sudor. ibi
 ἤδη δὲ πνέσ φασὶ καὶ αἵματι εἰκάζασθαι,
 κατὰ τὸν Μονᾶς ἔλεγε τὸ ἰατρὸν.
 h. e. ex versione Danielis Furlani: Jam
 verò ferunt nonnullos (scil. sudores)
 & sanguini assimilare, ut Monas Medi-
 cus dicebat. Ex ejusdem Furlani com-
 mentariis sequentia digna sunt, ut sub-
 jiciantur. Sciendum, ait, sudorem san-
 guineum à tenui serosoq; sanguinis icho-
 re fieri. Facile autem potest continge-
 re, ut quemadmodum sudor erumpit à se-
 rosa sanguinis parte, ita aliquid ei etiam
 ex ipso sanguine ichoroso præsertim ac
 tenui permisceatur, sanguineumque su-
 dorem faciat, ac præsertim si vehemen-
 tissimus labor præcesserit, corpusque ra-
 rius sit, sanguinemq; habeat tenuem ac
 aquosiozem. Falsum enim, quod au-
 dio quosdam objicere, sanguinem si co-
 qui nequit, corrumpi, sic autem icho-
 rem fieri ex illo humore, qui ceteros su-
 perat, ac propterea sanguineum non
 posse fieri. Nam etsi cruditas quedam
 sit in sanguine, non tamen ideo corrup-
 pitur,

tur, aut amittit formam sanguinis. Cum autem tenuis sit & aqueus, nihil vetat sanguineum quendam ichorem sudorem inficere. In Hippocratis & Galeni libris sudoris sanguinei nulla est mentio, nisi in libro de utilitate respirationis, qui inter spurios Galeni recensetur, quam Auctoris est eruditum in Hippocratis tum in Aristotelis dogmatibus. A poris ille corporis nimium dilatatis sanguinem aliquando exsudare tradidit, esse autem poros venas subtilissimas, per quas calorem effluere & sudorem. Idem Furlanus d. l. observat, ut sanguineus sudor erumpat, necesse esse, & corpus rarum, & nimio labore agitatum esse æstivo tempore & calido, præterea sanguinem habere tenuem & ichorosum, qui ad meatus corporis attrahatur. Quæ omnia cum rarò simul sint, inde etiam fieri, ut raro sanguineus sudor fuerit observatus. Præter Theophrastum pluribus laudato loco evincentem sudorem ejusmodi sanguineum à malo corporis habitu proficisci, idem

idem statuit Galenus *in libr. de utili-
tat. respirat.* quem librum tamen inter
spurios recenset Furlanus verbis mo-
do adductis. Conf. Cælium Rhodigi-
num *lib. 5. Antiquar. lection. cap. 2.* Ex
recentioribus Medicis clarissimus Da-
niel Sennertus *lib. 2. Institut. Medicar.
part. 3. sect. 2. c. 8.* tres causas sudoris
sanguinei naturales refert, unam ait
esse sanguinis tenuitatem & aqvosita-
tem, alteram raritatem & laxitatem
cutis, ac pororum apertionem, tertiam
addit, facultatum nutritionis inter-
venientium debilitatem, eadem senten-
tia reliquis supra capite 4. laudatis Me-
dicis placuit, ad quos lectorem remit-
to, & huc spectantia, ne falcem in alie-
nam messem inmittere videar, iisdem
discutienda relinquo, quibus jungen-
dus incomparabilis Vir & illustre Aca-
demix Julix decus Hermannus Con-
ringius in peculiari discursu manu-
scripto, in quo de causis cruenti sudoris
crudite egit.

Cæterum inter alias sudoris sanguini-
C 5 nei

nei causas rectè quoque Medici refe-
 runt vehementiores animi passiones,
 ob quas subitos effectus in corporibus
 accidere posse observat Casp. à Reis
 Francus Illustrissimæ Urbis Carmo-
 nensis Medicus *in Elysiò jucundarum
 questionum campo quest. 86.* ita ex ani-
 mi angore, metu, tristitiâ, & mortis
 timore non paucos repente canos fa-
 ctos fuisse, supra notavimus, proinde
 Thomas Bartholinus laudato *tract. de
 latere Christi aperto c. 13. p. 186.* tradit
 perturbationes animum invadentes
 corpus etiam afficere, temporaria qui-
 dem, sed longa sui vestigia relinvente
 passione, adeo ut vitæ subinde & saluti
 noceant, juxta Galeni aliorumque ob-
 servationes, ipseque Medicorum Co-
 riphæus Hippocrates fateri cogitur, ob
 quas perturbationes animi easque ve-
 hementiores quosdam sudorem san-
 guineum sudasse experientia testatur,
 ita metus instantis mortis cuidam audi-
 tâ in se capitali sententiâ Lutetiæ Pa-
 risiorum Anno 1583. sudorem expres-
 sic

fit sanguineum, quò etiam spectant ca-
pitate præcedenti ex Thuano laudata
exempla.

CAPUT VII.

In quo transit Author ad
causas Sudoris sanguinei Christi,
variasque eâ de re Theologorum
sententias recenset.

Summaria.

1. Proponitur prima quorundam
Theologorum sententia, quod
sudor Christi sanguineus fuerit con-
tra naturam. 2. Exhibetur altera
Theologorum sententia fervori
amoris ac gaudii profusionem san-
guinei sudoris tribuens. 3. Ad-
ducitur tertia eruditorum de sudo-
re Christi sanguineo sententia. 4.
Subjicitur quarta sententia Nico-
lai de Lyra, Gerhardi, Dilherri,
aliorumque statuentium sudorem

Christi sanguineum fuisse supra naturalis sive miraculosum. 5. Sudor Christi sanguineus an naturalis cum Philippo Melancthone dicendus? 6. An prater naturam fuerit? 7. Quae communis sit, ex praeductis, Theologorum sententia quoad sudorem Christi sanguineum?

¶ Eterum ut ad sudorem sanguineum Restauratoris generis humani redeamus, offert se difficillima quidem, ast diligenti indagacione digna quaestio. An sudor Christi sanguineus fuerit contra naturam, an verò supernaturalis, aut denique naturalis, sive secundum naturam? Circa quam quaestionem variae & diversae occurrunt Theologorum sententiae.

- I. Contra naturam ejusmodi sudorem fuisse ex veteribus statuit Hilarius *lib. 10. de Trinitate*, Sudorem infirmitati,

tati, inquit, nemo audebit deputare, quia contra naturam est sudare sanguinem, idem asseruit Th. Aquinas, qui juxta Petrum Firmianum *in Seculi Genio dissert. 4. p. m. 125.* summorum Pontificum oraculo declaratus est tot edidisse miracula, quot scripsit articulos, eaq; attigisse perspicacissimo ingenio, quæ meruerunt, ut Doctor doctorum & scholæ angelus diceretur. S. Thomam sequuntur plurimi recentiorum Theologorum, S. Hieronymus causam sudoris sanguinei in Christo putat fuisse orationis vehementiam & ardorem, quam sententiam video non obscure approbatam esse à Barradio *tom. 5. Concord. & Histor. Evangel. quatuor Evangelist. ad prelaudatum S. Lucæ locum.* Et erat sudor ejus &c. *lib. 6. cap. 13.* qui tamen ibidem præter hanc aliam addit causam, scilicet inauditam Christi agoniam.

Alii Theologorum contendunt, fervori amoris ac gaudii profusionem illam sanguinei sudoris tribuendam esse. 2.
sc.

se. Amor divinus, inquit, in corde Christi in illa agonia timorem humanum vicit, unde totus sanguis Christi exhilaratus commovebatur, quasi pronus effluere ex vi amoris impellentis, ac si non posset expectare tempus, quo effunderetur, unde ex illâ vehementiâ supereffluentis amoris evaporare potuerunt guttæ sudoris sanguinei per venas. Et cum ratio Christi cognosceret, sensualitatem eidem esse obædientem ad moriendum, suscepit ex hoc in Deo singulare gaudium & naturalem vigorem ac fervorem, per quem totus sensualitatis sanguis fuit commotus. Minus accuratè, nam quamvis rectè dicatur, Christum ne quidem in gravissimâ illâ luctâ deposuisse amorem & promptum obædiendi Patri suo cælesti & moriendi pro genere humano animum, attamen ex historia passionis manifestum est, non amori sed aliis causis, de quibus capite sequenti acturi, præprimis agonix & consternationi causam sanguinei illius sudoris tribuendam esse.

Porro

Porro non pauci ex Eruditorum sunt numero, quorum opinio fert in istis atrocissimis pavoribus & consternationibus sicut aliis hominibus naturaliter evenire solet, in Christo vero homine sanguinem ad cor recurrisse, 3. idq; propemodum suffocasse, sed Christum acceptâ divinâ consolatione per Angelum fortissimè pavores retudisse, adeò, ut sanguis à corde repulsus ad exteriora proruperit, ac per poros effluerit, sunt verba Centurionum Magdeb. cent. 1. lib. 1. cap. 10. Fatemur hanc sententiam quodammodo ex eo confirmari posse, quod consolationem Angelicam sudori sanguineo præponat Evangelista, sed series textus Passionis dominicæ manifestè ostendit explicari illâ descriptione magnitudinem doloris, quo Filius DEI in agonia conflictatus est.

Nicolaus de Lyra, qui è Judæo Christianus factus Hebraicarum literarum peritiâ, & editis Commentariis in universam sacram Scripturam in primis clarus

clarus fuit in commentario & notis ad verba *Luce c. 24.* supranaturalem sudorem Christi sanguineum fuisse existimavit, eodem modo supernaturalem vel etiam miraculosum sudorem hunc sanguineum fuisse asserunt duo illi incomparabiles nostri seculi Theologi Gerhardus & Dilherrus

— merito quæ doctior orbis submissis defert fascibus imperium. Ille *Harmonia Evangelicæ continuatæ tomo secundo cap. 82. p. 1745.* ibi ideò res ipsa testatur, magnum hoc fuisse in corpore Christi miraculum. Hic *tom. 1. disputat. Academ. disp. 17. th. 1.*

5. Quibusdam placuit naturæ tantum hunc sudorem Christi sanguineum adscribendum esse, quæ sententia non displicuit summo Theologo Philippo Melanchthoni monenti, ita de Redemptore generis humani cogitandum esse, ut verum hominem & non spiritum ipsum adeoque & affectibus, absque tamen peccato, quibus homines secundum humanam naturam subjecti, obnoxium

noxium esse statuamus. Alfit, inquit Melanchthon de Redemptore nostro, esuriit, sitiit, indoluit etiam ac metuit, quod historia vitæ ipsius multis in locis testatur; Quare & hunc pavorem, fugamque mortis atque sudorem illum sanguineum, ut partes & organa corporis & humores veri solent, illi accidisse consentaneum est.

Alii præter naturam sanguineum Christi sudorem fuisse existimarunt, quæ sententia placuit Henrico Nicolai Theologo celeberrimo in ipsius Passionalibus. Tutissimè, inquit, magnitudini doloris totum hoc ascribitur de sudore cruento. Vires in totum in ultimo Christi agone resolutæ, pondus peccatorum totiùs mundi illi incumbens, ac vehemens lucta inter affectum naturæ & voluntatem gratiæ, ingenti consternationi & intensissimo angori juncta, sanguinem etiam præter naturam in subjecto temperatissimo, complexionem delicatâ, cute, poris, & venis rarissimis expressit Paulò

Paulò post subicit sed hïc Ἰρόμβοι & grumi sanguinis in terram cadentes fuerunt, in quo supra, ultra & præter naturam aliquid fuit, eoqve ad naturam non præcisè colligendum, sed speciales ejus modos tutiùs mirari, quàm rimari fuerit.

7. Equidem ex præadductis diversis Theologorum sententiis communis illa est, quæ asserit miraculosum fuisse Redemptoris nostri sanguinem, quomodo statuunt Cornelius Jans. Episcopus Gandavenfis *Concord. Evang. c. 137.* Alphonsus Salmeron Jesuita *tom. 10. Comm. in N. T. tr. 15.* Simon de Cassia *de gest. salv. l. 13. c. 38.* Johannes Raulinus Gallus Cluniacensis *Quad. serm. 146.* necnon Henricus Harffius *Theol. Myst. p. 15.* Fuit sanguis verus, ait, naturalisque quantum ad suum esse & substantiam, fuit tamen miraculosus & non naturalis quoad modum emanationis & emissionis, quâ è venis emissus fuit. Nam præter totum ordinem & cursum naturalem est sanguineum effundere

fundere sudorem, Idem placuit Gabrie-
 li Biel *in tract. de pass. Domini artic. 4.*
 Ex Bedæ sententia sanguis quidem ille,
 inquit, naturalis fuit, sed effusio ejus
 cum sudore fuit miraculosa, ut tali si-
 gno insolito à seculis non audito info-
 litam anxietatis & doloris magnitudi-
 nem demonstraret. Huic sententiæ
 quoque calculum adjecisse videtur in-
 comparabilis ille Gallix Cancellarius
 Johannes Gerson, neque displicuit præ-
 laudatis magnis Theologis Gerharo
 & Dilherro. Ex Medicis supra addu-
 ctis Caspar à Reis Medicus Carmonen-
 sis *in Camp. Elys. jucundar. quest. 86.* ab
 hac sententiâ itidem non alienus est,
 statuens hujus sudoris sanguinei cau-
 sam supernaturalem fuisse, & patribus
 Concilii Tridentini idem placuisse;
 omitto alios, quos omnes si quis heic
 colligere & in theatrum producere
 vellet
 Ille pulveris Erythræi
 Siderumque micantium
 Subducat numerum prius,
 quàm omnes nobis sistat. CA-

CAPUT VIII.

In quo Author suam de
causis Sudoris sanguinei JESU
CHRISTI sententiam ex-
ponit.

Summaria.

1. **A**uthor statuit sudorem Chri-
sti sanguineum partim esse
naturalem, partim miraculosum.
2. Quam sententiam argumentis
probat, & evincit sudorem san-
guineum Christi rectè aliquã ex
parte dici secundum naturam.
3. Refutatur Busæi, Pistorii, Fr. Stan-
cari Mantuani aliorumq; statuen-
tium Christum mediatorem tantum
esse eã parte quã homo sit, non quã
Deus, sententia.
4. Probatul-
terius sudorem Christi sanguineum
ex parte secundum naturam esse,
ac

ac Christum citra peccatum varias infirmitates corporis sponte suscepisse. 5. Adducuntur pro stabi-
 liendâ priori sententia verba Melanchthonis. 6. Thomæ Bartholini de sudore Christi sanguineo sententia subjicitur. 7. Removentur argumenta dissentientium. 8. An corpus Christi perfectissimum fuerit, & ab omni vitio naturæ alienum? 9. Protestatio Authoris. 10. Sudor sanguineus Christi ex parte supra naturam est, quod probatur. 11. Laudatur locus Levini Lemnii hæc de re. 12. Recensentur scriptores eandem cum Authore quoad causas sudoris sanguinei Christi foventes sententiam. 13. Iansonii verba hæc de re proponuntur. 14. Subjicitur denique sententia Theodori Beza.
 Enar-

Narratis diversis Theolo-
 gorum aliorumque de sudore
 JESU CHRISTI

sanguinei causis, superest ut salvo quo-
 rumcunque rectius sentientium judi-
 cio & nostram exponamus sententiam.
 Equidem in tantâ Theologorum dis-
 fensione placet sententia media sta-
 tuentium sudorem Christi sanguine-
 um partim esse naturalem, partim mi-
 raculosum. Naturalem quidem, quod
 ex parte ejus causæ naturales fuerint.
 Miraculosum, quatenus heic alius
 quid intercedit, quod naturali causæ
 acceptum ferri non potest. Quod ve-
 rô sudor Christi sanguineus aliquâ et-
 iam ex parte dicatur secundum natu-
 ram sive naturaliter factus, inde patet,
 quod in quâcunque re causa naturalis
 est, in eâ etiam effectus naturalis exi-
 stat, cum qualis causa, talis effectus esse
 debeat, est verò in sudore Christi san-
 guineo causam naturalem esse vel ex
 inde constat, quod in Christo humani
 affe-

affectus testante sacro Codice, præser-
 tim historia passionis. *Matth. 26. v. 37.*
 & *Marc. 14. v. 33.* fuerint, quo præ-
 supposito uti verissimo sequitur, exi-
 stentibus affectibus humanis subesse
 quoque causam naturalem & huma-
 nam. Equidem licet Christus in no-
 biliori sui parte, animâ, maximos do-
 lores percepit, tamen illos etiam cor-
 pus penetrasse per est verosimile, cum
 juxta Philosophorum Principem *l. 1. de*
Animâ c. 1. affectus animæ corpus hu-
 manum quoque penetrare soleant.
 Quod si in hominibus mæror animi,
 desiderium, metus, aliique affectus san-
 guineum sudorem exprimere potue-
 runt, prout ipse veritatis meridies ex-
 perientia testatur, & exempla supra ad-
 ducta probant, quidni idem summum
 horum affectuum gradum in Christo
 potuisse efficere dixeris? præsertim
 cum Restaurator generis humani pas-
 sus fuerit, ut DEUS & homo. Unde
 errant Jesuitæ quamplures operationes
 ad officium mediatorium pertinentes, 3.
 à Di-

à Divinâ naturâ ita separantes, ut eas
 soli homini transcribant, quæ senten-
 tia placuit Busæo *disp. de persona Christi*
th. 79. Tannero *tom. 4. disp. 1. qu. 7.*
dub. 3. n. 46. Conf. Vasquez. *in p. III.*
Thom. disp. 83 c. 3. Pistorium *in Ho-*
doget p. 161. Estium *ad 1. Tim. 2. v. 4.*
 quinimo Fr. Stancarum Mantuanus sta-
 tuere non erubuit Christum Mediato-
 rem esse eâ parte, quâ homo sit, non
 quâ Deus, quam ut & reliquorum sen-
 tentiam refutavit Jac. Gorscius Polo-
 nus *in prælect. Plocensibus lib. 2.* sunt qui
 Christum, ait, Deum quidem & homi-
 nem esse confitentur, sed tamen Divi-
 nitatem ejus ab hoc munere meditatio-
 nis ejus excludunt, solique humanitati
 eam tribuunt ac Christum dividunt &
 planè alterum Christum Deum & ho-
 minem constituunt, alterum hominem
 tantum, qui Mediator sit. Quid enim
 aliud fuerit, Christum Mediatorem
 dici secundum solam humanitatem,
 quam Christum Mediatorem nostrum
hominem merum constituere, & ejus
 digni-

dignitatem ab omni cura salutis nostræ amovere? otiosamque divinam Christi naturam omnino facere? Et tametsi non verbis, tamen re ipsa Christum Jesum Deum negare. Idem sub finem libri narrat, quid in Italia & Hispania ex collatione doctorum virorum eâ de re didicisset: maxime Compluti, ubi cum Caspate Cardillo Villapandeo communicavit, qui ei laudavit illa, quæ à Stanislao Orichovio Roxolano scripta fuisse contra Stancarum in Chimæra, & professus est se & Ecclesiam ita sentire, neque eam sententiam Tridenti, qui legissent, ullos improbasse asseruit. Vid. hæc de re egregiè disquirentem amicū & fautorem nostrum per dilectum Dn. Christianum Nifanium SS. Th. Licentiatum, Superintendentem ac Consistorialem Ravensbergicum *in ostensione historico Theologica quod Imp Carolus M. in quamplurimis fidei articulis formaliter non fuerit Papista* p. 437. 438. 439. & seqq. Sane sententiam hanc rejiciendam esse tum textus I. Cor. 2. v 8.

D

Rom.

Rom. 8. v. 32. Joh. 1. v. 1. Gal. 4. v. 4. & 1. Tim. 2. v. 6. probant, cum locus expressus Apostoli Col. 2. v. 9. evincit, ibi. In Christo habitat πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, hoc est ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, Damasceno & Athanasio interpretibus, ex quo loco concludit clarissimus D. Molanus in *dissert. de communicat. idiomat.* Christum secundum humanam naturam de omnibus divinæ naturæ perfectionibus participare, unde rectè Christum nostrum Mediatorem secundum utramque naturam ac ut Deum & hominem passum fuisse dicimus, abstinendum tamen esse cum Dn. Molano existimamus à formulis illis Deitatem scilicet esse passam, divinitatem esse mortuam, quod monuit jam ante B. Gerhardus loco *IV. de Pers. & off. Christi* §. 198. p. 481. Cæterum ut ad priora revertamur mitissimus ille agnus DEI non tam mortis conspectu, cum intuitu ejusdem tristius aliquid & magis horribile conciperet, quàm divorcium animæ & corporis, quàm consi-
dera-

deratione immensæ iræ DEI ex suscepto peccatorum totius mundo onerato tanto pavore perculsus erat, ut constitutus fuerit in ἀγωνία, in quâ concursus fuit, & quædam quasi conflictatio acerrima cum metus non tam mortis, quàm iræ & iudicii DEI; tum indignationis adversus seductorem generis humani, diabolum, ad hæc in exhaustæ φιλανθρωπίας & misericordiæ ex ruinâ mortalium & cupiditatis id liberandi ardentissimæ. Quorum consideratione seriâ non potuit Christus non ἐκδραμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, his enim verbis metum mortis exprimentibus Spiritus sanctus anxietatem Christi in horto exprimere voluit. Equidem si ob metum instantium periculorum & mortis quidam sanguineum sudarunt sudorem, prout Lutetiæ Anno 1583. homini robusto auditâ in se capitali sententiâ contigisse supra notatum, si perturbationes animum invadentes corpus quoque secundum communem 4. Medicorum sententiam, suffragante

experiētiā afficiunt, si dolores aliique
 affectus eundem sudorem sanguineum
 exprimere potuerunt, uti exemplis ad-
 ductis supra evictum fuit, si deniq; im-
 merita supplicia, quæ innocentissimis
 inferuntur, notabiles afferre solent
 mutationes, quis negabit omnibus hi-
 sce concurrentibus malis idem Redem-
 ptori generis humani contingere po-
 tuisse? præsertim cum Christus non
 solum ut DEUS, quo casu passio hæc
 merè fuisset supranaturalis, sed quoq;
 tanquam homo passus, & secundum hu-
 manam naturam, ut homo affectibus
 humanis obnoxius fuerit. Sane ex sa-
 cro Codice constat Christum citra pec-
 catum suâ sponte in sacratissimo corpo-
 re varias infirmitates corporis suscepisse,
 ac servilem formam induisse, in quæ
 similis hominibus factus habituque in-
 ventus ut homo, ipse se submitit *Phil.*
2. v. 7. & 8. hinc esuriit *Matt. 4. v. 2.*
& 21. v. 18. *Marc. 11. v. 12.* sitivit. *Joh.*
4. v. 7. 9. 10. & c. 19. v. 28. 29. & 30. fa-
 tigatus est *Joh. 4. v. 6.* ingemuit *Marc.*
 tige-

7. v. 34. fleuit *Luc.* 19. v. 41. *Job.* 11. v. 35. *Hebr.* 5. v. 7. & dolorum plenus fuit. *Es.* 53. v. 3. & 4. Omitto animi passiones, quas Christum itidem lubenter suscepisse sacra testatur scriptura, quales sunt fremitus & commotio sui *Job.* 11. v. 33. ira *Marc.* 3. v. 5. tristitia, terror, angor, timor. *Matth.* 26. v. 37. ἀδύνομία *Marc.* 14 v. 33. ἀγωνία. *Luc.* 5. 22. v. 44. Spectant huc ea, quæ hâc de re posteritati reliquit magni nominis Theologus Philippus Melanchthon *parte 1. Consiliorum Theologicorum p. 580.* Ita nos de Christo cogitare oportet, inquit, ut non hominem ex homine, ut ita dicam exuamus, hoc est, ne ex Christo spiritum tantum aut phasma quoddam, quod quidam impiè fecerunt, faciamus. Nam cum juxta sententiam Scripturæ verum hominem, & non spiritum aut spectrum ipsum esse sciamus, oportet, & ut affectus & humorum motus, absque tamen peccato, illi tribuamus, quibus homines secundum humanam naturam obnoxii esse

solent. Hæc Melanchthon laudato loco.

Porro cum juxta receptam Philosophorum & Medicorum sententiam sanguineus sudor certissimo indicio vitium corporis denotet. Vid. Aristotelem *l. 3. hist. animal. c. 19.* Theophrastum, Galenum, aliosq; supra laudatos, rectius sentientium præsertim Theologorum judicio committo, an & huic causæ, sanguineus Redemptoris sudor ex parte adscribendus? Thomas Bartholinus *de latere Christi aperto cap. 13.* ita sentire videtur, dum asserit Christum amore generis humani omnes mortis vices experiri voluisse, quas mala corporis dispositio, sed temporaria brevissimo momento definita potuit insequi, putatq; propter difficultatem itinerum, sæpius repetita jejunia, ac instantium rerum metum Christum patientem sanguinem potuisse per poros emittere.

7. Cæterum non diffitemur huic sententiæ obstare tum istud Vatis Regii Davidis Psalm. 15. v, 10. à S. Petro Act.

2. v.

2. v. 27. confirmatum, nullam scilicet
 sanctum Domini visurum corruptio-
 nem, cum quod Christi corpus juxta
 communem Theologorum sententiam
 perfectissimum, & ab omni ejusmodi
 vitio naturæ alienum fuerit, Verum-
 enimvero quod primam objectionem
 attinet, non malè Bartholinus *d. tr.*
de latere Christi aperto c. 12. Davi-
 demputat non de exigua quadam par-
 tium & humorum resolutione mortis
 plerunq; comite, sed de universâ quam
 corpora nostra patiuntur corruptione
 locutum fuisse, quod ipsum innuere
 quodammodo videtur cælestis Cælius
 Lactantius *de Verâ sapientiâ c. 19.*

Ad Secundam objectionem reponi-
 mus, infirmum Redemptoris tempore
 passionis habitum dispensationem mi-
 serationis, non privationem potestatis
 aut sanitatis fuisse, & verò quid magis
 perfecto corpori adversum dici fingive
 poterit ipsâ morte? eam tamen degu-
 stavit humanæ salutis Restaurator, qui
 pro me doluit, qui pro se nihil habuit,
 D 4 quod

8. quod doleret: suscepit tristitiam meam, ut mihi suam lætitiā largiretur, qui vestigiis nostris descendit usque ad mortis ærumnam, ut nos suis vestigiis revocaret ad vitam, uti pro rei maiestate differit Bernardus. Bartholin. d. c. 12. salutis humanæ credit interfuisse, ut qui à corruptione æternum duratura nos vindicandos sibi sumpsit, sanctissimum suum corpus huic malo per tempus subjiceret, quo mediatore sanctificata corpora æterno exitio subtraherentur, laudat pro hac sententia Tostatum & Innocentium, quorum tamen opinionem, quod corruptioni obnoxium fuerit Salvatoris corpus illo temporis momento, quod mortem & lateris aperturam intercessit meam non facio.

Eqvidem non video, quid contra hanc nobis satis probabilem sententiam possit in contrarium ulterius objici, nisi consuetum illorum effugium, qui ad supra naturalem causam omnia revocantes, nil præter miracula, prodigia, & ostenta clamant, neq; existimandum, divi-

divinae potentiae & gloriae ullâ parte
 nos ire detractum, dum ex parte sudorem
 Christi sanguineum naturalem fu-
 isse putamus, imo verò pari religione
 & devotionis cultu, ut decet, summum
 illud Numen veneramus, quod tanquam
 causa superior & prima per subjectas vi
 divinitatis operatur, præterea non me-
 re naturalem sudorem Christi sangvi-
 neum statuimus, cum meritò is ipse ex
 causis præsentibus supra naturalibus
 longè pluribus, irâ DEI, gravitate pec-
 cati, maledicto legis, lucta cum morte
 & inferno potissimum, adeoque maxi-
 mâ ex parte supra naturam accidisse di-
 cendus sit. Evangelistæ sane hanc Chri-
 sti anxietatem exprimentes scribunt,
 eundem cœpisse *Ι. λυπεῖσθαι, 2. 10.*
ἐκ θαμβεῖσθαι, quod est animo & cor-
 pore ex horrescere, quomodo usurpa-
 tur *Marc. 16. v. 5. Act. 3. v. 11.* alioquin
θάμβος affectus est ex admiratione &
 timore mixtus *Homer. Iliad. ω. θάμβο-
 σισσαν δὲ καὶ ἄλλοι ἐς ἀλλήλους δὲ*
 D 5 *ἴδον.*

ἰδοντο. (3.) ἀδυναμεῖν, quod impotentem animi molestiam, ingentem dolorem, ac mortiferam tristitiam sustinere significat, hinc apud Hippocratem in morbo lethali constituti, sunt ἀδυναμους, eodem modo Plutarch. in Numā ἀδυναμίαν ψυχῆς dixit, quinimo (4.) S. Lucas noster tradit Redemptorem nostrum in ἀγωνία constitutum fuisse, quā de re, ut & de vocis ἀγωνία, significatione legi merentur tradita B. Gerhardi Theologi incomparabilis in aureo opere *Harmon. Evangel. cap. 12. p. m. 1745*. Et sane plerique causam sudoris sanguinei agoniam ejusmodi fuisse statuerunt, quos inter celeberrimi Theologi *Philippus Melanthon, Martinus Chemnitius, Johannes Georgius Dorscheus*, è Reformatis eadem placuit sententia *Theodoro Beza, Calvino*, aliis, quorum verba brevitatis studio adducere omitto, fuit verò Ἀγωνία hæc non trepidatio quædam, ut Gabriel Vasquez in p. 3. Thomæ d. 56. q. 12. c. 2. putat.

putavit, sed fervens lucta, certamen, & contentio, (quæ trepidationem, ἀδυναμία & ἐκθάμβασιν in horto subsequuta fuit,) ipsius animæ sanctissimæ Redemptoris, omniumque virium & facultatum ejuscum ira divina, peccatis totius mundi, & tentationibus diabolicis, quod ipsum præterea evincunt (5.) verba ista Tristis est anima mea usque ad mortem, quæ adducens Levinus Lemnius lib. 1. cap. 12. de occult. naturæ miraculis sequentia subjicit. *Quamquam nondum illi, (Christo scilicet) insultaret aut manus inferret insolentia militaris, totâ tamen mente & cogitatione in imminens periculum defixus, tanto horrore & trepidatione concussus est, ut affectus sanguineum sudorem expresserit, toto corpore confertim atque effusè promanantem, sic ut utrique parti acerbitas illa doloris sit communicata, atque ex animo in corpus redundare ceperit. Nec est, quod quis opinetur, in hujusmodi pavore animam vitalem ac vegetantem, tum spiritus naturales tantum affici; imò*

pars

pars hominis potior discrimini objicitur, in eamque tota vis mali decumbit, quæ tamen originis suæ memor, vires colligit, ac cœlesti fulta præsidio, intrepidè infractoque animo adversus pericula subsistens, divinitus solamen accipit. Hæc **Le-
 12.** *vinus Lemnius d.l. Sane sententia nostra, quâ Restaurator generis humani secundum naturam aliquâ ex parte sanguineum sudorem emisisse dicitur, ne cuiquam nova videatur, jam antea placuit Dn. Danieli Clafenio Jcto, ac Vi-
 ro multæ lectionis & Antecessori in illustri Academia Julia celeberrimo in
 Exercitat. in Passionem Dominicam lib. 2. c. 1. nec non amico meo, & in Aca-
 demia Juliâ quondam studiorum com-
 militoni Dn. Joh. Justo Oldesop in sei-
 nen Anmerckungen über seine erste An-
 dacht von dem blutigem Schweiß Jesu
 Christi/ ubi asserit cruentum illum su-
 dorem in Christo maximâ ex parte &
 potissimum supra naturam fuisse, nihil-
 ominus tamen aliquo etiam respectu
 secundum naturam, & naturalem vo-
 cari*

cariposse, ita tamen, ut non plane excludatur modus contra naturam. Non alienus quoque videtur ab hac sententiâ Jansenius *in Concord. Evangelist cap. 137.* Quamquam, inquit, non sine studio quodam miraculo acciderit, ut in Christo sanguineus sudor efflueret, in documentum ingentis cruciatus, atque in mysterium, tamen quo magis incredibile fiat & intelligatur, sciendum, sic esse humani corporis naturam, ut sudoris vice sanguinem tenuem emitte-
 re possit: Id enim Medici scribunt accidere ictis à serpente, cui à fluxu sanguinis Hæmorrhoidis nomen est. Hæc Jansenius laudato loco Neque audiendi heic sunt, qui omnia ad supra naturalem causam revocantes extenuare conantur insignia angoris, metus aliorumque affectuum humanorum in Christo tempore passionis argumenta. Nam infirmitas, ut cum Leone Papa Magno dicto loquar, atque mortalitas, quæ non peccatum erant, sed pæna peccati, à redemptore mundi suscepta sunt ad

supplicium, ut impenderentur ad precium. Rectè proinde Theodorus Beza in Annotat. ad h. Lucæ locum. Digni sunt reprehensione, ait qui, ne videantur Christo tribuere tam insignia humanæ infirmitatis argumenta, ista extenuant, in quibus tamen posita est nostræ pacis & cum DEO reconciliationis summa.

CAPUT. IX.

De modo sudoris sanguinei Christi

Summaria.

I. **A**N Christus purum cruorem exsudaverit? 2. Suarezij eâ de re sententia proponitur & 3. Approbatur. 4. Vox ἰρόμβοι exponitur laudatis verbis Herodoti, Strabonis, Dioscoridis, Hippocratis & Galeni 5. Probaturo testimonio Hesychij vocem ἰρόμβοι simpliciter & sine additione τῶ ἀματῶ pos-

positam grumos sanguinis nihilo-
 minus denotare. 6. Evincitur Gro-
 tium sudorem Christi sanguineum
 impugnantem malè provocare ad
 auctoritatem Iustini Martyris. 7.
 Christi sanguis tenuis quidem fuit,
 sed mox ob aëris & nocturni tem-
 poris frigiditatem conglobatus &
 in grumos concretus fuit. 8. Refe-
 runtur hâc de re verba Gerhardi.
 9. Lucas professione Medicus an
 ille sit, cujus meminit Galenus in
 Aphor. Hippocratis? 10. Examina-
 tur Vulgata latina versio de sudo-
 re Christi sanguineo. 11. Laudan-
 tur versiones Italica, Gallica, Bel-
 gica, & Germanica. 12. Rejeçta
 quorundam opinio de numero gut-
 tarum dominici sudoris.

Irca modum Sudoris san-
 gvinei Christi variæ sese offe-
 runt

1. runt Theologorum sententiæ, alii quippe Redemptorem non purum cruorem exsudasse existimarunt, alii, inter quos Franciscus Lambertus *in Comment. ad Luc.* statuerunt Christum excessu doloris immensi, sanguinem pro sudore, atque adeo purum sanguinem emisisse, ut novus ille sudor summum angoris laborem ostenderet; Vid supra laudatos Cajetanum, & Barradium *tom. 5. Concord. & Histor. Evangel. 4. Evangelist. lib. 6. c. 13. adh. l. Lucae.* Et erat sudor ejus &c. Porro Suarezius apud Cornelium à Lapide in Lucam statuit Christum tantum sudasse subtilem sanguinem, sed copiosè, ita ut is veniens ad extremas corporis partes, & per se, & propter aerem frigidum in grumos condensatus sit. Quæ sententia per videtur verisimilis & verbis Evangelicis conveniens, quod scilicet fuerit Redemptoris sudor ὡσεὶ ἑρόμβοι ἀίμα. *10.* Cæterum quod vocem ἑρόμβοι attinet, constat eandem propriè rei liquidæ in unam massam concretæ frustum

stum denotare, quod videmus, fieri in
 quibusdam humoribus lapidescenti-
 bus, qui dum exsudant ex poris cavernæ
 & destillant, concrefcunt & inspiffan-
 tur, ita Herodotus *lib. 1.* bituminis
 concreti frusta appellavit θρόμβος ἀσ-
 φάλτης. quos Strabo *l. 16.* βώλως
 glebas vocat, Dioscoridi, *lib. 3. c. 44.*
 θρόμβοι αἵματός sunt αἷμα πεπι-
 γός. Apud Galenum *in libro de tuma-*
ribus præter naturam θρόμβος exponi-
 tur conferta sanguinis concretio. Eo-
 dem modo apud Principem Medico-
 rum Hippocratem (qui in suspicionem
 incensi Æsculapii templi, & surrepto-
 rum inde remediorum incubantibus æ-
 grotis ab Æsculapio revelatorum apud
 plurimos de venit, prout primus, quod
 sciam, annotavit Strabo *lib. 15. p. 425.*
 & Plinius *lib. 26. N. H. c. 1.* qui Varro-
 nem in super auctorem laudat. Vid. Joh.
 Langium *lib. 1. Epist. Medic. 51.*) oc-
 currunt θρομβώδεια αἵματα sanguinis
 grumi. Conf. eundem *l. 5. s. 7. aphor. 80.*
 Sane

Sane vocem ἱρόμοιο simpliciter & sine additione τῷ αἵματι positam grumos sanguinis nihilominus denotare constat ex vetusto Lexicographo Hesychio, qui pari ratione simplicem vocem ἱρόμοιο explicat, observante Matthia Martinio, eodem modo Æmylius Portus Græcæ lingvæ in Academia Heidelbergensi quondam Professor, vertit vocem ἱρόμοιο apud Suidam: ibi ἱρόμοιο, Grumus, concreti sanguinis pars. Quæ cum ita sint rectè notat Oldekop loco præcedenti capite adducto contra Grotium in *Annotat. ad N. T. ad Luc.* sudorem sanguineum Christi impugnantem malè provocare ad auctoritatem Justinii Martyris hisce verbis. Non aliter certè intellexit (scilicet quæ in præcedenti adduxerat, Christi sudorem nempe verum fuisse sudorem, qui emanavit, non tenuem tamen, sed crassum, quales esse solent grumi sanguinis, cum sudor vix soleat ἱρόμοιο, sunt verba Grotii) Justinus

nus colloquio cum Tryphone, qui omisâ sangvinis mentione satis habuit grumos dixisse: ἰδρῶς ὡς εἰ ἰρόμβοι κατεχέτο αὐτῷ εὐχόμενος. Sane in hisce verbis Justini nisi ἰρόμβος de sangvineis grumis accipiam' sequeretur particulam ὡς εἰ excludere etiam verum sudorem grumosum, rectè proinde Justini Interpres Johannes Langus talem græci idiomatis versionem latinam exhibuit: Nam in libris, qui sunt ab ejus discipulis eorumque sectatoribus compositi, memoriæ mandatum est, sudorem ipsius, tanquam guttas sangvinis defluxisse in terram, eo deprecante & dicente: Transeat, si fieri potest, poculum hoc.

Porro ut ad priora redeamus, probabile est eruptum Christi sangvinem 7. tenuem quidem fuisse, sed mox ab aëris & nocturni temporis frigiditatem conglobatum & in grumos concretum fuisse, quæ sententia quoque placuit clarissimo Danieli Clasenio in *Exercitat. sacris ad Passion. dominic.* & ante eum Ger-

- Gerhardo *Harmonia Evangelist. cap.*
 8. 182. p. 1745. Qui cum Syri versionem
 adduxisset; ibi. Et factus est sudor ejus,
 sicut demissiones sanguinis, & cecidit
 super terram, subjungit, *Ex quo intel-*
ligitur, quod sanguis ex toto Christi cor-
pore largiter eruperit, & ex frigiditate
 9. *aëris in grumos concretus in terram de-*
currerit. Cum verò sanguis undique ve-
nis velut tubulis ac canalibus inclusus
carnis insuper & cutis tegumento probi-
beatur ne effluere possit, ac si vel maxime
referatis venarum orificiis profluat, pori
tamen angustiores ejus è corpore exitum
prohibeant, ideo res ipsa testatur, ma-
gnum hoc fuisse in corpore Christi mira-
culum. Hæc Gerhard. d. l.

Quæ cum ita sint, apparet quoq; mi-
 nus accuratè Vulgatum Latinum Inter-
 pretem Ὠπόμῆς, quam vocem Lucas
 Evangelista professione Medicus (pro-
 ut testatur S. Paulus ad Coloss. 4. v. 14.
 idem tradunt Eusebius Cæsariensis l. 3.
Ecclesiast. histor. c. 2. & S. Hieronymus
de Scriptor. Ecclesiast. & in Epist. ad
 Pau-

Paulinum, & in Esaiam c. 6. putatq; incomparabilis Jctus & Senator Parisiensis Andreas Tiraqvellus in percelebri opere de Nobilitate c. 31. n. 87. hunc Lucam nostrum eum fuisse, cujus meminit Galenus in Aphor. Hippocratis, cum nullus ante Galenum alius hujus nominis Medicus legatur) seu terminum artis in hac de sudore Redemptoris nostri materia adhibere voluit, more reliquorum Medicorum Hippocratis aliorumque, reddidisse Guttas, magis emphaticè alijs globos, reddunt, grumos alii, ita Italica versio, ibi. grumoli di sangve, & 10. Gallica ibi. Et lui estant en agonie, prioit plus instamment: & sa sueur devint comme grumeaux de sang decoulans en terre, eleganter quoq; Belgica versio Lugduni Batavorum edita^{II} laudatam vocem græcam expressit sequentibus verbis Ende syn Schweet wart gelyck grote Droppelen Bloedts/ eodem modo versio B. Lutheri Germanica rectè habet: Es war aber sein Schweiß wie Blutstropfen/ die fielen auff

auff die Erde: Porro quod verbum
 12. *καταβαίνεσθαι*, quo Evangelista heic
 usus fuit, attinet, exprimere eodem co-
 piam sudoris sanguinei voluit. Hinc
 quidam referente Hieremia Drexelio
 de Christ. mort. p. 2. c. 2. quâ notitiâ
 aut curiositate, mihi non liquere fateor,
 Dominici sudoris guttas numerantes,
 dixerunt effluxisse centenas quinquagenas octonas, sed incerta ejusmodi,
 monente Drexelio mittamus, sufficiat
 nobis, quod testante S. Evangelista ex
 omnibus sanctissimi corporis membris
 sanguineus sudor, guttatim in terram
 defluxerit.

CAPUT X. & ultimum

In quo reliqua, quæ ad dis-
 quisitionem de sudore CHRISTI
 sanguineo spectare videbantur, expo-
 nuntur, cum dissertationis epilogo.

Summaria.

1. *S*udor Christi sanguineus sim-
 plex & purus fuit, 2. *An* Chri-
 stus

stus in tribus orationibus in horto
 Gethsemaniter, an verò semel tan-
 tum in tertiâ oratione sudaverit
 sanguinem? 3. Sudor sanguineus
 Christi significavit futura Ecclesie
 martyria, 4. Persecutiones Chri-
 stianorum truculentiores recensentur.
 5. Exhibetur devota conside-
 ratio passionis Christi, & de persecu-
 tionibus Christianorum egregius lo-
 cus Macarii. 6. Lectura non injucun-
 da de sudore Christi sanguineo ad-
 ducuntur, cum annexo judicio de e-
 ditis exercitationibus de sudore
 Christi sanguineo Theologi eximii
 Stephani Klotzii, 7. Pia meditatio
 sudoris Christi sanguinei non tam
 ad ecclesiasticos, quàm etiam Laicos
 spectat. 8. Laudantur Icti, qui e-
 ditis scriptis Theologicis inclarue-
 runt, 9. Oratione dissertationi fi-
 nis imponitur.

Su.

Sudorem Restauratoris ge-
 neris humani sanguineum
 simplicem & purum fuisse, ut
 ut contraria sententia placuerit Nico-
 lao de Lyra in gloss. ad h. S. Lucae locum,
 Cajetano Cardinali ibidem, nec non
 Quaresmio t. 5. de vuln. Christi c. 2.
 Sect. 4. Conf. Cornel. à Lapide in h. l.
 præcedenti capite monuimus, præterea
 1. argumentis non infirmis, ut speramus,
 evictum fuit, sudorem Christi sangui-
 neum ex parte naturalem dici posse, &
 verò quid opus ad miracula confugere;
 ubi quid naturalium causarum auxilio
 assequi possibile, sane in sudore Christi
 sanguineo subesse causas naturales, vel
 exinde apparet, quod in Christo sangui-
 nem sudante, vel historia Evangelicâ
 Passionis testante, fuerint humani affe-
 ctus, quos corpus humanum quoque pe-
 netrare, observavit Aristoteles lib. 1. de
 Anima cap. 1. præterea cum Redem-
 ptor noster passus fuerit ut DEUS & ho-
 mo, hâc in parte etiam secundum natu-
 ram humanam, eundem affectibus hu-
 manis

manis obnoxium fuisse, sequitur, adde
 quod primitivæ Ecclesiæ Patres non sa-
 tis accuratè sudorem Christi sanguine-
 um ad ostendendam veritatem huma-
 næ naturæ adduxissent, si is ipse tantum
 miraculosus fuisset, mitto rationes Sua-
 retzii apud Quaresmium tom. 5. de vuln.
 Chr. & Maldonati in comment ad Matt.
 c. 26. p. 590. Ratio naturalis, inquit Mal-
 donatus d. l. docet in hominibus presertim
 rare texture delicataque constitutionis
 fieri id posse; cum enim sudor nihil aliud
 sit, quam pars sanguinis aquosa, que in
 venis est, cur quemadmodum omnibus
 pars illa per sudorem effluit, non possit in
 paucissimis quibusdam, qui rarissimo
 sunt corpore, & subtiliorem sanguinem
 habent, sanguis ipse tenuior loco sudoris
 effluere, & quemadmodum videmus o-
 mnes subito correptos metu sudare; ita
 Christum, qui delicatissima naturæ erat,
 non dicamus naturaliter apprehenso igno-
 miniosissimo genere mortis sanguinem su-
 davisse. Hæc Maldonatus.

Cæterum non prætereunda hoc lo-

E

CO

co & illa à Theologis ventilata quæ-
 2. stio, An Christus in tribus ab Evange-
 listis annotatis orationibus in horto
 Gethsemani ter, an verò in ultimâ &
 tertiâ tantum oratione sudaverit san-
 guinem? Et quamvis primâ fronte
 summus ille angor, quo Christus tum
 correptus fuit probabiliter arguat Chri-
 stum tam in primâ, & secundâ quàm in
 tertiâ oratione sanguinem profudisse.
 Verisimilior tamen Gerhardi sententia
 est *tom. 2. Harm. Evangel. c. 187. pag.*
1747. consolationem Angeli & sudo-
 rem sanguineum ad tertiam oratio-
 nem, quam describit S. Lucas pertinui-
 sse, quæ sententia quoq; approbata à
 Fr. Luca Brugensi ad h. S. Lucæ loc.

Parro hunc sudorem sanguineum
 Christi, Ecclesiæ ejusdem futura marty-
 3. ria præsignasse Prosper versibus supra
 adductis testatur, notantq; post Augu-
 stinum recentiores Theologi, & inter
 illos Barradius *tom. 5. Concord. & hist.*
Evangel. adh. Luc. loc. lib. 6. c. 13. sudo-
 rem Redemptoris sanguineum signifi-
 casse

casse de toto corpore illius, quod est Ec-
 clesia, emanaturas martyrum passiones,
 quod ipsum impletum, factumve fuit
 decem illis præcipuis & vehementiori-
 bus ab Augustino *lib. 18. de Civ. DEI*
cap. 52. & plerisque aliis enumeratis
 persecutionibus, præsertim primâ il-
 lâ sub Nerone Christianæ gentis, testi-
 bus Tertulliano *cap. 5. Apolog.* & Sul-
 pitio Severo *lib. 1. Hist.* ex professo ho-
 ste, quando juxta Tacitum *lib. 15. An-*
nalium. Pereuntibus addita ludibria,
 ut ferarum tergis contacti, laniatu ca-
 num interirent, aut crucibus affixi, aut
 flammandi, atque, ubi defecisset dies,
 in usum nocturni luminis urerentur.
 Vid. Juvenalem *Satyrâ 1. § 8.* & Sca-
 ligerum *lib. 5. de Emendat temporum in*
cap. de Româ sub Nerone incensâ. Conf. 4.
 Lydium in *Glossario ad Nicolaum de*
Clemangiis, & à me notata in *lucubrat.*
meis histor. Philologico-juridicis de No-
cte & nocturn. offic. tam sacris, quàm
prophan. c. 16. p. 300. 301. & 302. cui
 similis truculentissima Christianorum

persecutio sub Trajano Imperatore,
 aliæq; de quibus pluribus heic agere
 pretium operæ non erit.

6. Cæterum si Christus a deo cum mor-
 te in horto Gethsemani luctatus fuit, ut
 sudorem emiserit sanguineum, ne nos
 in illa luctâ cum morte succumbere-
 mus, si primitivæ ecclesiæ Christiani,
 aureo illo ævo, dum sanguis Christi ad-
 huc calebat in ecclesiâ, & multo avidius
 tum martyria gloriosis mortibus quæ-
 rebantur, quàm nunc Episcopatus pra-
 vis ambitionibus appetuntur, ut ait Sul-
 pitius Severus *lib. 2. hist.* tam forti &
 constanti animo pro religione Chri-
 stiana quævis supplicia & persecutio-
 nes horrendas sustinuerunt, horumq;
 martyrum sanguis, Tertulliano teste,
 semen Christianorum fuit, honori no-
 bis ducamus, non oneri, si Redemptor
 quoq; noster crucem nobis tradat por-
 tandam. Quam pulcrum enim specta-
 culum DEO, cum Christianus cum
 dolore concreditur, cum adversus mi-
 nas, calumnias malevolorum, & suppli-
 cia

cia componitur, cum strepitum mortis
 irridens insultat, in æternitatem, cui
 natus est, mentem oculosque conjici-
 ens, cujus vota omnia & calentia de pe-
 netrali pectoris suspiria tendunt ad cru-
 cem. Hoc enim demum vivere, hoc fa-
 pere est, intra vulnera Christi vivere,
 totumque in cruce ejusdem amoris ni-
 dum figere. Sane in quod peccatorum
 barathrum, & æterni abyssum exilii &
 exitii delaberemur, nisi paterna DEI
 manus quotidie nos castigaret; si igi-
 tur putas te non habiturum persecu-
 tiones, nondum cæpisti esse Christia-
 nus. Χρὴ γὰρ σε συσταυρωθῆναι τῷ
 σταυρωθέντι, inquit Macarius *homil. 12.*
 συμπαθεῖν τῷ παθόντι, ἵνα ἕτως συν-
 δοξαθῆς τῷ δοξαθέντι. Ἀνάγκη
 γὰρ τὴν νύμφην συμπαθεῖν τῷ νυμ-
 φίῳ, καὶ ἕτω γενέσθαι κοινωνὸν καὶ
 συγκληρονόμον χριστοῦ, ἃ ἐγχορεῖ γὰρ
 ἄνευ παθημάτων, καὶ τῆς τραχείας,
 καὶ φενῆς καὶ τετλίμμενης ὁδοῦ εἰσελ-
 θεῖν πῖνα εἰς τὴν πόλιν τῶν ἁγίων καὶ

ἀναπαύσαι καὶ συμβασιλεύσαι τῷ βασιλεῖ, εἰς τὰς ἀπεράντους αἰῶνας: oportet enim te simul crucifigi cum crucifixo, simul pati cum passo, ut ita simul glorificeris cum glorificato. Necesse enim est, sponsam pati cum sponso, atque ita sociam fieri & coheredem Christi. Non enim permissum est ulli, nisi per afflictiones, per asperam, angustam, arctamque viam ingredi in civitatem sanctorum, & requiescere ac regnare cum Rege in infinita secula.

Ut ad priora revertamur, sicco pede prætereo, quæ de asservato sudario montis Oliveti, quo Redemptor sanguinem sudans se absterfisse dicitur
 7. Gretserus de S. Cruc. t. 1. l. 1. c. 97. nec non arbore rigatione sanguinis ex corpore Christi in horto decidentis nata, cujus singula folia hanc præferebant inscriptionem: O mors, quam amara est memoria tui, quidam scriptores posteritati reliquerunt, hæc enim aliaque latius exposuit in tractatu posthumo de sudore Dn. JESU CHRISTI sanguineo
 Vir

Vir Reverendus & eruditissimus Stephanus Klotzius SS. Theologiæ Doctor per regios Ducatus Slesvici ac Holsatiæ Superintendens Generalis, cujus exercitationes post hanc elaboratam dissertationem ad manus meas pervenerunt, quid verò à prælaudato eximio Theologo proluxiori illo tractatu, & à me hâc dissertatiunculâ præstitum, tuum erit benevole Lector dijudicare, qui utriusq; scripta legis. Sane pleraq; quæ ad illustrationem historiæ sacræ de sudore Christi sanguineo spectare & lectu digna videbantur à me hâc dissertatione sepositis digressionibus huc non spectantibus adducta fuisse, meque quoad causas sudoris sanguinei in Christo aliam prorsus ab ipso fovere sententiam ex perlectione dissertationis nostræ condido Lectori constabit, alioquin Virum Revendum & eruditissimum D. Klotzium, ne forte an brevitatis exercitationum suarum foret despectui, voluisse molem aliquam issdem quærere digressionibus variis, vel ejusdem *exercita.*

citatio 14. quæ ferè sextam tractatus partem constituit, probat, ubi integrâ exercitatione de cruentatione cadaverum præfente reo & homicidii suspecto, & an illa indicium ad torturam præbeat? satis prolixè egit, quæ cruentatio cadaverum quam affinitatem habeat cum sudore Redemptoris nostri sanguineo mihi non liquere fateor, ad eandem classem referenda ea, quæ de excrementis & enixis serpentibus *exercitat.* 10. necnon de sanguinis pluvia, & imaginibus sanguinem sudantibus *exercitatione* 12. factâ digressionè latissimè annotavit, interim reliqua, & quæ de confortatione Angelicâ Christi, cujus capite primo obiter mentionem fecimus, prolixè ab eodem *Exercitatione* ultimâ ad ducta fuere, legi merentur.

Atqui hæc sunt quæ ut rationem otii à DEO elapsis hisce feriis messium concessi redderem de sudore Redemptoris mei sanguineo, cujus pia, seria, & devota meditatio, non tam ad ecclesiasticos, quorum alioquin proprium juxta
Sta-

Stanislaum Hofium Episc. Varniens. c.
 24. de fide Cathol. docere in ecclesiâ,
 quàm laicos spectat. Vid. Cyprian. lib. 2.
 Epist. meditari volui, neque objiciat
 quispiam me argumenti genus à pro-
 fessione meâ alienum suscepisse, fece-
 runt enim idem ante me Jcti tam vete. 9.
 res quam recentiores, quales fuere Ger-
 son Cancellarius Parisiensis, Jodocus
 Damhoderius, Ludov. Lopezius, Cardi-
 nalis Gabriel Paleotus, Gabriel Biel, Hie-
 ronymus Scurffius, Joannes Reuchlinus
 Jctus & Consiliarius Casareus, Uldaricus
 Zasius, Andreas Gorrutius, Johannes
 Wolffius, Joachimus à Beust, Joachimus
 Mynsinger, Rutgerius Rulandus, Christo-
 phorus Besoldus, Carolus Molinaeus, In-
 nocentius Gentilettus, Philippus Morne-
 us Dn. in Plessen & Dux Cataphraeto-
 rum Regis Gallie, Bilibaldus Pirckeimer
 Jctus & Consiliarius Casareus, Sebastia-
 nus Medices, Conradus Brunus, Alberi-
 cus Gentilis, Scipio Gentilis, Corasius,
 Conradus Rittershusius, Eberhardus à
 Weihe, Johannes Heringius, in specie

de passione & morte Salvatoris nostri
 JESU Christi scripserunt *Antonius*
Natta, supra laudatus *Gerfon*, & ex
 recentioribus *Emundus Merillius*, An-
 tecessor in Academia Biturgum quibus
 addendus parens meus colendus *Chri-*
stophorus Crusius Jctus vir modo octo-
 genarius, qui non modo edito erudito
 opere de indiciis delictorum, cujus en-
 comium, & de eo judicium Vid. apud
Anonymum in not. ad Conradi Hartz-
tract. criminal. de reorum inprimisque
veneficarum inquisitione Conclus. 5. p. 94.
 sed & elaboratis *Considerationibus sa-*
cris de passione, morte, & resurrectio-
ne JESU Christi Filii DEI & Redem-
ptoris generis humani erudito orbi
 specimina tam in *Theologiâ*, quam ju-
 re dedit, neq; prætereundi heic magni
 Jcti *Hugo Grötius*, & *Jacobus Go-*
thofredus, qui præ omnibus tum *An-*
notationibus in universam, scripturam
sacram, cum editis exercitationibus sa-
cris æternam apud posteros, gloriam
 consecuti fuere.

At-

Atque heic finire me posse arbitror,
 non quod omnia dicta sint, quae dici pote-
 rant, sed quod pro institutiratione di-
 ctum satis sit. Quod superest ô eterne &
 misericors Deus, creator noster, qui tan-
 tum mihi quotidie elargiris, quantum
 nec animus agnoscere, nec lingua potest
 predicare, respice in faciem JESU Chri-
 sti Filii tui & Redemptoris mei, & pro-
 pter ejusdem sanguineum sudorem, pas-
 sionem, & vulnera miserere mei. Effice
 quæso, ut cum Petro & Mariâ Magdale-
 nâ aliisq; peccatoribus interius deplorem
 peccata mea, ac semper cogitem me na-
 tum morti. Hanc non esse in dubio sed
 diem & horam, stultam præterea morta-
 litatis oblivionem esse, in senectutem dif-
 ferre sana consilia, & inde velle vitam in-
 choare, quo pauci perduxerunt. Da
 quoq; in hac vitâ, quæ nostra mortalitas
 desiderat, & ut nominis tui gloriam in
 omnibus actionibus meis sincerè quæ-
 ram:

Deniq; hæc sit prima curarum, ut ad
 horam mortis rectè sim preparatus. Hoc

enim momentum illud est, unde pendet
 eternitas, illa felix aut miseranda, utra-
 que eterna. Vivat atq; vigeat semper in
 corde meo sanctissimi meriti Redemptoris
 mei salutaris recordatio, & ut utar ver-
 bis Antonii de Guevarra in monte Cal-
 variae c. 42. p. 34¹ ex lachrymis paretur
 atramentum, ex corde adornetur papy-
 rus, & characteribus sanguineis descri-
 batur in corde meo historia sudoris san-
 guinei, vulnerum, & passionis Christi.
 Hic enim pro me & toto genere humano
 sanguineum sudorem fudit, ne frigidissi-
 mus in mortis agone sudor me opprime-
 ret, luctari cum morte voluit, ne in luctu
 cum morte deficerem, tristitiam ineffabi-
 lem sustinere voluit, ut aeternae letitiae in
 caelis particeps fierem. O quas laudes,
 quas gratiarum actiones pro tanto bene-
 ficio **JESU** meo cum universa trium-
 phante ecclesia aliquando acturus sum,
 interea in hac militante ecclesia cum S.
 Augustino tom. 9. in Man. c. 22. in omni-
 bus adversitatibus non invenio tam effi-
 cax remedium quam vulnera Christi. In
 il-

illis dormio securus & requiesco intrepidus; Nihil tam amarum, quod morte Christi non sanetur. Tota spes mea est in morte Domini mei. Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo & mori cupio. Moriatur ergo in me amor mundi immundi, in quo de amore erga Deum & proximum, candore, dexteritate, & fide, quâ sublatâ, ut vere Aristoteles ἀνῆρηται ἢ πρὸς ἀλλήλους ζῆλια τῶν ἀνθρώπων, adeo conclamatum est, ut nec vola nec vestigium supersit. Sane in hujus mundi voluptatibus etatem consumentes similes mihi videntur latronibus, qui per amœnissima & odorifera loca deducuntur ad locum supplicii.

Quæ cum ita sint, instante fatali horâ animam meam cum incomparabili Poëta, & Historico Henrico Meibomio in Poemat. sacr. potius allocuturus sum.

Gaude Anima ô mea, sed jam non mea,
tradita Christo

Sanguine cujus perfusa cruore rubescis
Letare in Domino, nova gaudia concipe mente.

Egre-

Egredere è Sodoma, neque retro lumina
torque.

Littus adi, atq; animosa vado te crede so-
nanti.

Desuper eni cœlum magno se pandit hiatu,
Æternasq; domos reserat, nunc auspice
Christo.

Difficilis sitardat agon, si finis amarus,
Perfer & obdura, momentum restat a-
genti

Speq; Deus citius te vinclis eximet illis.
Debita maturè præstat sua solvere; pen-
sum

Conficere; infecti quàm ferre diutius ævi
Invidiam, tristesq; minas fastumq; super-
bum.

Non letho occumbes, sed victrix mortis
adibis

Viva Deum, laudesq; ejus narrabis &
acta.

F I N I S.

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

110

JACOBI AN-
DREÆ CRUSIIJC.

NOTÆ

NOMICO-HISTORICÆ

IN

SACROSANCTAM DOMINICAM

PASSIONEM à S. Johanne

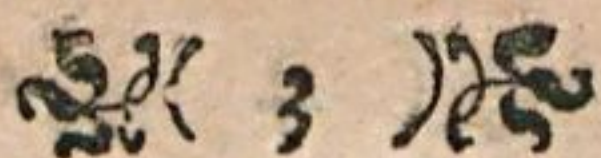
EVANGEL. CAP. XVII.

ET XIX. DESCRIPTAM.

NOTÆ
NOMICO-HISTORICÆ.

Ad CAP. XVIII.

S. Johannes Evang.

Æc cum dixisset
JESUS, egressus est
cum discipulis suis
trans Torrentem
Cedron) Torrens
Cedron ex monte
non procul ab Hierosolyma versus me-
ridiem sito originem ducens, & per Val-
lem Josaphat, quæ etiam vallis Cedron
dicebatur, decurrens obscurus, niger,
& tenebriosus erat, tum propter vallis
profunditatem, per quam decurrebat,
tum propter arborum copiam, quibus
obumbratus erat, tum propter sordes
ex montibus & urbe in illum profluen-
tes, loca circa hunc torrentem hodie-
num.

num esse amœnissima, deliciis plena, viridariis & hortis confita, irrigante ea torrente testatur *Bocardus terre sanctæ αὐτόπλῆς. Conf. Christophor. Führer von Heimbisdorf in itinerar. ad terr. sanct. p. 226.* Transitum hunc Redemptoris per torrentem subitam & citò defluentem denotare tribulationem, ait Simon de Cassia.

Judas ergo cum accepisset cohortem.) Fuit hæc cohors prætorica, cujusmodi habebant Præsides provinciarum apud Romanos. Sane Josephus *lib. 6. c. 6. & lib. 2. cap. 8. de bello Judaico* testatur conveniente multitudine ad diem festum Azymorum in Hierosolymam, stetit Romanam cohortem super porcum templi ad compescendos motus populi, & impediendam seditionem, ut adeo vero simile sit Pontifices, & Phariseos eo prætextu, quod Jesus seditionis anthor esset à Pilato Præside cohortem petiisse & impetrasse, unde quoque colligere licet, quod Judæorum potestas politica hoc tempore valde restricta fuerit.

Ve-

Venit illuc cum laternis, & facibus, & armis.) Sempiternus dies, ait Augustinus *tract. 112. in Job* ita membris occultabatur humanis, ut laternis ac facibus quæreretur occidendus à tenebris. Equidem quam timida & negotiosa res sit impietas vel ex hoc loco colligere licet. Salvator inermis & coram mundo miserrimus ac derelictus apparebat, nihilominus tanto apparatu captivus abducitur à Pontificibus & Phariseis, scilicet hæc latronum conditio est, ut soli non audeant prædam quærere, juxta *Pined. c. 24 v. 5. tom. 2. in Job.*

Simon ergo Petrus habens gladium.) *Theophylact. & Chrysoft. in Matth. c. 16. & Tolet. in Johan. c. 18.* existimant gladium illum fuisse cultrum ad sectionem agni Paschalis à Judæis adhibitum, quam opinionem secuti sunt Veneti ostendentes peregrinantibus Petri gladium in specie majoris cultelli. Parisiis verò demonstratur, uti ensis militaris, Romæ ostenditur idem una cum catenis, quibus Petrus solutus ab Angelo

gelo liber evasit, observante Cornelio à Lapide in Matth. c. 26. p. 499.

Et adduxerunt eum ad Annam primum erat enim focer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius.) Cur non potius ad Kaipham tunc temporis primas in statu Ecclesiastico obtinentem deductus? Rejctis variis Theologorum circa hunc locum opinionibus, placet sententia statuentium scilicet omnes eos, qui aliquando Pontificatum gessissent, licet deinde abrogati fuissent, proat Hannas, Pontifices nihilominus vocatos fuisse, ut qui ex veteri & fortean receptâ consuetudine dignitatem semel susceptam usque ad mortem retinere debuerint. Alii existimant Hannam & Caipham per vices summum Pontificatum gessisse, quorum opinionem in medio relinquimus. Vid. Isaac. Casaubon. *Exercit.* 13, ad *Ann. Baronii* p. 241. Cornel. à Lapide in *Act. Apostol.* c. 4. v. 6. Hugon. Grot. *Comm. in Luc.* 3. v. 2. & Georg. Calixt. *Concord. Evang. lib. 2. cap. 1. p. m. 69*, aliosque.
Dedu-

Deductus igitur Christus procul dubio ad Hannam primo loco ideo fuit, quod is ipse Pontificatum summum gessisset, & filium Pontificem vidisset, & nunc quoque generum in eodem summi honoris gradu collocatum videret.

— (Erat autem Caiphas.) Josephus Caiphas ab anno Tiberii 15. Per. Jul. 4741. usque ad annum Tiberii 22. per Jul. 4748 exclusivè sacerdotio functus fuit, prout non obscure colligere licet è Josepho, testatur enim is *lib. 18. Antiquit. c. 3.* Valerium Gratum post annorum 11. procurationem, constituisse summum Pontificem Caipham; quem ad Vitellii adventum in Syriam perseverasse in eâ dignitate Idem est auctor, at L. Vitellium Consulem fuisse cum Paulo Fabio Prisco, anno Tiberii XX Christi XXXV. refert Joannes Caspinianus *in Comm. in Consules Aurelii Cassiodori.* Sethus Calvisius & Christophorus Helvicius tamen hoc Consulatum par ad ann. Christi 34. collocant. Idem Vitellius statim à consulatu missus in Syriam,

riam, Jerofolymam veniens, Caipham
destituit, & teste Josepho ejus loco Jo-
natham Annæ F. constituit. Vid. Illu-
str. Scaliger. *Proleg. in Euseb. & Isaac.*
Casaubon. Exercit. 13. in Annales Ba-
ronii p. 241.

Sequebatur autem Jesum Simon Pe-
trus, & alius discipulus.) Quis fuerit ille
ἀλλομαγνήτης Petri comes disqui-
runt sancti patres. Chrysoftomus, Cy-
rillus, Theophylactus aliiq; existimant
fuisse Apostolum Johannem, tum quod
Johannes hac periphrasi se ipsum signi-
ficare soleat. Joh. 20. v. 2. 3. 4. cum
quod tam exactè describat, quâ occasio-
ne Petrus in atrium Pontificis intro-
ductus fuerit.

Discipulus autem ille erat notus Pon-
tifici.) Notitiæ familiaris inter Pon-
tificem & discipulum istum variæ à Pa-
tribus afferuntur causæ, generis nobi-
litem causam fuisse statuit Hierony-
mus, aliam Nicephorus, aliam deniq;
eamq; ridiculam, quod scilicet Pontifi-
ci pisces vendere solitus fuerit Lyranus
addu-

adducit. Vid. Chrysoftom. homil. 83: in Johann. & ex recentioribus Gerhardum in Harmon. Evangelist. c. 186.

Numquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille; Non sum.) Excusare hoc loco Petri lapsum tentarunt illa primitivæ Ecclesiæ lumina S. Ambrosius & Hilarius, & ex recentioribus non pauci, sed contrarium evincunt expressa SS. Evangelistarum verba, evincunt reliquæ circumstantiæ, abnegavit Petrus non modo Christi doctrinam, quem filium DEI antea norat. Matth. 16. v. 16. sed & Christi personam, quinimo Christi regnum. Non convenit porro hoc Petri factum cum verbis Christi *Matth. 10. v. 32.* qui me confessus fuerit coram hominibus & illum confitebor coram patre meo, nec cum verbis *Apocalypse osc 2. v. 11.* esto fidelis usque ad mortem.

Erat autem cum eis & Petrus stans.) *Matth. c. 26. v. 69.* sedisse scribit Petrum, Cornel. à Lapide *ad d. Matth. locum* | ait Petrum modo sedisse
 F modo

modo stetit ad rogam ignis; alioquin stare in lingua Orientali, eodem observante, significat presentem esse, sive stet, sive sedeat praesens. Quod porro *S. Matth. d. c. 26. v. 69.* scribit Petrum foris in atrio sedisse non repugnat *S. Johanni v. precedenti 16.* asserenti Petrum introductum. Resp. enim Petrum fuisse foris non respectu ostii domus Caiphæ, sed respectu aulae interioris, in qua Salvator examinabatur à Concilio; erat ergo intra domum, quia erat in atrio exteriori, & interim foris respectu aulae interioris. Vid. Parentem meum dilectissimum Christophor. Crusium *de passione JESU Christi Filii Dei c. 4. sect. 4. n. 59.*

Et calefaciens se.) Nox quippe media instabat, (quam intempestam. Varro *l. 6. de L. L. Plin. Junior l. 7. ep. 6. & Petron. Arbiter in Satyr.* Silentium noctis appellant,) quæ tempore æstivali solet esse frigida, etiam in plagis terræ æstuantissimis, ut Erasmus loquitur.

Pontifex ergo interrogavit Jesum.)

Pa-

Patet ex hisce perversus & inordinatus
 modus procedendi à Judicio judaico
 observatus, ubi statim non præceden-
 tibus legitimis indiciis proceditur ad
 capturam & examen captivi Redem-
 ptoris, non existente (1.) legitimo ac-
 cusatore, & licet processum inquisito-
 rium institutum dixeris, (2.) indicia ne
 quidem ad capturam sufficientia sese
 offerebant, quinimo fama & vita bene
 acta, (3.) si quæ indicia aderant elide-
 bat, unde ne quidem ad ulteriorem in-
 quisionem procedendum fuisset ex-
 emplo Lacedæmoniorum, quorum hæc
 in parte judicandi gravitatem com-
 mendat Thucydides *lib. 1. de Bell. Pelo-
 pon.* ejus verba in Pausania ita transtu-
 lit Nepos: Quod harum rerum nullum
 erat apertum crimen, quo argui posset,
 non putabant de tali tamque claro viro
 suspicionibus oportere judicari, præte-
 rea (4.) ex officio communicanda fuif-
 sent indicia, constituendus (5.) accusa-
 tor publicus, quem Fiscalem appolla-
 mus (6.) proponenda accusatio decen-
 ter,

ter, quod rectè Pilatus adducto ad ipsum
 Christo observavit *infra v. 29. ibi.*
 Quam accusationem affertis adversus
 hominem hunc? Porro (7.) accusatus
 legitimè audiendus erat, admittendi
 quoq; (8.) ejusdem defensionales, re-
 quirebantur præterea (9.) in causâ hâc
 gravissimâ prout in causis criminalibus
 jura exigunt probationes luce meridia-
 nâ clariores, procedendum erat (10)
 lento gradu & provide propter gravita-
 tem causæ & periculum capitale, Cæsa-
 re enim apud Amm. Marcell. *lib. 26.* di-
 cente, de vita & spiritu hominis laturum
 sententiam diu multumque cun-
 ctari oportet, nec præcipiti studio, ubi
 irrevocabile factum est agitari, unde
 Juvenalis *Satyr. 6.* Nulla unquam de
 morte hominis cunctatio tarda est &
 Cassiodorus *lib. 7. Ep. 1.* Cunctator esse
 debet, qui judicat de salute: Hinc ve-
 teres nunquam tardum existimarunt,
 quod est ultimum Valer. Max. *lib. 8. c. 1.*
 A. Gell. *Noct. attic. lib. 12. c. 7.* eâ de
 causa Theodosius Imp. 30. dies à die la-
 tæ

tæ sententiæ constituit, intra quos sententia capitalis executioni non mandaretur in *l. 20. C. de pen.* Judicium ipsum quoque (11.) non nocte sed die clarâ habendum fuisset, observato (12.) ordine judiciario. Cæterum (13.) Pontifices & Pharisei, utpote hostes infensissimi Christi, non poterant judicandi potestatem arripere, cum inimicitia & ira judicis vulneret justitiam juxta Zasium in *l. continuus §. cum ita n. 3. D. de V. O.* quinimo (14.) testes contra Christum producti non erant juratò recepti, præterea (15.) pretio & pecuniâ corrupti & ad testificandum prorsus inhabiles, demus potuisse eosdem ad dicendum testimonium admitti, attamen erant (16.) testes singulares, quorum testimonium singulare & jure Romano improbatum erat, & præterea non admittebat lex Hebræa *Deut. 19. v. 15.* & licet δύο ψευδομάρτυρες assererent Jesum dixisse, se destrure posse templum DEI & post triduum reædificare, non erant (17.) teste Marco ἰσαυ αἱ μαρτυρίαι

præterea [18.] nihil mali Templo omi-
nabatur, etiam qui demolituum se di-
ceret, si & restitutum se ad dat, quam-
vis [19.] verba eorum adhuc ambigua
erant, nec enim Christus de ædificio &
fabricâ templi, sed de templo corporis
sui concionatus erat, deniq; [20.] quid
absurdus, quam in causâ criminali ex
domo rei petere probationes, quod ta-
men fecit Princeps sacerdotum vir pro-
culdubio sagacissimus, dum ex ore Re-
stauratoris generis humani quæsit a-
liquid elicere, ut eo magis verò ipsum
constringeret ad dicendam veritatem,
adhibuit ὄρκισμὸν Judicibus ut aut te-
stibus testimonium aut reis confessio-
nem exprimerent, apud Judæos rece-
ptum, ἐξορκίζειν enim aut ὄρκίζειν
erat gravi obtestatione per nomen di-
vinum religionem alicujus animo inji-
cere, quod Latini dixerunt obsecrare,
prout *Nam. 5. v. 19. Jos. 7. v. 26. 1. Sa-
muel. 14 v. 27. 1. Reg. 2. v. 43. Cant. 5.
v. 9.* atqui hunc sensum huic loco pro-
prium esset observat Grotius.

De

De discipulis suis & de doctrina ejus.]
 Jure Romano quoq; ex mandatis Prin-
 cipum rei interrogabantur de sociis. l. 6.
 D. de custod. & exhibit. reorum.

Hæc autem cum dixisset, unus assi-
 stens ministrorum dedit alapam JESU.]
 Flagitium execrabile & se viore ani-
 madversione dignum in conspectu Ju-
 dicis coram tribunali loco sacro & sum-
 mē privilegiato ejusmodi exercere in-
 solentiam, quæ injuria tanto atrocior
 est, quod servus vilissimus manum in-
 tulerit illi, quem sciebant omnes do-
 cuisse in templo, in Synagogis Judæo-
 rum, qui etiam non vulgaris erat exi-
 stimationis, cujus miracula in horto
 Gethsemane, vulneratum servum inco-
 lunitati restitutum, & quomodo uni-
 co verbo prostrata erat turba ibidem
 procul dubio viderat, qui autem homi-
 nem ejusmodi authoritatis nec non sa-
 cri ordinis etiam extra locum sacrum
 & publicum cædit, eum pænam ultimi
 supplicii incidere, tradunt Dd. *in l. 10. C.*
de Episc. & cleric. & sane pænâ gravio-

re afficiendos esse etiam plebeios viros
 dignitate seculari præditos, ut Docto-
 res, Magistros, Prætores, Advocatos
 cædentes manu patet extraditis Meno-
 chii 2. *arbitr. quest. 3. cas. 363.* Ruini
consil. 81. n. 6. vol. 4. Ludovic. Carrer.
in pract. crim. p. 243. cæsores ampu-
 tatione manus, quâ facinus admisit, ple-
 tendum esse statuit. Rebuffus *in tract.*
Concordâ inter Leonem 10. Pap. & Fran-
sisc. Reg Gallie p. m. 109, cæsores Advo-
 catorum Regionum in Franciâ ultimo
 supplicio affectos tradit. Vid. paren-
 tem dilectissimum Christophorum
 Crusium *de pass. & resurrect. JESU*
CHRISTI Filii DEI c. 4. sect. 2. n.
17. Conf. tradita à me *in tract. meo de*
præeminentiâ, sessione, præcedentiâ, &
universo jure ὀποεδρίας Magnatum in
Europâ lib. 3. c. 32. n. 44. ubi notavi in-
 juriam commissam contra Doctorem
 effici graviolem, & puniri lege Juliâ de
 vi publicâ juxta adductos ibidem Guid.
 Papæ *decis. 88. n. 5.* Hier. à Laurent. *de-*
cis. Avenion. 58. n. 4. & Nolden *in Sy-*
nopt.

nopt. tract. de stat. Nobil. civili c. 5. n. 150.
 Sane in judiciis inauditum, reum mul-
 tominus nondum convictum in loco
 iudicii publico a lapis excipere, neq; de-
 fensionem ac responfionem ejusdem
 qualem qualem admittere.

Iterum ergo negavit Petrus.] Non
 unâ abnegatione contentus, idem pec-
 catum reiterare non erubescit, per de-
 lictum autem ejusmodi reiteratum &
 repetitum de jure nostro Romano præ-
 sumitur animus deliberatus & proere-
 sis delinquendi *arg. Novell. 134. c. 6.*
Thom. Grammar. consil. crimin. 8. n. 26.
Marfil. singul. 378. unde delictum regu-
 lariter non capitale propter solam rei-
 terationem capitaliter puniri poterit,
 per text. *in l. 1. ibi perseveret C. de super-
 exaction. lib. 10.* ubi Joann. de Platea,
 Angelus, & Lucas de Penna. Farinaç.
consil. crimin. 60. n. 23. lib. 1.

Et statim gallus cantavit.) An vero-
 simile Judæos tempore passionis domi-
 nicæ destitutos horologiis, secundum
 gallicinium, instar Veterum, apud quos

vicem horologii implevisse gallorum
 cantum testatur Plinius *lib. 10. N. H.*
c. 21. distribuisse tempus nocturnum?
 non dixerim equidem, quin potius
 clypsydras apud eos, quippe tum tem-
 poris etiam apud Romanos receptas, in
 usu fuisse verosimile videtur, sane ut
 obiter id addamus notatu dignum,
 quod circa gallicinium maleficia dissi-
 pentur, ac conventus & conciliabula
 maleficorum sagarumve dissolvantur,
 adeo ut gallo canente nihil amplius
 agere hâc noctis tempestate possint,
 prout pleræq; sagæ hoc in loco ultimo
 supplicio affectæ, confessæ fuere, neq;
 pueri ejusdem delicti rei diffiteri pote-
 rant, quod ipsum quoq; à Nicolao Re-
 migio Ducis Lotharingiæ quondam
Consiliario lib. 1. Demonolatriæ c. 14.
p. 107. observatum legi. Sane tene-
 brionibus illis galli cantum cum Marti-
 no Delrio Societatis JESU presbytero
 doctissimo *Disquisit. Magicar. lib. 6. c.*
2. sect. 1. quest. 1. infectum putarim pro-
 pter mysterium aliquod ipsis odiosum.
 An

An quia diei prænuncius ales ad Dei laudem homines excitat, multa que peccatorum genera, quæ obscuro suo populo nox obtexerat, solari lampade dispelluntur? an quia dominicâ resurrectione, quæ post noctis medium contingit, commemorat se triumphatum colifumve esse? An meminit pœnitentiæ Petri Apostoli ad galli cantum, ut lapsus prædictus fuerat inchoatæ & electissimi sibi boli sic erepti? Equidem has ipsas rationes reddunt S. Ambrosius *in laudib. diei. Domin.* & Prudentius *in Hymno ad Galli cantum*, ibi

Ferunt vaganteis dæmones
 Latos tenebris noctium,
 Gallo canente exterritos
 Sparsim timere & cedere.

Vid. quæ latè diximus hâc de re *in tr. nostro de Nocte, & nocturnis officiis tam sacris quàm prophanis c. 3. n. 35. 36. & seqq.* Philosophi alioquin confugiunt heic ad dissidium naturale galli gallinatcei cum leone. Vid. Plin. *l. 18. N. H. c. 16.* Lucret. *l. 4.* Ælian. *l. 11. de hist. ani-*

mal. est frustra iudicio Delirii, quia diabolus duntaxat metaphoricus est leo, Proclus *in libello De Magia tradit* daemones leonina fronte apparentes obiecto evanescere gallo quod major vis solaris virtutis gallo infusa fit, utpote quem cantu quasi applaudere surgenti soli, ejusq; jubar advocare constat, quàm leoni, est in eodem ordine, constituta, quæ inferiora sunt, superiora semper vereri notissimum esse. Confer. Johannem Pierrum *in incomparabili opere Hieroglyphicorum lib. 1. p. m. 10 & lib. 24. p. m. 173.* ubi de Petro abnegante agens, gallo multò ante lucem canente, ait, aberrans resipiscit Petrus, & ut Ambrosius ait, expergefactus facti culpam incessit sui, amaroq; fletu crimen rebellionis expurgat.

Erat autem mane.) Magistratus Romani statim diluculo facto jus dicebant teste Juvenali, quod & ipsi Impp. Romani fecere, Vid. Svet. in Augusto c. 33.

Exivit ergo Pilatus ad eos foras.) Pontium Pilatum hunc passionis Christi tem-

tempore Palæstinæ Præfidem fuisse non tantum in sacris Evangelistarum scriptis continetur, sed & hostes veritatis Christianæ, Cornelius Tacitus & Flavius Josephus testantur Ille *lib. 15. Annal. ibi. Auctor nominis Christianorum Christus, qui Tiberio imperitante per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat. Hic Antiquitat. lib. 18. c. 4. luculentissimum de Christo perhibet testimonium sequentibus verbis. Eodem (scilicet Pilati) tempore fuit Jesus vir sapiens, si tamen Virum eum fas est dicere. Erat enim mirabilium operum patrator & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt, plurimosq; tam de Judeis, quàm de Grecis sectatores habuit. Christus hic erat, quem accusatum à nostre gentis Principibus Pilatus cum ad dixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio ceperunt. Apparuit autem eis tertiâ die vivus, ita, ut divinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerant & usq; in hodiernum diem Christianorum genus ab hoc dene-*

denominatum non deficit, alioquin Pontium Pilatum Judææ præfuisse ab Anno Per. Jul. 4740. usque in Annum 4750. non obscure colligere licet ex supralaudato Josepho lib 18. *Antiquit. Jud. c. 5.* ibi Vitellius Marcellô amico ad Procuraturam Judææ misso Pilatum jussit Romanam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad objecta per Judæos crimina. Ita ille decem annis exactis in suâ provinciâ, quam necesse haberet parere Vitellio ad urbem iter suscepit, quo prius, quam perveniret, vitâ excessit Tiberius. Ast testantur Dio lib. 58. Cornelius Tacitus lib. 6. *Annal.* & Svetonius in vitâ Tiberii, Tiberium obiisse anno V. C. 790. Imperii anno 23. Cn. Acerronio Proculo & C. Pontio Nigrino Coss. hoc est anno P. Jul. 4750. Christi 37. si itaq; decem anni retro numerentur, apparebit initium præfecturæ Pilati.

Et dixit : Quam accusationem affertis adversus hominem hunc?) Pilatus utpote juris Romani peritissimus non ignorans accusationem interrogationem

tionem & cognitionem præcedere debere, rectè prius disquirat de accusatio-
ne ipsâ. Est enim juxta Principem Elo-
quentiæ Tullium *in Orat. pro Cluentio*,
sapientis judicis animadvertere, quâ le-
gereus citetur, de quo reo cognoscat,
quæ res in cognitione versetur, quæ
omnia satis curiosè observavit Pilatus.

Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum
vos, & secundum legem vestram judi-
cate eum.) Romani devictis regionibus,
provinciis, insulis maris, ac civita-
tibus suas peculiare leges, consuetudi-
nes & privilegia relinquebant, quibus
exconcessione Imp. utebantur, operam
dantes, ut strictè observarentur. Vid.
l. 71. in fin. D. de contrah. empt. l. 21. D.
de Reb. auct. jud. possidend. & l. ἀξιῶσις
9. D. de L. Rhodia de jactu Plin. lib. 10.
Ep. 57. Pausan. lib. 4. ubi tradit Traja-
num Cæsarem Mothonæis concessisse
ut cum liberis populis censerentur, &
suis legibus uterentur, ita Julium Cæ-
sarem primum Hircano Pontifici Ju-
dæorum concessisse, ut si qua contro-
ver.

versia oriretur de Judaicâ disciplinâ, judicium penes ipsum esset. Vid. notata hæc de re à me in *Comment. hist. philolog. jurid. ad l. famosam* Ἀξιῶσις 9. *D. de L. Rhodia de jactu c. 8. n. 11.* eodem modo etiam Pilati temporibus Judæos secundum leges suas judicasse per est verosimile, Nec enim Pilatus dixisset: Accipite eum vos & secundum legem vestram judicate, nisi & Judæi secundum legem suam judicare ac punire potuissent.

Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quenquam.) Scilicet eo Judaicis legibus incognito & gentilibus tantum præsertim Persis Joseph. l. 11. c. 6. & postmodum Romanis usu receptissimo crucis supplicio, quod supplicii genus Romani præprimis fervis irrogabant, unde fervile supplicium vocant Tacitus lib. 2. § 4. *histor. Capitolinus in vitâ Macrini*, non verò liberis, exceptis seditiosis, latronibus fugitivis, atq; illis, qui populum adversus magistratum concitabant. l. 38. §. 2. *D. de*

de pen. l. 2. C. de seditios. Flor. lib. 3. c. 19.
 Valer. Max. lib. 2. c. 7. Cicer. in Orat.
 pro Deiotaro, prolixè Baronius notis ad
 Martyrologium Romanum p. 155. & 156.
 Marcellus Donatus. Elucidat. ad Tacitum
 p. 202. & seqq. & ex Jctis nostris
 Petrus Faber lib. 2. Semestr. c. 8. hinc
 Paulus noster l. 4. sentent. tit. 22. Au-
 thores seditionis & tumultus concita-
 to populo, pro qualitate dignitatis aut
 in crucem tolluntur, aut bestiis subji-
 untur, ast verò cum Christus á Judæis
 inter alia ut seditiosus, ut turbas con-
 citans, & prohibens dare tributa Cæsa-
 ri accusatus fuerit, & ejusmodi rei cru-
 cis supplicio more Romanis recepto af-
 fecti, ut Christus eodem modo in cru-
 cem tolleretur in subsequentiibus pete-
 bant. Vid. Just. Lipsium l. 1. de Crece
 c. 14. & Isaac. Casaubon. Exercit. 16. ad
 App. Baronii A. 34. n. 92. t. 77. Por-
 ro non placet sententia argumento ho-
 rum verborum, asserentium, Judæis
 tempore Christi non competiisse me-
 rum imperium, licuit enim iisdem se-
 cundum

cundum leges patrias ad religionem pertinentes aliquem interficere : ita lapidatio etiam sub Romanorum jugo adversus blasphemos recepta, probatur id exemplo Stephani martyris, quinimo Titus apud Josephum *lib. 7. de bello Judaico c. 4.* Judæis inter alia concessum fuisse refert, ut possent eum, qui septa templi transiret, licet Romanum, impune occidere, quod jam à temporibus Tiberii ad tempora usque Titi concessum fuerat.

Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Jesum, & dixit ei : Tu es Rex Judæorum,) Post accusationem à Pontificibus & Judæis factam, Pilatus juxta morem apud Romanos receptum procedit ad examen accusati Redemptoris, ac mediante interrogatione conatur ex ore ejusdem aliquid elicere, quo ipso constringere possit Restauratorem generis humani, & ejusdem confessionem exprimere. Sane ejusmodi modus procedendi etiamnum in criminalibus receptus, ubi ad
in-

interrogatoria sive articulos inquisitionales rei respondere tenentur, quos articulos non affirmativè, nisi notorium sit delictum, sed in modum interrogationis esse formandos rectè statuit Germaniæ nostræ Papinianus D. Brun-
nemannus in tract. de inquisitione seu processu informativo c. 8. n. 34. p. 68. § 69. quem modum in Processu inquisitorio semper non sine maximâ utilitate observavi, & per rationes Nobilissimi prælaudati Brunnemanni observandum svadeo, sane si praxin Italorum, qui hujus artis peritissimi, attendamus, non solent, nisi per modum interrogationis articulos suos proponere, prout ex Scaccia, Follerio Tranquill. Ambrosino, aliisq; patet.

Respondit J E S U S ; Regnum meum non est de hoc mundo.) Per distinctionem heic Christus sese explicat, & æquivocationem Judæorum tacitè coarguit, accusatus enim erat tanquam reus læsæ majestatis, utpote qui pro Rege sese venditaret, hisce calumniis ut
 occur-

occurreret, profitetur Redemptor noster regnum suum non esse de hoc mundo, quo ipso simul refutare voluit Salvator communem innatam Judæorum opinionem, qui existimabant, quod Messias quando venerit regnum Davidis esset restauraturus, & populum Judaicum in libertatem pristinam ac regnum adferturus, quæ opinio falsa, seditionum & cladum multarum inter Judæos & Romanos causam præbuit, observante parente dilectissimo Dn. Christophoro Crusio Jcto in *tr. de pass. Christi c. 6. sect. 3. n. 41.*

Ut testimonium perhibeam veritati.)
 Speciatim heic intelligendam esse putarim veritatem DEI seu de DEO, ut vocatur à S. Paulo *ad Romanos* 1. v. 25. 3. v. 7. 15. v. 8. quomodo & ab eodem Apostolo dicitur sapientia quæ est ex Domino: veritas Christi *2. Corinth.* 11. v. 10. veritas Evangelii *ad Galatas* c. 2. v. 5. & 14. *ad Coloss.* 1. v. 5. & Evangelium salutis, quod dicitur λόγος τῆς ἀληθείας τῆς εὐαγγελίας 1. *ad Ephes.* 13.
 1. *ad*

1. *ad Coloss.* 5. 2. *ad Timoth.* 2. v. 1. hinc
 istud Pauli 1. *ad Timoth.* cap. 3. v. 15.
 ἐκκλησία θεῶ ζῶντων, εὐλαΐα καὶ
 ἐσραΐωμα τῆς ἀληθείας. explicantes
 Chrysoftomus & Clemens Alexandri-
 nus verum DEI cultum veramque reli-
 gionem interpretantur. Ille *homil.* 7.
in c. 2. Epist. Pauli ad Timoth. Hic *lib.*
7. Stromat p. 542.

Dicit ei Pilatus; Quid est veritas?)
 Inepta videtur hæc ad datam præceden-
 tem responsionem Redemptoris inter-
 rogatio, alioquin Veritatem apud Gen-
 tiles quandoq; religione Numinis in-
 star habitam cultamque fuisse constat,
 quinimo Philosophi Deum veritatem
 dixerunt, vide vel Simplicium *in Epi-*
cteti dissert. c. 47. Apud Stobæum
 ἀλαθεία θεῶν ὁμόπολις est, quam ii-
 dem gentiles & inter eos Hippocrates
 & Philostratus Jovis temporisque (quia
 dies veritatem aperit) filiam dixerunt.
 In Ægypto certè Veritas, proximè sal-
 tem ad Numina habita. Hinc illud,
 quod Diodorus siculus narrat *lib. 1. pag.*

31. 48. de supremo Judice seu Magi-
 stratu, ἀρχιδικαστῆς qui habebat ζῶδιον
 τῆς ἀληθείας, seu τὴν ἀλήθειαν ἐξηρ-
 τημένην ἐκ τῆς πρᾶξις, simulacrum ve-
 ritatis seu veritatem suspensam in col-
 lo: quâ re indicatum, ἀρχιδικαστὴν πρὸς
 μόνην βλέπειν τὴν ἀλήθειαν, supre-
 mum Judicem ad solam veritatem re-
 spicere debere. Idem Pilatus de veri-
 tate disquirens ponderare, neque Re-
 demtorem innocentissimum ad solam
 delationem Pontificum & clamorem
 vulgi condemnare debuisset.

Est autem consuetudo vobis, ut u-
 num dimittam vobis in Pascha.) Ori-
 ginem hujus consuetudinis ac moris
 derivant alii à liberatione Jonathæ
 Saulus filii 1. Reg. 14. quem patris sen-
 tentiâ morti addictum populus suâ in-
 tercessione liberavit ab interitu, quæ
 sententia placuit Origeni & Theophy-
 lacto, incomparabilis Grotius aliq; re-
 centiores putant morem hunc non a-
 deo veterem fuisse, nec à Judæis, verum
 à

â Romanis originem ejusdem deducen-
 dam, aliis, quorum sententiæ meum ad-
 jicio calculum, verosimile videtur, e-
 jusmodi dimissione facinorosi alicujus
 in festo Paschatos usu recepta, in me-
 moriam sibi revocare voluisse Judæos
 liberationem majorum suorum ex diu-
 turnâ servitute Ægyptiacâ. Cæterum
 an hæc consuetudo apud Judæos usita-
 ta, rationabilis fuerit? meritò dubites.
 Imperator enim & Princeps, quatenus
 legum divinarum, moralium, & in ipsâ
 naturâ fundatarum custos & executor
 existit, pænarum jure divino certis de-
 lictis, in specie homicidio definitè præ-
 stitutarum dispensationem prorsus
 nullam habet, prout constat extraditis
Heigii part. 2. qu. 24. n. 30. Carpz. Pract.
Crim. part. 3. qu. 150. n. 29. cum seqq.
aliorumq; Conf. Philipp. Knipschildt *de*
jur. Civit. Imper. lib. 2. c. 27. n. 19. Sa-
 ne Principem illi, qui homicidium de-
 liberato animo commisit, gratiam &
 liberationem facere non posse, etiamsi
 publica utilitas id ipsum svaderet, latè
 tra-

tradit Prosper Farinacius *quest. Crim.*
6. n. 5. cum seq. Atque ob has alias vera-
 tiones consuetudinem hanc dimittendo
 di facinorosum in festo Paschatos ad
 petitionem Judæorum receptam, uti
 irrationabilem damnant & improbant
 eruditi. Porro ex prædictis patet, cir-
 ca tempus passionis Christi populo Ju-
 daico jus aggratiandi non competiisse,
 quod Imperator Romanus, uti superior
 sibi privativè vindicavit, tanquam cha-
 racterem & symbolum Regiæ præemi-
 nentiæ, jus enim hoc aggratiandi Rega-
 libus. Vid. Jacob. Menoch. *de A. J. Q.*
lib. 1. qv. 69. & Thom. Metzger. *Consil.*
crim. 13. juribusque Majestatis annu-
 merari, testantur Andr. Knichen *de*
Sax. non provoc. jur. verb. Ducum c. 5. n.
523. Benedict. Carpzovius *Pract. crim.*
part. 3. qv. 150. n. 51. & Christoph. Be-
 sold. *consil. 238. n. 33.* Conf. Octavian.
 Cacheran. *decis. Pedem. 101. per tot.* &
 Anton. Tessaure. *decis. Pedem. 21. in pr.*
 Clamaverunt ergo rursus omnes, di-
 centes, Non hunc sed Barrabam. Erat
 autem

autem Barrabas latro.) Quod hunc famosum latronem Barrabam, quem Judæi innocentissimi Redemptoris sanguinem sitientes, præ illo dimissum cupiunt, attinet, verosimile est eundem ex Mesopotamia aut Syria oriundum fuisse, cum nomen ejusmodi, aut simile gentibus illis, observante eximio Jcto & Critico Jacobo Gothofredo *in disertat. eruditâ ad si Barsatoram* 13. C de *fidejussor.* proprium fuerit: quod similia ibidem passim nomina ostendunt, in quibus omnibus Bar filium significat, ita Barzaphoras apud Josephum l. 14. *Antiquit. c. 23. & de bello Judaico l. 1. c. 11.* Barzimeres apud *Ammianum Marcellinum lib. 30.* Barchalba apud eundem *lib. 31.* Barchochebas Hadriani tempore, de quo Thalmudici scriptores *titulo de Synedrio cap. Helec 26.* Justinus martyr *Apol. 2.* Eusebius l. 4. *hist. Eccl. c. 6.* qui ita à Cocheba vico Galileæ: ex eventu verò filius mendacii dictus. Similis est & Bargioras sub Tito, de quo Tacitus l. 5. *histor. c. 12.* & Josephus de bello

G

bello

*bello Judaico. Barfemius, de quo Herod-
dianus lib. 3. & Barfatora, latro ille pro-
culdubio famosus, cujus mentio facta
in prelaudatâ l. 13. C. de fidejussor.*

NOTÆ
NOMICO-HISTORICÆ

Ad CAP. XIX.

S. Johannis Evang.

Tunc ergo apprehendit Pi-
latus Jesum, & flagellavit.)
Castigatio, quæ fiebat flagel-
lis, servorum erat apud Romanos. l. 10.
D. de poen. l. sed est questionis 9. §. pen. ibi
flagris rumpat D. de injur. l. ult. D. eod.
l. 6. D. de accus. l. 4. §. 1. D. de incend.
ruin. naufrag. Id quod Lex Porcia (non
Porcii Catonis, sed Porcii Læcæ. Vid.
Ant. August. de LL. in L. Porcia,) sancit.
Vid. Liv. lib. 10. c. 9. Cic. pro Rabir. ibi An
de civibus Romanis contra legem Porci-
am verberatis aut necatis plura dicenda
sunt? & paulò post: Porcia lex virgas
ab omnium corpore amovit. Sane flagel-
la,

ia, virgæ, lora vinculorum verberatio
idem in usu cædendi valent, nam & fla-
gella de virgis usurpabantur, & vincu-
lorum verberatio eadem est, atque lo-
rorum. Vid. Salmas. *in Lamprid. Sever.*
p 231. Cædebantur autem vincti & nu-
dati triumvirali iudicio, ad columnam
Mæniam, eodem modo & Redemptor
noster, qui pro peccatis generis huma-
ni formam servi assumpsit, ad colum-
nam ejusmodi vinctus & flagellatus fu-
it. Hieronym. *Epist. ad Eustoch.* Osten-
debatur Paulæ columna, Ecclesiæ por-
ticum sustinens, infecta cruore Domi-
ni, ad quam vinctus dicitur & flagella-
tus, ita Prudentius

atq; columnæ

Annexus tergum dedit ut servile flagellis.

Equidem flagellandi Romano more fu-
nibus adstringebantur ad bipedalem
columnam, quæ ad stantium umbili-
cum duntaxat pertingebat, ut tam pe-
ctus quam tergum reorum verberibus
undique pateret. In brevioris hujus
columnæ summo ferreus annulus in-

missos accipiebat funes, quibus flagellandorum corpora vinciebantur, uti Drexelius ex antiquitate probavit *tom. 2. Del. Gen. hum. par. 2. c. 3. sect. 4. p. 476.* An & pendentibus flagellati? Ita innuit Libanius Plautinus *Asin. 3. 2. ibi ut saepe causam dixeris pendens adversus octo valentes virgatores.* Ad flagra deducere Iuvenali *Satyr. 10.* est in servitutem redigere. *Torrent. ad sat. 3. lib. 1. Horatii p. 447.* Vid. illustre Academiae Ienensis decus & eminentissimae eruditionis Iohann. Strauchium in *Comment. de centum lapibus urbicariis ad §. 10. l. 1. D. de offic. Praefect. urb. n. 17.* ubi observat virgatores, qui Magistratui in provinciam eunti ministrabant, fuisse Brutios ex Festo & Agellio *10. N. A. 3.* qui hos in poenam quod à Romanis defecissent, hanc ignominiam notatos tradit. Vid. *Baron. ad Ann. 34. n. 82. & seqq.* Hieronym. in *Matth. c. 27.* refert causam, cur flagellis caedi iusserit Christum Pilatus hanc fuisse, quoniam legibus Romanis sancitum fuerit,

rit, ut omnis crucifigendus prius flagellis cæderetur, quem sequitur Iohann. Reuchlin. *ICTus & Consiliarius Caroli V. Imper. in Apologia de Iudæis contra Theologos Colonienses*, hinc Iudæi ipsi à Tito Vespasiano tempore obsidionis capti, in singulos dies quingenti, nonnunquam plures flagellati, & paulo post fuerunt crucifixi jure & more Romano. Ioseph. 6. *de bell. Judaic. c. 1.* justo nempe DEI iudicio, ut & ipsi talionis præna afficerentur. D. Calixt. p. m. *in Concord. Evang. l. 6. c. 11.* Conf. tradita parentis mei Christophori Crusii *ICTi in tr. de pass. & resurrect. Jesu Christi Filii DEI cap. 8. §. 6. p. 238. & 239.*

Et milites plectentes coronam de spinis) Albis acutissimis, è rubo, ut ferunt desumptis, si credimus Clementi Alexandrino *l. 2. Pedag. c. 8.* non ex junco marino, ut rectè contra alios Cæsar Baronius in Annalibus censuit.

Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave rex Iudæorum.) Romanos milites, more apud Romanos in salutatio-

bus Imperatorum & Regum recepto.
Vid. Lamprid. *in Alexandro Severo*
Martial *lib. 4.* & Macrobius *l. 2. Sa-*
turnal. c. 4. Christum, Regem per de-
risionem heic salutasse, nullus dubitat.

Et dabant ei alapas) Alapæ servo-
rum castigationes injuriosæ erant, in
manumissionibus eorundem imprimis
receptæ, unde Claudianus *de IV. Con-*
sul. Honorii v. 622.

— famulusq; jugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat securior ictu,
Tristis conditio pulsata fronte recedit.
In civem rubuere genæ, tergoq; remo-
vit

Verbera promissi felix injuria voti.

Sacratissimus Imp. Justinianus *in l. ult.*
C. de emancipat. liberor. injuriosa rha-
pismata *in Novellâ autem 81.* facta cum
injuriis & alapis nominans in libero-
rum quoque emancipationibus eadem
usitata fuisse docet. Apud Germanos
quoque Caroli M. ævo colaphi usum
ad aliquem armis aptum idoneumque
faciendum adhibitum fuisse ex tabulis
liber-

libertatis ac privilegiorum, quæ Frisonibus ob fortiter navatam contra Saxones operam concesserat Carolus M. constat, quin imo hunc morem Magnates summos, Imperatores & Reges observasse historię loquuntur, memorabile hujusce rei exemplum extat apud Ioannem de Beka in *Chronico Episcoporum Ultrajectinorum ac Comitum Hollandiæ de Guilhelmo Hollandiæ Comite*. Restaurator generis humani etiam formam servi acceperat, igitur ut servus pro nostris peccatis alapis cædi ac supplicio crucis affici voluit. Cæsarius *dial. 2.* scribit, Christum alapis cæsum fuisse, ut nos à servitute diaboli in libertatem assereret, *ῥα τῆ γὰρ ἐλευθεροῦσι τῶς οὐκείτας κύριοι.* Alapâ enim manumittunt servos Domini.

Exivit ergo IESUS portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Baius *in lib. de re vestiaria p. 48.* putat togam hanc purpuream pictam fuisse in Servatoris ludibrium velut à S. P. Q. R. missam illi, qui se Regem Iudæo-

rum appellaret, non rejicit hanc sententiam Dilherrus *tom. 1. Disput. Philologic. p. 504.* ast dubitatur unde sumpta toga ejusmodi quæ Ducum triumphalium ornatus erat, quod si alias togæ piætæ donatæ Regibus sociis, solum pro summo munere dabantur. Vid. Plutarch. *in Antonio Liv. lib. 10. Tacit. lib. 4. histor.* magis est, ut dicamus cum Casaubono *Exercit. 16. sect. 73.* fuisse sagum aliquod Centurionis aut Ordinum ductoris, obsoletum, quod præ manibus erat. Sane purpura apud antiquos ἀρχῆς σύμβολον erat & apud Romanos propria imperatorum. Herodian. *lib. 1. § 2.* cujus adhibendæ tanta etiam in tumultuariis Principum creationibus habebatur ratio, ut cum ad manum non esset eandem undecunque possent, raperent, puta è Deorum simulacris, ut plurimum de vexillis, observante Isaac Casaubono *in Notis ad Julii Capitolini Gordianos tres p. m. 423.* exempla petenda è Trebellio Pollione in Celso tyranno, Vopisco in Probo &
Satur-

Saturnino. Quinimo institutum est ab Imperatoribus Constantinopolitanis, ut Augustæ liberos non parerent nisi *ὁ νόμος*; quem morem Nicetas Choniates aperit *lib. 5. Conf. Luithprand. lib. 1. c. 1.* Habuere sane Imperatores Romani diadema & purpuram prout velex Codice nostro res notissima, Cæsares tantum purpuram, præfecti urbis neutrum, præclare hoc ipsum exposuit infinitæ lectionis Vir Johannes Ludovicus de la Cerda Toletanus è Societate JESU *in notis ad lib. 2. Georg. Virgilio ad versiculum, Illum non populi fasces, non purpura Regum p. m. 367.* neque Imperatorum modo sed & Regum vestes olim purpureas fuisse nemini non constat ex Appiano, Athenæo, Claudiano, Statio aliisque laudatis Delrio *in Thyestem Senecæ.*

Mihi non loqueris.) Legibus enim Romanis cautum erat, ut reus ad objecta crimina respondere eaque diluere deberet.

Nescis quia potestatem habeo.) Ver-

bum potestatis apud Romanos in per-
sonâ Magistratus designabat ejusdem
imperium juxta Jctum Paulum in l.
215. D. de V. S. adde l. 1. D. ad L. Jul.
Majest. Joh. Goeddæus add l. 215. D. de
V. S. ac sumebatur pro publicâ magi-
stratus coercendi, decernendi, juben-
dique facultate, unde Ulpianus Jctus
in l. 3. D. de jurisdic^t merum imperium
definit, habere gladii potestatem ad a-
nimadvertendum in facinerosos homi-
nes, quod etiam potestas appellatur.

Crucifigere te.) Dubium hoc loco
oritur, quomodo hæc potestas Pilato
competere potuerit, cum procuratores
Cæsaris non habuerint potestatem gla-
dii? testantibus Dione lib. 53. & Taci-
to lib. 3. *Annal.* nisi Præsidis partibus
fungerentur. l. 2. C. de pen. l. 4. C. ad L.
Fab. de plagiar. l. 13. C. ubi caus. fisc. Non
displicet sententia Merillii existiman-
tis Pilatum Procuratorem Tiberii in
Judæa, ex speciali concessione merum
imperium habuisse, ut Judæos assidue
tumultuantes, & tributa solvere detre-
stantes compesceret. Et

Et potestatem habeo dimittere te.)
 Juridicè Pilatus, qui enim damnare
 potest, is absolvendi quoque potesta-
 tem habet, juxta Paulum *in l. 3. D. de*
R. 7. Conf. l. 6. D. de offic. Procons. & le-
gat & l. 37. D. de R. J. quamvis sint ca-
 sus quidam singulares; in quibus etsi
 Judici condemnare non licet, absolve-
 re tamen licet, quâ de re incompara-
 bilis Jctus Jacobus Gothofredus *in au-*
reo commentario ad R. J. ad d. l. 37. D.
de R. J.

Si hunc dimittis non es amicus Cæ-
 faris.) Quo titulo ab Imperatoribus
 alioquin ornabantur Præsides, Præfe-
 cti, & Legati, prout constat ex *l. ult. D.*
de offic. præf vigil. l. 1. §. 3. D. de appel-
lat. l. 4. C. de contrah. & committ. stipul.
l. 17. D. de jure patronat.

Quicumq; se Regem facit, contradi-
 cit Cæsari.) Temporibus Tiberii, sub
 quo hæc acta, legem Juliam Majestatis
 severissimè exercitam fuisse, Svetonius,
 præ omnibus verò luculentissimè testa-
 tur illustris Annalium conditor Taci-
 tus.

tus. Judæi igitur sanguinem Redemptoris nostri sitientes, ut Pilatus Tiberii offensam incurrere timeret, neque Christum tanti criminis accusatum dimitteret, crimen Majestatis tanquam omnium gravissimum intenderunt.

Pilatus autem cum audiisset hos sermones, adduxit foras Jesum & sedit pro tribunali.) More magistratum Romanorum, qui de rebus gravioribus cognoscentes sedebant pro tribunali. Clarissimus Vir Franciscus Polletus in *historia Fori Romani lib. 1. cap. 7.* postquam notasset, iudices sedendo de rebus gravioribus consultasse, subjungit. *Animus sedendo magis sapit [ut est in proverbio] habetq; acriorem contentionem in quiete corporis, & cum natura nullâ molestiâ impeditur, constantius sese in rem propositam intendit, ut simul cum corpore affectus mentis componatur, quod & agnoscunt Theologi in illo Matthei cap. 5. ibi Cum vidisset IESUS turbas, ascendit in montem, & cum sedisset &c. Acceditque, quod auctoritas & maje-*

majestas Magistratus magis visenda ostenditur in sedente, quam stante. Haecenus Pollietus *d. l. adde eundem lib. 1. c. 5.* ubi Philippus Broidæus *in Notis ad d. caput notat*, quosdam adeo superstitiosos hanc in parte fuisse, ut dicerent, sententiam latam à stante, aut non sedente Judice, nullius esse planè momenti, pro quibus facit *c. ult. in fin. de sentent. & re judicat. in 6. junctâ Glossâ, in verbo sedendo*, id quod non obtinet eodem notante in causis summaris. In sacro Codice sedere quoq; frequenter pro judicare accipitur, observante Henrico Mollero *part. 3. enarr. Psalm. Davidis ad Psal. 122. v. 8.* sessio enim convenire precantibus visa; quoniam quiete illâ magis animus sit compositus & ad precandum idoneus. Vide Gerard. Joann. Vossium *in præclaro opere de origine & progressu Idololatriæ lib. 2. cap. 11. §. 11. & eundem lib. 6. Oratoriar. Institut. cap. 11. §. 11.* ubi observat, creditum olim fuisse rectius judicari à sedentibus. Conf. tradita à me *in tract. meo de præ-*
eminenz

eminentiâ, sessione, precedentiâ, & uni-
 verso jure *ἡγοεσπίας* Magnatum in Eu-
 ropa l. 1. c. 4. n. 1. 2. 3. p. 24. & in Ad-
 dend. p. 957.

Illi autem clamabant: Tolle, tolle,
 crucifige eum.) Non erat boni ac con-
 stantis Judicis in gratiam populi cla-
 mantis jam ante innocentissimum judi-
 catum ad supplicium crucis condemna-
 re, quanto melius Impp. Dioclet. &
 Maxim. populo exclamanti Decurio-
 num filios non debere bestiis subjici
 responderunt in l. 12. C. de penis. *Va-
 nas voces populi non esse audiendas, quan-
 do populus aut noxium crimine absolvi,
 aut innocentem condemnari desiderat.*

Tunc ergo tradidit eis illum, ut cru-
 cifigeretur.) Dubitari heic possit, per-
 miseritne duntaxat Judæis Christum
 Pilatus, an Judicis more damnaverit?
 Lactantius lib. 4. Inst. c. 8. prolatam à
 Pilato sententiam negare videtur, i-
 demque non obscure placuit Chryso-
 stomo Orat. secundâ de Eleemosyna, ast
 contraria sententia probata Cypriano
 aduer-

adversus Demetrianum verisimilior,
 Pilatus enim tanquam Præses Roma-
 nus leges Romanus, quibus publicatio
 sententiæ condemnatoriæ ante suppli-
 cium requirebatur, observare teneba-
 tur, nec ordinem iudicii absq; nullitate
 invertere poterat, accedit quod ex-
 actum per solos milites Romanos suppli-
 cium apud Romanos usitatum arguat
 præcessisse sententiam condemnato-
 riam, arguit præterea, quod juxta præ-
 cedentem *versic. 13*, Pilatus pro tribu-
 nali, quasi jam causâ cognitâ sententi-
 am prolaturus, sederit, quinimo non
 obscure id colligere licebit, ex titulo à
 Pilato scripto, ex corpore ab eo postu-
 lato, præprimis ex præcedentibus cla-
 moribus populi, qui non alio tende-
 bant, quàm ut Pilatus suâ voce Jesum
 damnaret.

Susceperunt autem Jesum & eduxe-
 runt.) More Romanis recepto, apud
 quos ad crucem damnati, postquam fla-
 gris cæsi fuerant, per urbem trahebantur.
Dionys. Halicarnas. l. 7. Antiquit.
 Conf.

Conf. Arnob. *l. 7. advers. gentes* crucem suam portantes, quâ de re testatur locus egregius Artemidori *in discursu meo histor. de Κυνοφοεΐα sive canum portatione cap. 4. n. 7.* adductus. Equidem cum ipsa crux à cruciario portata fuerit ad locum supplicii, ex eo sequitur eam non adeo altam fuisse, quod deinde & ex eo patet, quod canes adsultantes cadaveri crucifixi potuerint illud laniare, & viscera extrahere. Apulejus *lib. 6. Metamorph.* Vid. Lips. *de cruce.* Salmasius exinde colligit, Josephum ab Arimathæa corpus Christi Filii DEI de cruce sustulisse absque scalarum ope quarum nullus Evangelistarum meminit.

Et bajulans sibi crucem exivit in eum.) Cruciarii enim ipsi, ut modo dictum, ipsi ferebant sibi crucem, aut totam aut certè partem ejus. Vide Plutarch. *in libro de serâ numinis vindictâ,* & Plaut. *in Milite glorioso act. 2. sc. 4.*

Calvariæ locum, hebraicè autem Golgatha.) Missis variis & diversis Theo-

Theologorum opinionibus verifimilior videtur sententia statuentium, craniorum montem inde dictum, non quod Adami, calvaria secundum traditionem veterum ibi tumultata esset, sed quod ibi facinorosi capite mulctarentur. Vid. Jansen. *in Concordiâ Evangelicâ* cap. 143. Vofs. *in Harm. Evangel.* lib. 2. p. 257. & seqq.

Ubi crucifixerunt eum.) Redemptoris nostri crux tota tribus constabat partibus, arrectario scilicet ligno, sive stipite, sive palo, qui erectâ statione in terram defigebatur, Staticulum & statumen appellat Tertullianus. Hæc præcipua pars Crucis sive major, dicente eodem Tertulliano. Altera pars transversaria est, quæ ideo antemna appellata. Hæc pars dissepis brachiis cruciarii & alligatis quasi vestita erat. Quæ directa defigebatur, totum corpus sustinebat rectum. Tertia fuit sedile, id est lignum, quod è medio staticulo sive stipite crucis erecto eminebat, cui infidebat cruciarius. His tribus partibus integran-

tegrantibus tota crux constabat. Te-
 stes hujusce rei ex patribus primitivæ
 Ecclesiæ Irenæus, & Tertullianus. Il-
 le *lib. 2. adversus Hereses c. 46. ibi. Ipse*
habitus crucis, fines & summitates habet
quinque, duos in longitudine, & duos in
latitudine, & unum in medio ubi requi-
escit, qui clavis affigitur. Hic *lib. 2. ad-*
versus Nationes sedilis excessum appel-
 lat his verbis. *Pars crucis & quidem*
major, est omne robur quod erectâ statio-
ne defigitur. Sed nobis tota crux impu-
tatur, cum antenna scilicet sua, & cum
illo sedilis excessu. Sedile hoc loco est,
 in quo sedetur, non quod pedibus sub-
 jicitur, unde cum quibusdam de suppe-
 daneo accipiendum non erit, excessum
 vocat sedilis, quia excedens illud & e-
 minens in medio crucis lignum, pro se-
 dili fuit ad sustinendum cruciarium ei
 insidentem. Hinc explicandi sunt ver-
 sus illi Mæcenatis, quibus omnia susti-
 nenda putavit, dum vivamus. Addu-
 cit eos Seneca Ep. 101.

*Debilem facito manu; debilem pede,
 coxa: Tu.*

*Tuber astrue gibberum; lubricos qua-
te dentes:*

*Vita dum superest, bene est, hanc mi-
hi, vel acutam*

sidas sustineo cruce

Circa verba ultima, variæ occurrunt eruditorum emendationes, incomparabilis J. C. Barnabas Briffonius in incomparabili opere de Formul. lib. 1. ita legit. Hanc mihi, vel acuta, si sedem cruce, sustine. Lipsius ex Codicibus veteribus, ut ait in Comm. in Senecæ hunc locum, ac Taciti Ann. lib. 14. & lib. 1. de Cruce cap. 6. atque ante ipsum Fern. Pincianus ad Senecam legunt: vel acuta si sedeam cruce, sustine. Aliter magnus Salmasius lib. 3. de fænore Trapezit. & Epist. 1. de Cruce: Aliter quoque Jos. Scaliger Epist. lib. 1. Ep. 33. ibi.

— — Hanc mihi, vel acuta

Subdas sustineo cruce.

Quam emendationem approbat clarissimus Joannes Henricus Meibomius in *Mecenate cap. 24.* putans ita Senecam legisse, idq; ex istis ejusdem verbis li-
quere,

quere, quibus ait; *suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdes &c.* Mæcenatis crucem-acutam inagnus Theologus Georgius Calixtus, aliter quàm Lipsius, qui crucem acutam loco laudato interpretatur eam, quâ miseri homunciones stipite acuto transfiguntur, per os emergente, censet esse lignum illud in medio crucis, cui cruci affigendi infidebant. Jam ante B. Calixtum eadem sententia placuit Celso Adorno Theologo Novariensi in *Epist. ad Joan. Talentonium, quam ipse Talentonius exhibet Rer. recondit. lib. II. cap. 22. & 23.* ubi ex Irenæo & Justino Martyre docet in medio crucis cujuscunque; etiam ejus, in quâ Salvator noster pependit fuisse lignum instar cornu eminentis, in quo invehentur quasi cruci affigendi, Addit rationem Calixtus, ostenditque necessarium fuisse ejusmodi in crucis medio stipite palum, cui crucis candidatus insideret, aut velut inequitaret, ad sustentandum patientis corpus, ac ne ruptis manuum pedumque tendinibus, crucifixi pronum corpus

corrueret, quod sine tali sustentaculo
 fieri necessum erat, infringere eandem
 conatus quidem fuit Nicolaus Fonta-
 nus *in Epist. eâ de re ad Nibuf.* refelli-
 tur tamen satis superque à Salmasio &
 Bartholino. Fuit igitur, olim in cruce
 sedile quoddam, atque eâ quidem par-
 te, quâ infidebatur, acutum: ut & cru-
 ciaret, malamque sessionem faceret
 cruciario, & simul tamen sustentacu-
 lo, ipsi esset, in quo durare & consistere
 posset, ne corpus collaberetur. Porro
 addunt alii quartam partem crucis, vi-
 delicet suppedaneum lignum, in quo
 pedibus cruciarii insisterent, ac veluti
 requiescerent, quomodo ex Romano-
 Catholicis Theologis statuerunt Bar-
 radius *tom. 4. Concordie Evangelicalib.*
7. c. 13. & Gretserus *lib. 1. de Cruce c.*
42. ex nostris Calixtus *in Concordiâ*
Evangel. lib. 6. c. 13. & Dilherrus *tom.*
1. Disputat. Philolog. pag. 505. Conf.
 ex Jctis nostris Jacobum Gothofre-
 dum *in notis in librum 1. Tertulliani ad*
nationes pag. 119. quæ sententia, ut in-
 genuè

genue dixerim, infirmis tamen nititur
argumentis, & cui bono suppedaneum,
quando corpus cruciarii citra illud tol-
li & levari poterat?

Et cum eo alios duos, hinc & hinc
medium autem Jesum.) Daniel Hein-
sius *in Exercit. sacris ad Nonnum* p. 515.
nec non supra laudatus Thomas Bar-
tholinus putant illam crucem, in qua
affixus Filius Dei JESUS exspiravit al-
tiorum præ duabus aliis fuisse, in qui-
bus latrones defuncti sunt. Equidem
negari non poterit crucem eò infamio-
rem olim habitam, quò altior fuit, ut
constat de cruce Mardochei *Esther. 7.*
v. 9. exempla occurrunt apud Justinum
lib. 18. & Silium Italicum *ibi:*

— *Vidi cum robore pendens*
Italiam cruce sublimis spectaret ab altâ.
Ita apud Svetonium Galba delinquenti
capitali supplicio afficiendo ac testifi-
canti se civem Romanum esse, quasi sola-
tio & honore aliquo pœnam levaturus,
mutari, multoque præter cæteras altio-
rem & dealbatam statui crucem jussit.
Ean-

Eandem ob causam verosimile quibusdam videtur à solitâ hâc altitudine non recessisse crucem servatoris omnibus spectandam, adducentes istud *Tertuliani 2. advers. Marcionem.*

Hujus de latere, ligno pendentis in alto Corporis ex animi sanguis manavit & humor

nec non Nonnum Interpretem Johannis, aliosq; hanc crucis sublimitatem ad multa utilem deprædicat G. Nazianzenus *Orat. Apologet. 1.* Eleganter facundissimus Patrum Lactantius *lib. 4. de Verâ Sap. c. 26.* Accedit, quod alioquin si crux non alta fuisset, à remotioribus, quibus viciniore intercipiunt ad spectum non visa fuisset, nec typum expressisset serpentis in deserto erecti, qui omnibus, qua patebat campus, erat conspicuus. Cæterum meram esse conjecturam, quæ de adeo altâ & sublimiore servatoris cruce non pauci Theologorum tradunt, nullus dubito, & sane cum ipse Redemptor crucem suam portaverit, non tam magnam aut
altam

altam fuisse oportet, quin hominis u-
 nius onus esse potuerit, alta sane crux
 cum suâ antemna, & cum palo, qui è
 medio stipite eminebat, non fuisset fe-
 rendo, uni præsertim homini, & per
 quoddam itineris spacium, adde, quod
 de plano cruciariis crura frangerent
 carnifices, quinimo miles, qui lanceâ
 latus Domini in cruce pendentis trans-
 fodit, non altè suspensum fuisse indi-
 cat, omitto illam Salmasii rationem,
 scilicet si crux nimis alta fuisset, non
 potuisse elogium sive titulum ad caput
 crucifixi positum de plano legi, non ma-
 lè enim Bartholinus in Epistolâ respon-
 soriâ ad Salmasium putat verosimile ef-
 se titulum istum cunctorum oculos in-
 currisse, ob candorem in nigrâ tabulâ
 admodum illustrem, cum nihil ad re-
 motiora diffundatur magis, quam in
 candido pariete. nigræ emicantes no-
 tæ, teste Aristotele in Problemat. ita
 Romæ grandiores literas quadratas,
 quibus signata peristylia augustæ An-
 tonini ædis in foro Romano, in loco
 publi-

sublimi, à se, quanquam non satis oculato lectas fuisse Idem memorat.

Scriptit autem & titulam Pilatus: & posuit super crucem.) Idem apud Romanos receptum erat, prout constat ex Svetonio in *Caligulâ* c. 32. *ibi præcedente titulo, qui causam pœnæ indicaret, percussus epulantium circumducitur.* Sane delictum, ob quod aliquis meruerat vitâ multari ut plurimum lignæ tabulæ albæ inscriptum nigris literis appendebatur ad caput ejus, qui ultimo supplicio afficiendus, λεύκωμα vocat Hesychius, quò spectat egregius locus Dionis Cassii *lib. 54.* alioquin vocem tituli quamvis designare inscriptionem, ex Ovidio *l. 2. Amor. el. 13 & lib 9. Metam. in fin. ac Statio lib. 5. Sylv. 2. v. 246.* res notissima est, ita & inscriptiones monumentorum vel sepulchralis memoriae, Tituli dicebantur Plin *Epist. 19.* Juven. *Satyr. 10.* Græci ἑπιγραφήν vocant. Artemidor. *l. 5. c. 75.* quò spectat istud Ovidii

*Sculptaq; sunt titulo nostra sepulchra
breui.* H Vip.

Vid. Kirchmann. *in præclaro opere de Funer. Roman. lib. 3. c. 19. p. m. 474.*
 De Titulo à Pilato scripto discrepantes sunt scriptorum opiniones cælatura fuerit, an sculptura? Posterior placuit Danieli Heinſio *in Aristarcho ad Nonnum c. 9. & 28.* Ast scripturam fuisse disputant Salmasius, Balduinus, Walæus, Daniel Clafenus alii, quorum ſententiæ favent verba S. Evangelistarum ſatis clara αἰτία γεγραμμένη ait Matthæus, ἑπιγραφὴ γεγραμμένη ajunt Marcus & Lucas, ἔγραψε πίτλον ait heic Johannes, quæ omnia, ni fallor evincunt scriptam fuisse criminis causam, non vero sculptam σανίδα λευκήν eodem ſensu appellat Nicephorus *lib 8. histor. c. 29.* idest tabulam albam nigris literis depictam, Vid. M. Henr. Kipping. amicū nostrum in *Recens. Antiquit. lib 2. c. 8.*

Erat autem scriptum : Jesus Nazarenus, Rex Judæorum, & erat scriptum hebraicè, græcè, & latinè.) Cum plerique ex Græcis Latinisque Hierosoly-
 mam

eiavit: ac statim Cn. Octavius Prætor,
 interpretata sermone græco referebat.
 Accedit & alia eaq; præcipua causa:
 nam specimen aliquod dominationis
 in eo multi posuerunt, ut apud subje-
 ctas gentes lingua Populi dominantis
 usurparetur. *Data est opera*, inquit Au-
 gustinus *lib. 19. de Civitate Dei cap. 7.*
ut civitas imperiosa non solum jugum:
verum etiam linguam suam domitis gen-
tibus per pacem societatis imponeret.
 Quinimo ignorasse linguam latinam
 apud Romanos non turpe solum, sed
 periculo junctum: ut extant exempla,
 ob unicam hanc causam ademtæ civita-
 tis. Vid Isaacum Casaubonum *ad An-*
nales Eclesiasticos Baronii Exercit. 9.
 ex eâdem causâ Leges doceri in Syria
 Beryti voluerunt, linguâ Romana, quâ
 de re insignis locus est apud S. Gregori-
 um Thaumaturgum *in laudatione Ori-*
genis. Vid. Clapmarium *de Arcanis Re-*
rumpublicarum lib. 3. cap. 22. ubi an-
 notat ad autoritatem Reipublicæ con-
 servandam, permagni interesse, ut stri-
 ctè

Etè observetur & usurpetur lingua vernacula. Et Turcici Imperatores majestatem Imperii sui ostentant, dum non aliâ linguâ, quàm suâ vel Legatos exterorum Principum audiunt, vel iisdem respondent. Apud Bohemos & Moravos legem esse, ne cui illustri vel equestri ordine nato cujusquam hereditatem cernere, prædiave, quæ Landgüter appellantur possidere liceat, nisi lingvæ Sclavonicæ perito, notavit Christophorus Fastnerus *in Not. polit. ad Tacit. p. 160.* Sane postquam Imperii Romani sedes geminata fuit, ac Bizantium itum, ausa est græca cum latinâ certare locutio, certè composita ob geminam, Imperii sedem, unde Impp. Arcadius & Honorius *in l. 12. C. de sentent. & interlocut. Jud.* rescripserunt, Judices tam latinâ quàm græcâ lingvâ sententias proferre posse. Vid. Paganinum Gaudentium Theol. & Jctum *de Justinianei seculi moribus non nullis part. 2. c. 31.* Conf. quæ diximus *in Comment. nostro historico-philologico-juridico*

ridico ad l. Ἀξιόσις 9. D. de L. Rhodia
de Iactu cap. 9.

Respondit Pilatus. Quod scripsi scrip-
si.) Juridicè quoad sententiam à se pro-
latam respondit Pilatus, neq; enim jure
Romano Præsidi provinciæ licebat pæ-
nam suâ sententiâ dictam revocare per
l. pænam. 15. C. de pæn Conf. l. 1. §. fin.
D. de quest. § l. 45. §. 1. D. de rejud. Ve-
rum enimverò Judæi non mutatio-
nem pænæ, sed tituli, tantum desidera-
bant, quâ in re Judæis postulantibus fa-
vere potuisset, quamvis enim sententia
mutari non potuerit, prohibitum ta-
men non erat, quò minus ea quæ ad
consequentiam statutorum specta-
bant, eodem die supplerentur l. 42. D.
de R. I.

Milites ergo cum crucifixissent eum
acceperunt vestimenta ejus.) More sci-
licet apud Romanos recepto, quo pan-
nicularia & vestimenta damnatorum
fiebant spiculatorum, cæteræ verò res
commentariensium, exclusis tamen
gemmis magni precii, aut chirographo
magnæ

magnæ pecuniæ apud damnatos reper-
tis, juxta *Ulpianum in l. 6. D. de bon.
damnator.*

Et fecerunt quatuor partes unicui-
que militi partem.) Ex hisce verbis non
obscurè colligere licebit, quatuor so-
lum milites Christum crucifixisse, cum
divisa veste Christi in quatuor partes,
quisque suam haberet.

Erat autem tunica inconsutulis.)
Redemptorem nostrum cōstat gestasse
tunam vestem exteriorem eamque am-
pliolem & latiorelem inter milites divi-
sam, cum vestem interiorem è lana
eamq; strictiorelem & breviorlem nec i-
ta divisioni obnoxiam, unde super ean-
dem milites sepositâ divisione sortem
miserunt. Vid. Casaubonum *Exercit.*
16. sect. 84. & Joh. Dorscheum *in opu-
sculo de Tunica Christi inconsutuli cum
consutatione fabulæ Trevirensis.*

Dixerunt ergo ad invicem: Non
scindamus eam, sed fortiamur de ea, cu-
jus sit.) Scilicet milites super tunicâ
Christi, factis quatuor partibus, *vid. su.*

pra

pra v. 23. jecerunt sortem, nominibus
 quatuor militum in urnam inmissis, ut
 illius tunica esset, cujus nomen prius
 urnâ emerfisset: aut, in defectum ur-
 nae, in galeam seu cassidem jactâ sorte,
 more militari, observante Johanne Ja-
 cobo Wissenbachio in *Not. ad v. 35. c.*
27. Evangel. Matth. alioquin apud Ro-
 manos in plerisque sortem adhiberi so-
 litam fuisse, præprimis in successioni-
 bus dividendis ex *l. un. §. 2. D. de offic.*
questor. l. ult. C. commun. de legat. l. 24.
§. 17. D. de fideicomm. libert. constat.
 Vid. observata eâ de re in tract. meo de
 præminentia, sessione, precedentia &
 universo jure *tyroedpicas Magnatum in*
Europâ, lib. 1. c. 5. n. 29. p. 43. & 44. &
c. 7. n. 13. & seqq. p. 79.

Vas ergo erat positum aceto plenum.)
 Vas istud aceto plenum, observante E-
 mundo Merillio Antecessore in Acade-
 mia Biturigum in *not. in passionem Chri-*
sti ad h. l. positum fuit ad bibendum,
 idque milites Romani, incerti an diu
 manfuri in loco supplicii attulerant:

non

non ut ex eo potum Christo darent,
 sed potius ut sibi ex eo potum sume-
 rent, acetum enim apud Romanos non
 modo tenuioribus. *l. 25. D. de opt. vel
 elect. legat. l. penult. & l. 9. §. si acetum
 D. de tritico vino vel ol. legat.* sed potif-
 simum militibus in potu fuit, prout ex
*l. primâ C. de erogat. milit. annon. lib.
 12. & Spartiano in Pescennio Nigro, ibi
 iussit vinum in expeditione neminem bi-
 bere, sed aceto universos esse contentos,
 notissimum.*

Illi autem spongiam plenam aceto.)
 Veteres ad animi deliquium usos fuisse
 aceto & pulegio testatur Galenus *πρὸς
 δὲ τὴν τρίτων ἀνάκτησιν ὄξω, καὶ
 γλήχωνα προσάγμεν τοῖς μυκτῆρ-
 σι.* Ad eos, scilicet qui deliquim ani-
 mi patiuntur, revocandos & recrean-
 dos, acetum & pulegium admovemus
 naribus, idem testatur Alexander Tral-
 lianus, eundem in finem spongia in ace-
 tum merfa circumdata calamo vel hyf-
 sopo Redemptori oblata fuit.

Hyssopo circumponentes obtule-

H 5

runt

runt ori ejus.) Hyssopum alii datam si-
 tienti Christo suspicantur, ob insignem
 amaroris sensum, cum Isaaco Eben
 Amram Arabe inter amaras hyssopum
 numerantes, malè, nam tantum abest
 inter amaras censerì debeat, ut condi-
 menti loco omnibus delicatorum men-
 sis inlata fuerit, ita Cœlius Apitius in-
 signis palati adulator *l. 1. Rei culin. c. 1.*
 suavissimos sales ex hyssopo conficit,
 commodissimam mulsam laudant cum
 hyssopo Galenus *13. Meth. Med. c. 18.*
 & Ægineta *l. 2. c. 37.* Aben Sina Ara-
 bum Princeps in cura Asthmatis pro ci-
 bis subtiliatis approbat inter alia hyf-
 fopum, & si eo fine exhibuissent hyf-
 fopum, ut amara esset, egregiè delusi fu-
 issent in herba vulgaris in Palæstina no-
 titiæ, idque eo magis quod hyssopus
 cum aceto saleq; mixta jucundissimum
 haustum efficiat, auctore Galeno *comm.*
ad Hipp. l. 2. de Victus Rat. t. 18. magis
 est, ut ignominia causâ id factum esse
 dicamus cum *Stuckiol. 3. Conviv. antiq.*
c. 13. non obscure hoc colligitur ex S.
 Luca

c. 23. v. 36. *ibi Illudebant autem & milites accedentes & acetum offerentes illi,* adde quod hyssopus in Hebræorum natione execranda fuerit, quando quidem *Levit. 14.* leprosis offerebatur & ludibrii sit hieroglyphicum vilitatisque. Quod si ingeniosæ conjecturæ hic aliquis relictus locus, existimarem cum Bartholino *de later. Christi aperto c. 8.* nefarios milites, ut potum posceati fallaci potu illuderent, simulque doloris catalogum augerent, hyssopum non ingrato poculo miscuisse, ut vomitum concitarent, vulneratis alioquin teste Celso *l. 5. c. 25.* molestissimum. Hinc rectè cum gustasset Salvator bibere noluit. Vomendi eas vires decocto hyssopi largiuntur Hippocrates *de Sal. Dieta*, Plinius, Celsus *l. 1. c. 3.* & vomituris suadet Polybus *de Sal. victus natione.* Cæterum quod heic de hyssopo dixit S. Johannes, eam aceto ad reficiendum deficientem Christum ab aliquo porrectam esse, ut odore hyssopi excitaretur, hoc alii Evangelistæ calamo factum

scripsere, nempe aromatico, cujus & odor fragranter suavissimus & efficax est ad spiritus recreandos naribus ductus, observante Salmasio *in Epist. de cruce*, qui ibidem hyssopum pro frutice accipit, quam sententiam quoque fovet Joannes Beverovicus *in Epistolâ responsoriâ ad clarissimum Bartholinum* Frutex debuit esse, inquit, cujus cuspidi circumponeretur spongia, quæ erigi posset in altum, & verò si malva, quæ herba flaccida est, eodem observante, varietate foli, vel solâ culturâ ad tantam magnitudinem, ac firmitatem pervenire potest, ut baculi usum præbeat, quanto magis solum Orientis natura sua aptum, quippe à cælo & solo præparatum, id efficere queat in hyssopo, herba per se fruticosa? unde Idem putat hyssopum calamum præbuisse satis longum spongiæ ori cruciarii admoventi, Conf. Salmas. laudato loco.

Rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura & tollerentur.) Apud Romanos cruciariis crux erat sepulchrum,

chrom, ut loquitur Plautus *in milit glorios.* hinc ne amici & cognati de crucibus detraherent cruciariorum corpora, adjugebantur milites excubitores. Petronius *in Satyrico: Miles cruces aservabat, ne quis corpora ad sepulturam detraheret.* Conf Plutarchum *in Cleomene*, vetustissimum hunc morem esse ac receptum apud Ægyptios testatur Herodotus *lib. 3.* eodem modo Christus & Latrones more Romano crucifixi in crucibus remanere debuerant. sed Judæi propter magnum diem Sabbathi rogaverunt Pilatum, ut corpora eorum tollerentur, neque in cruce remanerent. Porro crucifragium, observante Merillio non ex more Hebræorum sed Romanorum erat. Vid. *Laetant. lib. 4. Inst. c. 26.* & Augustin. *in Psalm. 33.*

Et unus militum lanceâ.) Milites spiculatores erant cum lanceis *λογχοφόροι* dicti. Vid. Sveton. *in Claud. Cōf. Originem tr. 35.* *in Matthæum.* Hi ipsi erant circa Imperatores, ut de Vespasiano

fiano testatur Josephus *lib. 3. Bell. Judaic. c. 8.*

Latus ejus aperuit.) An sinistrum latus? Ita plurimi statuunt asserentes ex corde percusso sanguinem provenisse, & ante quidem eodem ictu læsum fuisse pericardium, quod ipsum aquæ copiam pro cordis exæstuantis refrigerio continere monuit ex veteribus Hippocrates, & pluribus confirmant Bauhinus *lib. 2. Anatomie pag. 203. & 204.* & Andreas Vesalius *lib. 6. Anatomie c. 8.* ast dextrum latus Redemptoris penetrasse lanceam existimarunt plurimi ex Theologis, quos inter Bernardus, Bonaventura, Joh. Major, P. Tarnovius, Chiffletius de linteis Christi sepulcralibus, favet observante Bartholino præter historiam Christi Persicam à P. Xavier conscriptam, à Lud. de Dieu verò editam textus Arabicus hujus Evangelii, & lateris absolute positi pro parte nobiliori denotatio, eadem sententia placuit Poëtarum seculi hujus Principi Barlæo, cum quo Christum in cruce merito ita alloquor.

Dex-

*Dextra tibi perfossa riget: mea sola sce-
lestā est*

*Nec sentit pœnam noxia dextra suam.
Innocuum qui mucro latus transfixit,
aberrat;*

Debentur lateri vulnus & hasta meo.

Cæterum cur lancea illa, quâ latus Christi apertum à S. Johanne heic $\lambda\omicron\gamma\chi\mu$ vocetur, ab ejus verò interprete Nonno Μάχαιρα ? disquirat Bartholinus de lat. Christi aperto. c. 6. Conf. incomparabilem Salmasium *de cruce* p. 338. qui Nonnum per μάχαιραν ferrum lanceæ intellexisse putat. Militem latus Christi aperientem Longinum nominatum fuisse antiquitati sine tamen fundamentis placuit, cujus Epitaphium prope Lugdunum ad confluentem Rhodani & Araris in fano S. Mariæ Insulæ Barbarorum, ut vocant, sequentibus verbis extat.

**QVI SALVATORIS LATUS IN
CRUCE CUSPIDE FIXIT:
LONGINUS HIC JACET.**

De canonisatione (quæ primitivæ Ec-
cle-

clesiæ prorsus incognita cæpit sub Leo-
ne tertio Pontifice) hujus Longini le-
ctu digna tradit parens meus dilectissi-
mus Dn. Christophorus Crusius J.C.
de pass. domin. c. 14. n. 18. 19. 20. 21.
22. quò lectorem remitto.

Et continuo exivit sanguis & aqua.)
Sanguis quidem ut dictum ex corde, a-
qua verò ex pericardio, quod ipsum
Presbyter Sedulius Poeta Christianus
& non vilis in Ecclesiâ existimationis
lib. 5. Carm. in crucem Christi ita expref-
sit

— — *jam spiritus artus*
Liquerat ad tempus, patulo jam frigida
ligno
Viscera pendebant, & adhuc furor arma
ministrans
Cuspide perfossum violat latus: ecce pa-
tenti
Vulnere purpureus cruor & simul unda
cucurrit.

Sane Orientalis Ecclesia in hujus rei
memoriam vinum & aqua temperare in
Eucharistia etiamnum solet, ut indicet

con-

confusum aquæ sangvinem fluxisse, quem ritum antiqua Ecclesia tam Orientalis quàm Occidentalis olim servavit, abrogatum apud posteros propter controversias de vini in sangvinem Christi mutatione ortas.

Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa, ut tolleret corpus JESU.) Cum Redemptor noster, ut seditiosus, ut regnum affectans, ut turbas concitans supplicio crucis affectus fuerit, & jure Romano Majestatis damnati, publicatis bonis sepulturâ prohiberentur. *l. pen. D. de cadaverib. punit. Tacit. lib. 5. Annal.* non poterat proprio motu absque permissione superioris Josephus corpus Redemptoris tollere, adiit igitur Pilatum non inscius legum Romanarum, quibus corpora damnatorum ad sepulturam cognatis non negabantur, jam à temporibus Augusti Imp. ut ipse Augustus *lib. 10. de vitâ suâ* scripserat. Vid. Ulpianum *in l. pen. C. de cadaver punitor.*

Et permisit Pilatus.) Juxta leges Romanas.

manas. Vid. Ulp. in d. l. pen. C de cada-
ver. punitor. Eorum, inquit, in quos a-
nimadvertitur corpora, non aliter sepe-
luntur, quam si fuerit petitum & per-
missum. Vid. Petr. Fabrum lib. 2. Se-
mestr. c. 9. & Jacobum Durantium Ca-
sellium lib. 1. Var. Lect. c. 4. ubi etiam
adducunt exemplum hoc Josephi.

Ferens mixturam myrhæ & aloës.)
S. Evangelista heic aromata à Nicode-
mo ad uncturam allata revocat ad duas
species, ad myrrham scilicet & aloën,
utpote sumptuosiores, & in hâc mixtu-
ra dominantes, observante B. Gerhar-
do in *Harm. Evangel.* alias enim spe-
cies apud Judæos adhiberi solitas extra
dubium est. Sane unguentum Aloës ex
succo plantæ in Indiâ & Asiâ conficie-
batur, cui nomen Aloë, teste Plinio lib.
27. c. 5. Myrrhæ verò laudatissimum
unguentum proveniebat in Troglody-
ticâ Æthiopiæ regione sub Ægypto,
itemq; in Arabia felici, ex myrrhâ pro-
cerâ & spinosâ arbore, ex quâ defuda-
bat gummi quoddam seu lacruma,
quam

quam itidem myrrham dicebant, eaque vel sponte profluens ventis vehementius spirantibus, vel inciso cortice elicita, quarum illam primam dici, atque esse optimam, hanc secundam & minus bonam, tradit Nicol. de Lyra *ad Exod. 20. v 23.* Nicol. Guibert. Medicus. Lothar. *assert. de Murrhin. c. 1.* tradit non modo Judæos, sed & Ægyptios, Syros, Arabes, ac alias nationes ex inveteratâ traditione munire solitos fuisse cadavera myrrhâ & aloë. Neque Christianis veteribus in condiendis mortuis inusitatam fuisse myrrham liquet ex Prudentii *hymno X. circa exeq. defunct.* alioquin veteres in condiendis mortuis usi sale Plin. *lib. 31. N. H. c. 9.* cedro. Idem Plin. *lib. 14. c. 5.* nitro, Herodot *lib. 3. calce,* nec non prælaudatis unguentis, de quibus more suo eruditè egit clarissimus Kirchmanus *lib. 1. de Funer. Roman. cap. 9. per tot. de melle* idem trudit Plinius *lib. 22. c. 24.* quo in condiendo Alexandro M. usos fuisse Ægyptios Chaldeosque testatur Papinius 3. Sylv. cujus Alexandri M. corpus postmodum vidit Julius Cæsar, vidit quoque juxta Dionem *lib. 51.* Augustus, idque attrectavit, videre & alii: donec curiosos inhiberet Severus Imperator, teste eodem Dione, claudens monumentum Alexandri, ne quisquam corpus ejus in posterum videret. Morem Ægyptiorum circa uncturam mortuorum receptum Vir excel-

ellentis ingenii & lectionis infinitæ Athanasius Kircherus S. J. Sacerdos in Oedip. Ægypt syntag. 2. c. 1. p. 123 & 124. ex Herodoto, Diodoro siculo, aliisque exposuit, ubi tradit circa uncturam Ægyptiorum myrrham, cinamomum, aliaque unguenta ipsi laudata adhibita fuisse. Cæterum ut ut hæc ipsa in Regum, & potentiorum conditura observata concesserim, tamen communiter præter asphaltum, nulla alia aromata adhibita fuisse existimo per tradita celeberrimi Nardii in animadv. in Lucretium. Sane ipse Kircherus, qui syntagmate integro de Mumiis, quod operis laudati tomo 3. inseruit, omne studium intendit, ne quid, indictum prætermittat, tandem clarissimi Nardii documento (qui corpora fasciis suis evoluta summo studio dissecuit, & præter asphaltum nullo alio aromatici generis apparatu condita reperit) victus, haud aliud aromatis aut linimenti genus Ægyptiorum cadaveribus admotum arbitratur. Sed quia Nardii lucubrationes in paucorum manibus, verba ejusdem subjicere pretium operæ esse puto. Nemo sciens se traduci patiatur in posterum, inquit, speravi o' immiram fragrantiam à medicato funere, tot tantisque infarcto aromatibus: verum spes me fefellit, solumque fuit obvia gummi graveolentia post denudatum cadaver. Quanquam verò non unius illuderat sortis & vetustati licet plurimum darem, attamen non nisi gummi vestigia i

gia; quin cunctas homogenei gummi glebularas in ventre recens dissecto observavi. Sciscitor interim curiosius calvariam, eodemque gummi intus illitam deprehendo, tum verò me operam lusisse omnem liberè sum fassus, dum partes cadaveris singulas attentius examino, atque gummi imbibitas video. Fregi, discerpsi: osibus neque peperci, gummi ubique redolent atque sapiunt. Serus ego damnavi tandem propriam credulitatem longumque vale dixi Aegyptiis technis. Et ut ut dein subjiciat: Non negarim tamen, Regum cadavera Opobalsamo, stacte, a' oë, croco, cinnamomo, & consimilibus curata fuisse: addit tamen verum singularis & infrequens erat illa conditura. Nos verò & vulgares & frequentiores prosequimur. subjicit postmodum. Unica proinde erat conditura cujuscunque sortis mortalibus, dispendiosior divitibus fraude libitinariorum.

Acceperunt ergo corpus Jesu & ligaverunt illud linteis.) S. Johannes heic sola ὄθονια nominavit. Ast reliqui Evangelistæ σινδωνα appellat, memoratq; S. Marcus eam Josepho findonem, eaq; Jesum involutum. An igitur, fasciis ligatum corpus deinde & Sindone grandi involvebatur? Sanè Athanasius in homilia in S. Parasce. σινδωνα, & ὄθονια & σινδωνιον quasi diversa nominat. Variæ hoc loco reperiuntur sententiæ eruditorum. Alii, quos inter celeberrimus ævi nostri scriptor Salmasius, fascias & has tantum agnovit. Ast clarissimus Chifletius funeralem Servatoris amicum

Etum expendens: Syndone primum byssina, inquit, ab ima cervice usque ad pedes, corpus integrum involutum est, & loris incisus circumligatum: Lazarum ita compositum depingit; ipsumque paulo post salutis nostrae Restauratorem. Equidem tam *σινδόνα*, quam *ὄψονια*, *κειρία*, vocat, S. Johannes in historiâ Lazari c. 11. v. 44. de Scriptâ, & *σινδύριον* adhibita fuisse existimamus, quamvis enim S. Johannes tantum fasciarum, attamen reliqui Evangelistæ *σινδόν* quoque mentionem fecerunt, testanturque Judaici scriptores corpora mortuorum ejusmodi linteis lectualibus iisque amplioribus involuta fuisse, consentiunt, qui corpora fasciis suis evolutæ, summo studio dissevererunt, Vid. Andr. Gryphium in *Mum. Vratislaviens.* Conf. Athanas. Kircher. loco supra laudato Porro quod Sudarium ipsum attinet, testatur S. Johannes c. 20. v. 7. Redemptoris nostri sudarium in gloriosâ ejusdem resurrectione separatim in monumento positum fuisse, atque sudario, quod linteum parvi genus fuisse observat Scholiastes Aristophanis, non caput tantum sed totam faciem involutam fuisse, patet tum ex hoc loco Conf. cap. 19. v. 11. *Actor.* cum ex historia Lazari è monumento prodeuntis. Quæ cum ita sint, facile patet, quid de tot sudariis Redemptoris, cum tamen unicum tantum fuerit, diversis in locis extantibus pro quibus linteum latè patens omnes exhibent, non ponderantes solo sudario caput mortui involutum fuisse, sentiendum?

Et

Et in horto monumentum novum) Vid Kirchmann *lib. 2. de Funer Romanor. c. 25* ubi observat ditiores apud Hebræos habuisse propria monumenta in agris vel hortis suis, Vid *Gen 23. v. 16. & 20. v. 9 c. 50. v. 13 Ios. 24. 32 Matth 27 v. 7. Luc. 7. v. 12. Ioh. 11. v. 30. & 31. Matt. 27. 52 Drus l. 1. præterit. ad Matth. 27. v. 7.* idem Romanis placuit observante eodem Kirchmanno *d. l.* idq; duabus ex causis quarum altera divina cavebat, à pollutione sacrorum publicorum, quæ contaminatum iri existimabant, si intra Urbis mania mortui sepelirentur *Jul. Paul. lib. 11. Recept. sentent. tit. 21* hinc Flamini Diali non licebat locum, in quobustum erat ingredi, vel murtuum attingere, juxta *Agellium lib. 10. c. 15.* imo nec tibias funebres audire, juxta *Festum & Servium in 4. Aeneid.* ex eodem ritu, si quando Pontifex funebrem haberet orationem, velum ante mortuum expansum legimus, quod oculos ipsius à funere arceret. Vid. *Senec. Consolat. ad Martiam c. 15. & Dionem lib. 54.* Altera causa civilis erat humationem in urbe fieri ideo prohibens, ne aër putresceret, Vid. *Isidor. lib. 14. Orig c. 11.*

In quo nondum quisquam positus erat.) Salvatoris nostri sepulcrum ex veteribus descripsit *Beda in hom. quadragesimal. fer. 3. palmar. p. 214.* ex recentioribus infiniti. quos inter *Christophorus Fuhrerus in Itinerar. p. 189.* & *Scriptores peregrinat. ad Terram sanctam peculiari volumine Francofurti ad Moenum Anno 1609. editi, necnon Quaresmius & ipse αὐτόπῃς, qui qui lib. 5. per-
egr. 2.*

egr. 2. c. 8. & seqq. fol. 501. asserit in sepulcro Christi
 tria distincta fuisse loca in unicâ solidâ rupe ex-
 cisa, quæ ibidem latius descripsit. Equidem quam-
 vis quidam sepulcrum Christi, quod hodie pere-
 grinantibus ostenditur, pro vero non agnoscant.
 attamen qui non sine horrore inspexerunt illud,
 cujuscunq; illi Religionis fuere, contrarium asse-
 runt quos inter Salomon Schweigger *lib. 3. pere-
 grinat sue cap. 32.* cujus verba digna, ut heic legan-
 tur. Daß H. Grab/ inquit, bedunckt mich aber kein
 erdicht Heiligthum/ sondern in warheit/ das Grab
 Christi sein/ in ansehung/ das dasselbige ohn Schre-
 cken und ohn Entsetzen von niemand/es seien Christen
 oder Türcken/ mag gesehen werden / dann als ich es
 gesehen / gieng ich nicht derogestalt hinein / als hielt
 ich es für das Grab Christi / sondern wie alle andere
 Heiligthum mir verdächtigt wahren / als wenn es
 nur erdichtete Heiligthum wehren / oder Seltnege/
 also auch dieses / als ich aber hinein kam in das Ge-
 welb/ kam mich und auch die Herren aus der Gesel-
 schafft ein solche Furcht und Schrecken an / daß uns
 alle Härlein gen berg stunden / und uns beduncket
 wir schwebten zwischen Himmel und Erden / ja als
 wehren wir von der Erden verzuckt/es erwecket auch
 eine solche herrliche Andacht und Eifer in uns/ gegen
 Christo zum Gebeth und Christlicher Dancksagung/
 daß über alle massen ist. Hactenus Salomon
 Schweigger laudato loco.

F I N I S.

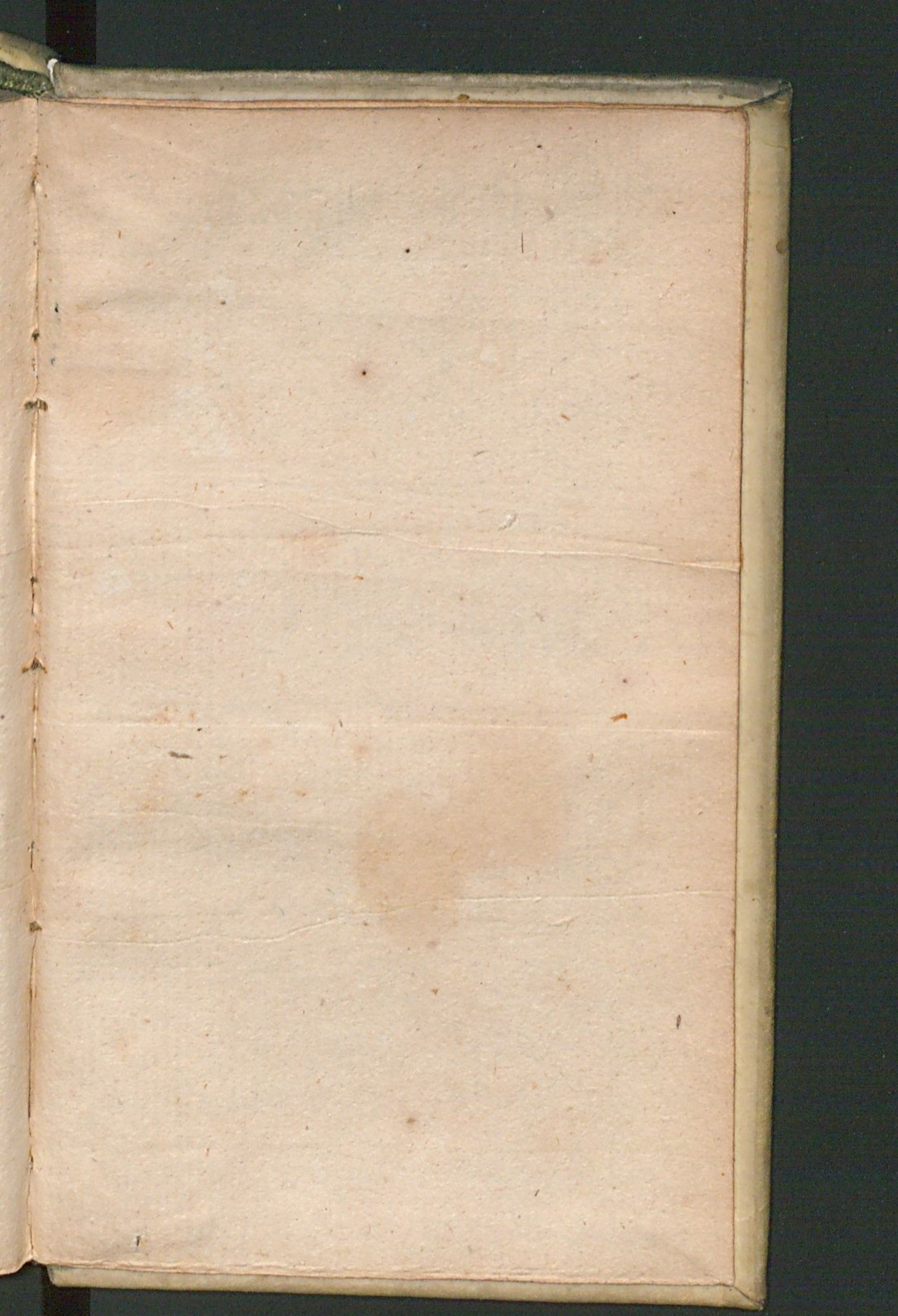

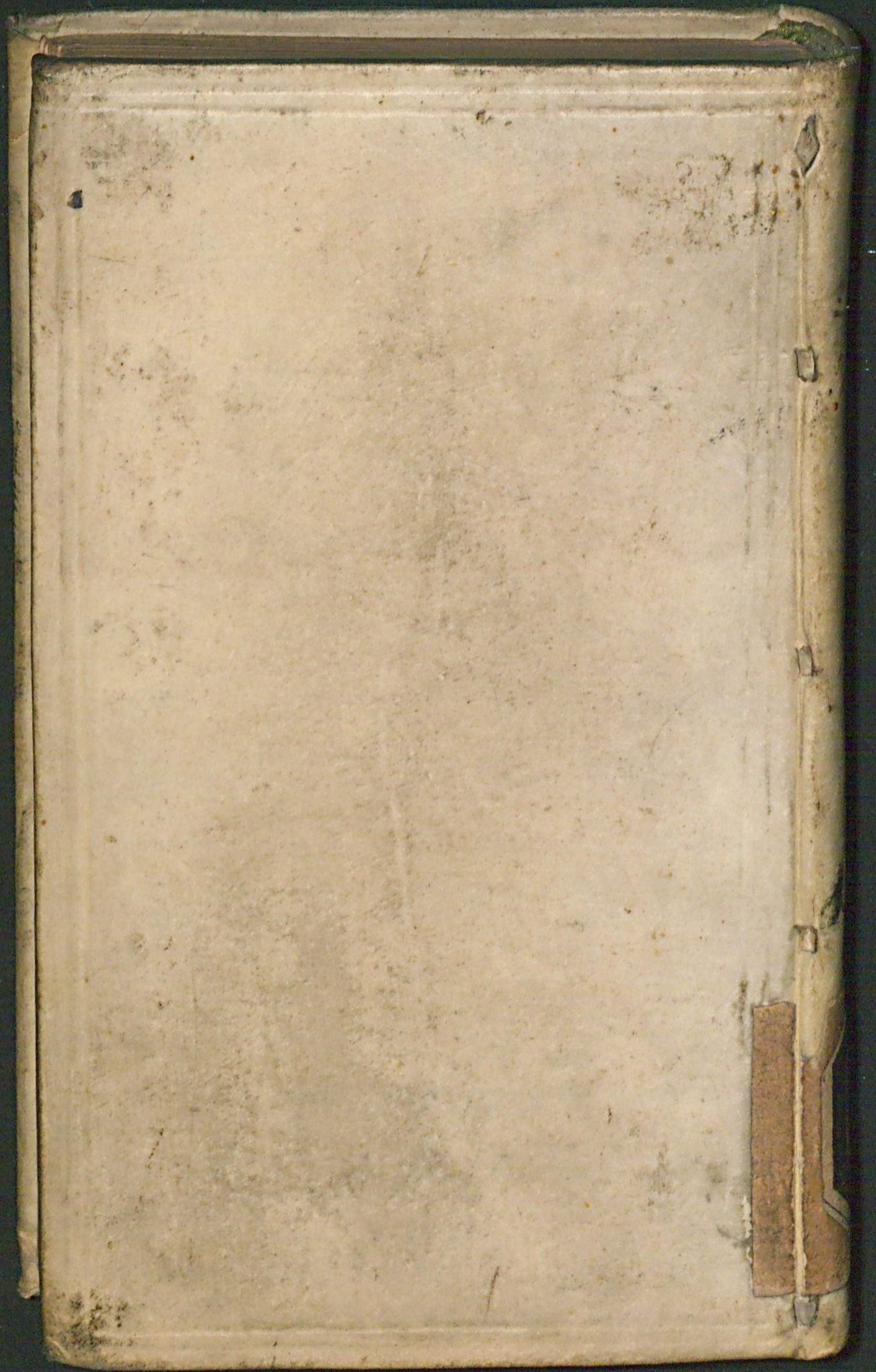
De 1388

● X 2614025

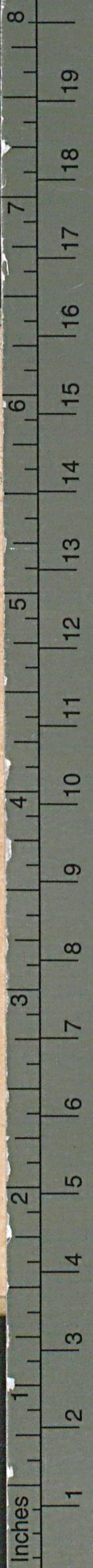
VD17

11.1

B.I.G.

Farbkarte #13

JACOBI ANDREÆ
CRUSII, J. C.

Et Reipubl. Mind. Syndici.
DISQUISITIO THEOLOGICA.

DE
AUDORE JESU
CHRISTIFILII DEI,
UNICI GENERIS HU-
ANI REDEMPTORIS SANGUI-
NEO, EJUSDEMQUE CAUSIS.

JECTÆ SUNT EJUSDEM AUTO-
NOTÆ NOMICO-HISTORICÆ IN
ROSANCTAM DOMINICAM PASSIONEM
S. JOHANNE EVANGEL. CAP. XVIII.
& XIX. DESCRIPTAM.

MINDÆ

TYPIS JOHANNIS PILRRI.

